

Сказання про Раду та Олексія

**Записала
Анна Зубкова**

**За редакцією
Володимира Антонова**

**Переклад з російської
Катерини Остапущенко**

Це Сказання — про стремління душі до Бога і про те, що заважає і що допомагає на цьому Шляху.

Герої цієї історії — не вигадані персонажі. У Сказанні описано справжню історію життя духовних подвижників, що досягнули Божественності, — Ради та Олексія. Історію Їхнього духовного зростання та Їхнього Служіння Богові розповіли Вони Самі.

Наведені прийоми духовної роботи, що представляють традицію ісихазму, можуть бути успішно використані й у наш час.

Зміст

ЧАСТИНА ПЕРША	5
<i>Розділ перший: Вигнання</i>	5
<i>Розділ другий: Старець Миколай</i>	9
<i>Розділ третій: Смиренням душа лікується</i>	15
<i>Розділ четвертий: Старовіри</i>	22
<i>Розділ п'ятий: Про віру непорушну й таку, що можна зруйнувати</i>	29
<i>Розділ шостий: Розбійники</i>	35
<i>Розділ сьомий: Життя без старця Миколая</i>	41
<i>Розділ восьмий: Зцілення хлопчика</i>	43
ЧАСТИНА ДРУГА	48
<i>Розділ перший: Дитинство Ради</i>	48
<i>Розділ другий: Чи є смерть насправді?</i>	57
<i>Розділ третій: Уроки старійшини Благослава. Лад між людьми й Богом</i>	62
<i>Розділ четвертий: Відхід Веліяра з общини</i> .	77
<i>Розділ п'ятий: Бесіди з Радомирком</i>	85
<i>Розділ шостий: Зустріч з Олексієм</i>	95
<i>Розділ сьомий: Нова зустріч</i>	100
<i>Розділ восьмий: В общині</i>	106
<i>Розділ дев'ятий: Навчання у Ради</i>	113
<i>Розділ десятий: Ісус</i>	128
<i>Розділ одинадцятий: Любов земна і Любов Божественна</i>	130
ЧАСТИНА ТРЕТЯ	138
<i>Розділ перший: Новий дім</i>	138
<i>Розділ другий: Про розпізнання, про силу душі і спокуси гордині</i>	144
<i>Розділ третій: Зцілення Родіона</i>	151
<i>Розділ четвертий: Спільна медитація</i>	163
<i>Розділ п'ятий: Жива Земля</i>	169

<i>Розділ шостий: Свобода від тіла</i>	174
<i>Розділ сьомий: Релігійні обряди</i>	181
<i>Розділ восьмий: Розставання</i>	191
<i>Розділ дев'ятий: Дорога до столиці.....</i>	196
<i>Розділ десятий: Зустріч із царем</i>	203
<i>Розділ одинадцятий: Відхід Благослава</i>	206
<i>Розділ дванадцятий: Божественний Спадок</i>	208
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	211

Частина перша

Розділ перший: Вигнання

Молодий православний священник Олексій їхав у заметіль саньми до нового місця свого служіння, загорнувшись від вітру й морозу в не дуже підходящу для цього ряднину, котрою колись накривали сіно. Дещиця цього сіна, що залишилась у санях, виявилася дуже доречною, рятуючи його від лютої холоднечі.

Чолов'яга, що погодився довести Олексія до маленького скиту, де йому належало відтепер жити, час від часу сипав прокльонами на адресу погоди й грівся самогоном.

Це місце в передгір'ях Уралу, куди відправлено Олексія, було для нього свого роду засланням.

... А ще ж зовсім недавно була Москва, життя в самому центрі подій, що відбувалися в країні, навчання у Спаському монастирі, а потім греко-латинській академії Семена Полоцького, щойно створеній за взірцем європейських університетів. Потім — рукопокладання в присутності наближених до царського двору священнослужителів... Це обіцяло блискуче майбутнє...

... І от — все зруйновано!

Спочатку помер його опікун-вихователь — чесна й мудра людина. Він провадив усі майнові справи Олексія. І Олексій — сирота зі шляхетного й заможного роду — був вільний від усієї суєти з управління маєтками.

Олексій — лиш до духовного направляв усі свої стремління. Він обрав для себе шлях чернечого служіння Богові — бо до цього з дитячих літ мав мрії та помисли.

Після смерті опікуна, недовго думаючи, Олексій передав усе своє майно та гроші церкві — і потім прийняв постриг. Адже «важко заможному увійти до Царства Небесного»¹. І зараз після цього — все й відбулося: опала, вигнання...

Олексієві боляче було згадувати про це... Адже лише чималі гроші та землі, що йому належали, були дуже потрібні тим, хто розпорядилися позбутися його присутності в Москві... Кожен з них поспішав привласнити якомога більший шматок цього земного добра...

І ще — незручним був молодий і пристрасний проповідник преображення духовного життя...

І тепер — зруйновано все: всі його мрії про перетворення життя церковного, всі думки про звершення добрих справ на Славу Божу, на благо держави Російської, на благо народу величезної країни, що в такому приниженні нині живе...

... Тепер він став одним із тих, хто вже ніколи не зможуть нічого змінити в житті й церкви, і країни взагалі...

¹ Мф 19:23.

... А здавалося ж... Гіркі думки про долю свою печальну — мов сірий туман крутилися в голові Олексія:

«Тепер я — ніхто... Я — мов сніжинка в цій хуртовині... І яка різниця: розтане вона зараз — чи примерзне до якогось замету й чекатиме в нім свого кінця навесні...

Може, залишитися в якомусь провінційному містечку? Почати інше життя? І ніхто ніколи не дізнається: де я згинув, ким став?

... А зрештою — навіщо? Немає в цьому сенсу!... Адже не до того прагне душа! Адже з глибокого свого устремління — шлях чернечий я обирав!

Чи, може, Богові потрібна навіщось така моя гірка доля?

Стільки питань! А відповідей — катма!...»

Час від часу Олексій подумки повертався до останніх тижнів свого столичного життя, згадував полум'яні промови, що виголошував перед багатьма своїми друзями й наставниками. Йому здавалося, що його слова запалювали й в інших людях любов до Бога і прагнення до преображення духовного життя в країні. Олексій був певен, що знає, як це можна й потрібно зробити! Аби тільки його почули ті, хто керують життям церковним, — щоб розповіли про це цареві...

І от — вони почули...

... Він згадував останню розмову з тим, хто сповістив йому про вигнання з Москви. Яскраво виринав у пам'яті насмішкуватий вираз його обличчя, його зверхній тон «переможця» в цьому житті, що завжди знає, на чий бік стати в придво-

рних інтригах — щоб самому і вціліти, і просуну-
тись...

— От і поїдеш тепер, — говорив він, — думок своїх єретичних позбуватись і каятись! Он — старець Миколай раніше теж вчити всіх намагався, хотів усіх «торговців із храмів вигнати»... Нічого! Схаменувся! І слово хоча б одне від нього тепер не щороку чують...

— Що ж лихого в нестяжанні, якщо так Ісус заповідав?

— Так не про своє ж багатство піклуємося! Про багатство церкви! А ти — засуджуєш! А це — гріх!

... Олексій справді спіймав себе на осудливих думках, бо не раз бачив багату обстановку житла співрозмовника, бачив, як він їв скоромну їжу в піст у великій кількості: «за благословенням і для підкріплення немочі тілесної». Тільки що ж це за неміч? Живіт — округлий, щоки — блищать від жиру...

«Чи осуджую я? Чи образився?»

... «Любіть ворогів ваших, благословляйте тих, що проклинають вас, чиніть добро тим, що ненавидять вас і моліться за тих, що ображають і женуть вас!»²

Олексій спробував заглибитися в молитви.

Вітер ущух, снігопад закінчився, все засяяло в світлі призахідного вже сонця, що вибралося з-поза хмар.

Краса й тишина сніжна!

... Візник зупинив сани:

— Далі дороги немає, пішки йдіть!

— Як це — немає?

² Мф 5:44-45.

— Немає й не було! Влітку стежка є, а зараз — так ідіть!

— А де село?

— І села немає! Весь народ давно вже до заводу залізородного переселили. Тут — лише кілька будинків лишилося. Ті, хто для праці на рудниках та в печах плавильних не годяться, — лише ті тут вік свій тепер доживають.

... Візник махнув рукою в бік похилених і почорнілих хатин, що виднілися віддалік.

Потім він повернувся в інший бік і показав рукою напрямом, куди Олексієві йти:

— Он — хрест над верхівками дерев! Бачите? Так на нього і йдіть! Там — скит. І старець Миколай там живе.

... Олексій узяв мішок зі своїми скромними пожитками, прилаштував за спиною і попрямував до того хреста.

Розділ другий: Старець Миколай

Олексій ішов, то по коліна, а то й по пояс провалюючись у сніг. Насилу він добрався до скиту. Вже стемніло.

Він постукав у двері маленької хатини, де у крихітному віконці було видно світло свічки:

— Заходь! Відчинено! Бережи Господь!

... Олексій увійшов, перехрестився на єдину ікону Спаса Нерукотворного в передньому куті, вклонився.

... Він знав про старця Миколая небагато, лиш те, що він з нестяжателів. За публічні заклики до чистоти моральної всіх служителів церкви, до

простоти в житті й оздобленні церковнім, — його вислали сюди багато років тому.

Прийняв тоді старець обітницю мовчання на десять років — і дотримувався її.

Через це — ставлення до нього перемінилося, і вже чимало подейкували про святість його.

Олексія ж до нього направили — ніби як у поміч немочі старця. І — задля навчання Олексія мовчанню.

... Олексій роззирнувся. При слабкому світлі свічки приміщення всередині виглядало маленьким і майже порожнім. Стіл, стілець, широка лавка... Навіть ліжка немає.

Він поглянув уважно і на старця Миколая — і раптом... заспокоївся! Стільки доброти, ласки й умиротворіння було в погляді старця — що й Олексія цей ніжний спокій обійняв і наповнив!

І відчай від того, яка печальна нинішня його доля, що стискав як лещата, придавлював до землі, — раптом відпустив Олексія.

... Старець Миколай був високий на зріст. Видно було, що в минулому велику силу мало його тіло. І роки — не зломали дух, не зігнули спину!

Біла від сивини борода обрамлювала сповнене доброти лице. Кожна зморшка на ньому була ніби промінчик від сяючих любов'ю очей.

Тиша й ласка випромінювалися у простір навколо його тіла.

... Увечері вони говорили:

— І за що ж тебе сюди призначили, синку?

— За вільнодумство...

— Зрозуміло.

— А Ви тут давно геть один живете?

— Давно... Ті тільки не один я! З Богом живу!

* * *

Так для Олексія настала нова епоха в його житті.

Поступово Олексій розповів старцеві Миколаю про себе все: про те, як ріс і виховувався, як духовний шлях єдино правильним вибором своїм бачив.

Олексій з дитинства не тільки до молитов старанність мав, але й до пізнання прагнув. Читав багато. Латину й грецьку вивчив. І цими мовами книги духовні в оригіналі читав.

Втім, і ті книги також — лише заохочували до подальшого пошуку: вони не давали відповідей на питання, яких ставало дедалі більше...

Про мрії свої він розповів старцеві Миколаю, про прагнення досягнути тих станів душі, котрих осягали найближчі учні Ісуса: Голос Божий чути, Світло Боже бачити, Волю Бога в усій повноті розуміти!

Розповів Олексій і про те, що закидали йому гординю, мудрування, котрі від лукавого! Пропонували каятися й жити — «як усі»!

Олексій тоді багато каявся, уважно вдивляючись у себе як в душу.

Але не шукати Істину і жити «як усі» — не міг і не хотів!

Багато говорив Олексій про власне розуміння життя християнського. Він раніше вивчав старанно писання перших християнських общин. І як же ж несхожим було те життя перших християн

в общинах — на те, що тепер провадять люди, котрі йменують себе християнами!

Поривався він зрозуміти: чому, навіщо все так важко й похмуро — у влаштуванні теперішнього духовного життя в державі Російській?! І — чи можна змінити щось? І — як змінити?

Старець Миколай слухав його мовчки, даючи вихлюпнутися всьому, що наболіло в душі...

Олексій розповідав і про те, що послужило причиною того, що він опинився тут: що за пропозиції його зухвалі з перетворення життя церковного відправили його геть з Москви — щоб не бендежив голови ідеями своїми, щоб не затівав нових смут у житті церковнім!

... Про все розповів він старцеві Миколаю. Повідав і думки гіркі, і терзання про незнання теперішнє — як і навіщо далі жити?

* * *

Старець Миколай говорив рідко. Вони трапезували в мовчанні і проводили час в молитвах і простих справах по господарству, для життя необхідних.

Олексій з усіх сил старався якомога більше часу присвячувати молитвам. Та не давало це йому тієї спокійної радості, котрої старець Миколай був сповнений завжди.

І потроху почав він питання ставити про віру, про молитви, про розуміння життя чернечого.

Кожна така бесіда зі старцем показувала Олексієві нове бачення його власного життя перед Богом, поміччю неоціненною була.

А старець Олексія не лише втішав, а й присоромити міг:

— Сильна ще, синку, гордість в тобі! За велике щастя багато хто вважає життя чернече самітне в скиту! А ти — його засланням називаєш! Цього ж — подвижники духовні шукають! Тобі ж Сам Господь такий дар у долю послав! А ти — нарікаєш!

— Так не щодо себе ж...

— Якби не щодо себе — то не нарікав би на долю!

Хіба від того, що тут жити тепер станеш, — Бога менше поруч з тобою буде, ніж в Москві?

Ти ж сам — добровільно — чернецтво прийняв! І таке усамітнення — за радість вважати маєш! Через це — святість багато пророків і пустельників здобували!

Тебе Божий Промисел про тебе і Турбота Його — не радують, не бачиш їх!

Ти от що зрозумій, синку:

Смирення — воно лікує душу! Смирення — заспокоює думки!

Поки в розумі царює хаос і думки ніби змагаються між собою за панування над твоїми емоціями й бажаннями — ісихія, внутрішня тиша, — як недосяжний берег!

До тишини серця духовного, по інший бік від суєтності й погордливих думок, — провадить тільки шлях смирення та любові сердечної!

Смирення — очищує, піст — оздоровлює тіло!

А зусилля в ділах земних і духовних — зміцнюють волю людини!

Дуже багато — від особистого стремління людини залежить: на користь душі піде те, що відбувається з нею, — чи зашкодить!

Ось — поглянь: буває, що люди від голоду страждають, хворіють навіть. Але коли людина посту суворого дотримується з власної волі і для Бога — то інше відбувається: очищення й здоров'я і тілу, й душі піст несе!

А смуток зневір'я — гірше від усілякої хвороби руйнує життя людини, мов іржа роз'їдає душу!

Скоро марнота мирська залишить тебе — і серце теплоти сповниться! Суєтність думок тобі для цього зупинити треба!

— Але як?

— На Бога скерувати треба думки, а не на себе й проблеми свої та печалі! Це — перший малий крочок!

Якщо ж до Бога думки линуть — то від Бога і поміч приходить!

Через це — і розум очищення здобуває!

Якщо ж починають помисли про печалі твої власні чи про суєту мирську напосідати — ти їх відкинь і про Бога вчися думки мати!

Опісля ж — любов'ю і вдячністю до Бога за все — наповнювати душу будеш учитися!

Вміння добровільно підкорити себе Волі Божій — це є свобода, що здобувається в житті чернечому!

Є діяння, що тілом звершуються. А є — трудження душі.

І ці трудження — не безділля, не суєтні гарячі думки про щось величне!

Перед Богом живемо! Перед Ним розкрито — щомиті — все, що в нас відбувається!

І можна праведно почати жити за будь-яких умов зовнішніх! Не від того, що довкола нас від-

бувається, — гріхи наші походять, а від наших пороків, що всередині!

Адже, наприклад, цілком можливо не допускати в собі думок грішних, пустослів'я, смутку й безділля!

Молитви не допомагають, якщо лиш слова промовляються. Молитва — живою має стати! А оживає вона — в серці духовному, отут!

... Старець Миколай доторкнувся долонею до грудей Олексія так, що на якусь мить Олексієві перехопило подих. І Олексій внутрішнім зором побачив у своїй грудній клітині — світло і простір! Але втримати цього він не зміг...

А старець провадив далі:

— Можна одне лиш ім'я «Ісус» у тиші сердечній вимовити — і це більше від усіх молитов буде!

Ти молитву — у серці повторювати навчися! Наче уста твої — в грудях розташовані! І — наче свічку в серці духовнім запалено! Кожне слово тоді — з серця нехай звучить! Тоді — теплота сердечна з'явиться невдовзі, благодать Божу відчувати почнеш, присутність Його незриму!

Розділ третій:

Смиренням душа лікується

Час минав, а в простому житті Олексія ніби не ставалося нічого важливого... День за днем так минали...

Олексій звик, та все ж здобути більше в подвизі чернечому жадав.

Одного разу він запитав старця:

— Чому не бачимо Ісуса? Чому слів Його не чуємо?

— Певно, не заслужили ще... Коли треба — скаже Господь так, що й глухий почує!

От, Ісус говорив, що «коли двоє зберуться в Ім'я Моє, то і Я посеред них перебуватиму». Не віриш Ісусові? Не віриш, що Він зараз — із нами тут? І що кожне слово чує?

— Вірю, лиш тільки...

— Слабка твоя віра поки що!... Ти — трудися над собою-душею! А результат — він Богові належить!...

— Що потрібно, щоб не опустилися руки, щоб продовжувати зусилля?

— Віра, надія, любов!

Важливе — це ж не чин в ієрархії церковній отримати... Але від Бога — чин чистоти й наближення до Нього ми здобути повинні прагнути!

А коли цьому статися — це від Його Милості залежить!

— Як ти думаєш: для чого Бог нас сюди призначив?

— Цього не відаю... Та якщо слухняні Волі Господній станемо, то, можливо, й дізнаємося про це!

— Але як дізнатися, якщо Голос Божий не чую? Як молитися — щоб відповідь отримувати?

— Бог — все розуміє, і чує, і бачить! Ти не бійся Йому говорити! Ти — і словами звичайними можеш Йому про любов свою до Нього розказувати!

Молитви, що ми повторюємо, хтось колись перший *від серця* промовив... А потім їх записали і просто твердити стали...

Головне — потрібно, щоб слова *від серця* йшли!

За всіх людей молися!...

— Та чи допомагають молитви їм?

— Так, не даремно, все ж, тебе заслали!... Ти точно своїми питаннями всі уми спантеличив би. Віри в тобі мало, а сумнівів багато!...

Ходімо краще город поливати, а то взимку нарікатимеш, що не послав нам Бог, чим жити-ся!

* * *

Олексія змагала туга за Богом. Він тепер поривався — через молитви сумлінні й безперервні — досягнути величних станів. Роботу ж по господарству — за прикру перешкоду цьому вважав.

А працювати по господарству Олексієві доводилося багато. Адже все їхнє виживання залежало від їхньої простої праці.

Олексій не був при звичаєний до сільської праці. З дитинства він жив у багатому домі, оточений слугами, що виконували всю просту господарську роботу. Не лінивий він був, і працювати сумлінно готовий був завжди. Але для нього труд був — у навчанні, в читанні книг, в молитвах, а не землю копати та дрова рубати...

А тут — стільки часу та сил потрібно було витратити на «брудну» роботу, а не у величному стані молитви промовляти!

І це вельми печалило Олексія. Втім, чим більше він печалився, тим більше доручень давав йому старець Миколай. Навіть ремонт церковки напівзруйнованої затіяв, хоча на служби до неї люди давно вже взагалі не заходили... Церква па-

рафіяльна в дальньому селі була, але й туди рідко хто заглядав...

Олексій не нарікав, старався в усьому, слухався старця, але смуток зневіри часто над ним панував...

Не витримавши, якимось раз він запитав:

— Як же до Бога наблизитися, якщо ми тут ніби селяни землю копаємо, ніби теслі церкву ремонтуємо...

Старець Миколай відповів із м'якою посмішкою:

— Подейкують, Ісус теж на теслю вчився...

Помовчав, додав:

— Бога можна відчувати не лише проповідуючи з кафедри слово Боже прихожанам. Можна — і город скопуючи, з Богом в серці бути, можна і будь-яку іншу працю так звершувати.

Ти от, Лексійку, зрозумій: жалість до себе — вона руйнівна... Ти ніби сам себе до гріха смутку зневіри прив'язуєш! Від саможалю — і сили втрачаєш, і радість Божу відчутти не можеш! А сили ті — і на любов до Бога, і на труди праведні направити можна було б!

Я через це сам пройшов колись...

Хочеш, повідаю тобі, як Бог мене смиренню вчив?

... Олексій з радістю кивнув. Вони сіли на лавці, нещодавно відремонтованій. Старець почав говорити і в його очах засяяли іскорки веселості, котру не часто в ньому Олексій бачив:

— Послух чернечий — багато чому навчити може!

Він вчить змиряти гординю й виконувати волю іншої людини — замість своєї, наприклад,

старця свого. Той, хто цьому навчиться, змиривши гординю й підкоривши розум, той і Бога Волю — замість своєї — приймати зможе!

Як святий старець чи хоча б розумний — то велика від цього користь! Але навіть якщо і не мудрий наставник, а лиш тиранить послушника, свою владу виказуючи, — і той послух багато чому навчити може.

... Старець Миколай посміхнувся своїм спогадам:

— Було мені таке випробування від Господа, завдяки якому почав смирення здобувати.

Повчав мене, та доручення давав, що суперечили здоровому глузду, наставник мій перший, до котрого на початку життя свого в монастирі іноком приставили мене прислужувати потребам його. А я тоді ледь-ледь до монастиря прийшов, і все мені новим було. Та й книжок мудрих не багато ще тоді прочитав...

А «наставник» цей мій, мов божевільний, у гніві бризкаючи слиною, часто кидався на мене з криками, а то й побити міг, якщо я слово незгоди мовити намагався... Змушував він виконувати роботу геть безглузду...

Я спершу весь палав від обурення... Як же бути — не знав... Не послухатись — боявся, бо за це з монастиря мене б вигнали. А це — мені страшніше від смерті здавалося, бо думав я, що цим і від Бога відлучений буду на віки вічні.

А зрозуміти те, як нікому непотрібну працю виконувати, час і сили на це витратити — замість того, щоб користь братії й монастиреві приносити чи в молитвах час проводити — ніяк не міг... Отак...

Через силу долаючи обурення розуму та втому плоті, я те виконував...

Зараз це смішно мені згадувати... А тоді — скрутно довелося!

Це я не до того тобі кажу, що — в смиренні — глупства чинити треба! Через глупе слідування волі начальників духовних, що наказують коритися їм, дуже багато зла в світі цім коїться. Розрізняти — потрібно! Інакше — стають такі, що «облишили свою волю», фанатиками, котрі можуть «за віру» вбивати, на вогнищах спалювати — і в тому... подвиг свій духовний бачити...

Тобі нерозумність така не загрожує, а от смирення — бракує в тобі.

Мені все це усвідомлювати довго прийшлося...

Потім — саме мудрий старець в монастирі з'явився і від наставника того мене позбавив. Телоту в серці став учить відчувати, розум в серце занурювати. Навчив він мене, як до Бога душею й думками линути, як — за смиренням нашим — Бог все, що приходить у наше життя, змінювати може. Бо, коли бачить Бог смирення, а не гординю, — то відкривається благодать Божа!

Втім, у житті чернечому, навіть коли розумний старець, то не завжди до вподоби послушнику труд буває... Ти от — коли нехить і спротив у собі до роботи по господарству подолаєш, то в радість буде труд! І молитва в поміч буде, силою сповнить!

... І справді! Чим більше проймався Олексій настановами старця, тим простіше все ставало. Часом — ніби співало серце, коли пиляв та стру-

гав дошки для ремонту церкви, чи коли сіно косив, город копав, дрова рубав...

І молитви іншими часом ставали. Ніби — ті ж самі слова, але вони — мов пісня душі до Бога возносяться! І — ніби Бог поруч! Щоправда, не завжди так виходило, але все частіше Присутність Божа незримо огортала Любов'ю та Спокоєм!

Все частіше молитва, творена в серці, — немов оживала!

Одного разу зимовим морозним днем тиша лунка сповнила простір — і Олексій побачив Світло Сяюче!

Яке це було диво!

Тиша була сповнена Присутності Божої Живої. В цьому не можна вже було мати сумнівів!

Втім, це тривало не довго. І знову повернути цей стан Олексій не зумів, як не намагався.

Розповів Олексій старцеві про це.

А старець Миколай йому у відповідь мовить:

— Доторки Святого Духа дивовижні — змінюють нас, але не відразу й не назавжди... От мені — десять літ треба було трудитися, щоб відчутти таке. А ти от — і двох років не минуло, як тишу й теплоту сердечну пізнав! От і дякуй Господеві за цю Милість!

Вдячна душа легко в смиренному стані перебуває! Гордому ж — смирення тяжко дається!

Дякуй Богові за все! Через це — спасіння від гордині й смирення здобувати станеш!

Розділ четвертий: Старовіри

Раз до скиту прийшла жінка з трьома малими дітьми. Виснажена, з очима повними відчаю та страху, вона заледве трималася на ногах від утоми. Одне дитя, прив'язане до грудей хустиною, вона притримувала руками, двоє інших дітей — хлопчик і дівчинка років 6-7, самі чіплялися за її одіж.

Перед старцем Миколаєм вона навколішки впала, дітям теж звеліла... Вони покійно стали поруч із матір'ю. Немовля слабенько заскиглило, мов уже й не сподівалося своїм плачем добитися чого-небудь. Жінка передала дитя дочці. Дівчинка звично взяла немовля і, заколисуючи, стала примовляти: «Вгамуйся, вгамуйся, тихо будь...».

А жінка звела на старця сповнені страху очі й запричитала:

— Охрести нас у віру свою! Порятуй нас! Духівник наш, отець Калістрат, всіх спалить, а як не він, так стрільці сплять. Порятуй діток: невинні вони!... Не навчена я — говорити... Ми — віри старої, що від Христа й Апостолів була... Прости, коли не так говорю... Нас, як єретиків, слуги антихристові спалити прийшли... А наш духівник Калістрат сказав, що сам усіх — з молитвами — спалить, щоб не втікали більше, а відразу — до Господа на Небеса... А я перелякалася, не за себе, за діток: малі ще!...

— Де селище ваше?

— Вище за течією річки... Півдня звідтіля бігли...

Старець раптом піднявся рвучко. Підійшов до Олексія. Голосом, зміненим від внутрішнього напруження, вимовив тихо:

— Чи розумієш, що відбувається?

— Так...

— Так біжи, зупини безумців! Біжи чимдуж!
Христос — із тобою!

... Старець благословив Олексія.

Вже виходячи, Олексій чув знову спокійний і ласкавий голос старця:

— А ти почекай, люба, заспокойся, та й з колін підніміться! Немає чого вам вже боятись, врятуєтесь!

* * *

Олексій біг по бездоріжжю, гілки хльостали по лицю, ноги вгрузали то в піску, то в болотистім ґрунті, мокрі поли одягу чернечого заважали, чіпляючись за гіляччя, плуталися в ногах...

Олексій зупинився, щоб відсапатись і підв'язав поли мотузкою. Але дихання відновити не зміг. Здавалося, що всередині все палає й виривається назовні, роздираючи горло, сиплим хрипом, а серце калатає десь у гортані...

Він побіг знову з останніх сил...

Молив Ісуса — і біг..., біг..., біг...

... А потім він побачив величезний стовп чорного диму за поворотом ріки. До Олексія долинув з поривом вітру спів молитов. Потім усе це переросло в крики жаху та болю... Заграва полум'я, що зметнулося в небо... Опісля крики стали затихати...

Олексій вибіг з-за повороту і зрозумів, що спізнився...

Вдалині на пагорбі догорав зруб, де, вочевидь, загинули вже всі...

Стрільці, залишаючи селище старовірів, підпалювали по дорозі решту будівель... Все огортало клуби чорного диму...

Олексій упав навколішки й молився.

Відчай, втома, нестерпний біль від усього цього жаху, що відбувався!

«Ісусе, нащо допускаєш таке? Як змінити все це?»

Опісля Олексій піднявся на пагорб.

Він довго дивився на попелище, де живцем згоріли люди:

«Хто підпалив? Їхній старійшина — своїх..., заживо..., жінок..., дітей малих...? Чи стрільці-карателі — на виконання наказу? Та яка різниця — хто?... Одні люди, що вірять в Ісуса, прирекли на мученицьку смерть інших, що в Ісуса ж вірять... Як таке можливе?!»

До скиту Олексій повернувся вже затемна. Він хитався від втоми. Від спустошення внутрішнього було так, ніби осліп душею... Порожньо й темно всередині... Як жити? Як молитися?

— Не встиг..., — він прошепотів це ледь чути, а може й взагалі не пролунали слова, лиш поворушилися розтріскані в кров губи.

Але старець Миколай і так все зрозумів.

Втішати не став. Сказав із ласкою в голосі:

— Вмийся! З відра весь облийся, одягнися у чисте! Помолися й лягай спати!

Олексій послухався.

Вилив на тіло відро води... Вона мов обпала холодом тіло, та опісля начебто полегшало... Потім одягнувся у чисте...

Молитися він більше вже не міг, спати — теж...

Олексій знову підійшов до старця Миколая, що сидів на подвір'ї біля маленького вогнища. В єдиній їхній спільній келії спали жінка та її діти, котрих сьогодні, певно, вже охрестив старець.

Олексій сів поруч.

Мовчали довго.

Олексій дивився на язики полум'я і все думав про тих, хто сьогодні загинули у вогні...

Пробував він себе уявити на їхньому місці: «Злякався б смерті за віру — чи ні? Як дізнатися про це, поки смертна година не наблизилась і не пройшов цього випробування сам — перед Богом?»

Потім, все ж, не витримав і заговорив:

— І раніше знав, що хрестять насильно старовірів, що з місць — поселення виганяють, що стратити можуть тих, хто до єресі інших схиляють... Але щоб отак...

— Ти, синку, не картай себе, що не встиг. Немає страху в смерті тіл... Бо душі — безсмертні! Страшно лиш за тих, хто інших на смерть прирікають!

Стільки мучеників за віру в Христа — смерть прийняли!... Ось ми їхній святості тепер поклоняємося!...

А двома перстами хреститися чи трьома — це людське, мирське, так я вважаю.

Ти вже не застав той час, коли всі двома перстами хрестилися. А я — застав...

Страшні біди людям розкол цей приніс! І багато ще бід принесуть нерозумність і жорстокість

людські, що Волю Божу на власний розсуд тлумачать.

— А Бог — навіщо таке допускає?

— Не відаю... Можливо, сподівається Бог, що схаменуться люди, котрим свободу волі даровано... І що недаремно на Землю посилав Він Сина Свого Ісуса! Можливо, все ж, Вчення Ісусове про те, що люди одне одному брати й сестри, що в любові до Отця Небесного й до ближніх своїх жити вони можуть — не даремно дано було людям... Можливо, чекає Бог, коли люди, побачивши такі жахіття, Вчення Ісусове — виконувати стануть...

Добре, досить про це!

Багато крові було пролито й чимало ще проллється!...

— Так треба ж щось робити?!

— Багато страчено тих, хто намагалися...

І я намагався, та й ти, ніби, теж намагався...

Стрільці ж — наказ царівни Софії виконують, а не просто так вони просторами безлюдними лісними селища розкольників шукають!...

Ти от краще подумай, які папери Євфимії з дітьми нам слід написати, щоб не зачепили їх більше...

* * *

Наступного ранку старець Миколай наповнив наплічний мішок Олексія всілякими припасами. Олексій навіть з певною тривогою спостерігав за тим, наскільки опустіли їхні засіки, потім ніби «осмикнув себе», думки грішні відігнав і порадів щедрості старця Миколая, що про себе і про потреби свої взагалі не думав ...

Старець велів провести Євфимію з дітьми до села й допомогти облаштуватися в якому-небудь будинку порожньому.

Таких будинків було там багато, тому, що переселили звідси людей для роботи на копальнях, де видобували залізо та мідь.

Поки вони йшли, Євфимія розповіла про те, що вона — удова, що їхній духівник Калістрат звелів сікти чоловіка її за непокору. І засікли його до смерті...

Розповідала вона це спокійно так, буденно, без сліз.

Пояснила, що в общині цій всі в страху жили.

Повідала опісля, що в общині іншій — її рідній — де вона до заміжжя жила, такого не було. Всі з вірою «спасалися», дружно було й ладно поміж людьми... А тут, у Калістрата в общині, всі усього боялися. «Антихриста» — боялися, «кінця світу» — боялися, переслідувачів за віру — боялися, того, що в немилість до духівника потраплять, — теж боялися...

А коли вона без чоловіка залишилася, котрого «прислужником диявола» нарекли, то й взагалі страшним життям для неї з дітками стало. Так вона цього страху натерпілася, що втекти наважилась.

А тут стрільці прийшли, наказ якийсь прочитали. Виходило їм, куди не поглянь, смерть неминуча... От і наважилась вона віру змінити й таким чином дітей врятувати.

Потім про віру нову стала запитувати з обережністю:

— Чи пробачить Господь, що змінила віру отців і дідів? Чи помилує він діток?

... Олексій заспокоював її, як міг.

В селі допоміг будинок вибрати поміцніше...

Потім людям, що вийшли подивитися, що тут відбувається, сказав, що, Божою Милістю, з ними поруч тепер удова з малими дітьми житиме. Сказав, щоб помагали одне одному похристиянськи. Ще слова про Ісуса, про заповіді доброти говорити став... Ніби згадав, що колись промови полум'яні виголошував...

Його слухали мовчки... Побачив він погляди... ніби порожні та нерозуміючі... Та й замовк...

Запитав, чи немає потреби якої у когось?

Написав два прохання тим, хто до нього звернулися за допомогою...

На зворотному шляху думав Олексій про людей, що в селі залишились: убогі, неписьменні, і немає їм жодного діла — до Бога!... Вжити б, податки заплатити й не померти з голоду — от і все їхнє життя!... Так чи потрібне таке життя? А жити вони всі хочуть, ніби з останніх сил за існування своє таке бідацьке чіпляються!...

«Врозуми, Ісусе, як же можна їм допомогти?» — із цим проханням Олексій заглибився в молитву й попрямував швидше до скиту.

Там, ніби вогонь свічки перед іконою, рівно й спокійно сяjala й зігрівала все довкіл душа старця Миколая. Поруч із ним — Олексієві було легше переносити всі випробування життєві, ніби маленький куточок «обіцяної землі» створював навколо себе старець Миколай своїм спокоєм і глибиною віри своєї — непохитної за будь-яких випробувань.

Розділ п'ятий:

Про віру непорушну й таку, що можна зруйнувати

Олексій багато думав про те, що йому довелося побачити й пізнати за останній час. Думав про розкол церковний, про безліч відмінностей у віруваннях навіть серед тих, кого йменували тепер «розкольниками», про те, як накази про «викорінення єресей» написані, і про те, як їх трактують і навіть роблять ще жорстокішими люди, наділені владою їх виконувати, про безвільну й бездумну покірність одних людей і про жорстокість, поза межами розуміння, інших... Думав про готовність людини прийняти смерть за віру свою...

Думав і про те, як гоніння, що відбуваються, можна було б зупинити: «Чи потрібна віра єдина для всіх? Чи можна так зробити, щоб ворожнечі й нетерпимості у вірі не було серед людей? І що таке взагалі віра?»

Одного разу Олексій запитав старця Миколая:

— Чому так багато ворожнечі між людьми, так багато ненависті саме через віру? І що таке взагалі — віра?

— Віра — це сила велика! Сила ця з розуму в душу проростає. Хто віру міцну має — тому жити легко! Він — мов листок маленький на гілці дерева — єдиним з усім деревом себе відчуває! Віра і є та сила, що цей листок утримує єдиним із гілочкою і з самим деревом. А якщо слабка віра, то

людина — мов листок такий, що з гілки злетів і вітром гонимий: то до одного місця згубного його принесе, то до іншого...

Просте наше щастя чернече: треба жити завжди душею з Господом! Душа — через віру глибоку й любов чисту — з Богом з'єднується! А Любов Божа є та Сила чудесна, що душу живить, ніби зрощує з Творцем!

Тіло ж людське — воно й справді як листочок на тому дереві Божім.

Час дається цьому листочку-тілу розпуститися, зазеленіти, пожовкнути й загинути... А душа — невіддільна від Бога залишається, якщо любові до Господа за життя своє сповнилася й приросла до Бога! А якщо не приросла душа до Господа — то теж, як і тіло тлінне, подібно до листя опалого гине...

А яку користь від листочка дерево мало, то вже не твій клопіт.

Свого часу ти народився, свого часу й смерть приймеш! І за заслугами Бог розсудить: достойний ти Царства Небесного — чи ні...

— А як дізнатися: що Богові потрібно, а що — ні?

— Саме в цьому — секрет молитви сердечної! Коли Бога в серці відчуваєш — то й розумієш Його Волю! Саме від цього приходить радість — коли те, що Йому потрібно, виконуєш! Сам ти це вже не раз пережив...

А як щось не до ладу замислив — то немов небо хмарами насупиться. Це — теж відчуєш: негодяще, значить, замислив, не хоче цього Господь!

Над усіма нами — Він! І над життям твоїм, і над долею!

— І що ж, виходить, від людини в її долі ніщо не залежить? Нічого не перемінити, нікому іншому не допомогти? Треба просто вірити, любити — і все? Отак — як рослина — і жити, й померти?

— Як же не залежить? Залежить! Гординю свою приборкати, пороки в собі викоринити, не грішити за слабкістю волі своєї й потуранню своїм хотінням, ще — навчитися любові сердечній, Волю Божу сприйняти! Оце — якраз від людини тільки й залежить! І жити належить почати так — щоб усе тільки для Бога! А решту — вже Він влаштує!

Радісне таке життя з Богом, коли за велінням Його живеш! Радість така буває — коли Бог у серці! Це — вже не просто віра...

Коли любов Божа душу переповнює — то не відокремлений ти від Бога: Він — з тобою і ти — з Ним! І життя твоє — Йому повністю належить!

І нехай з нами все — за Волею Його буде! І ніщо не сумно тоді, а все радісно, якщо розумієш, що все — від Нього сходить! І недоречно, щоб у нас спротив Цій Волі був!

— А як завжди знати, що вірно Волю Його розуміємо, не помиляємося? Скільки тлумачень для кожного слова Писань вигадують люди! Стільки зла звершується — буцімто для Бога!...

— А ти, Олексію, не розумуй зайвого!... Ти — серцем відчувай! Вже вмієш! Отак — завжди серцем Істину Божу відчуєш навіть там, де розумінню твоєму не під силу!

Віра й любов до Бога дозволяють і смерті тіла не злякатися. І крізь випробування всі, що в

житті випадають, достойно пройти. І робити — те благає, що в силах твоїх, а за те, чого змінити несила, — печалі не мати.

А ще важливо — про смертну годину завжди пам'ятати. Розуміння слід мати, що кожен свого часу за себе перед Господом відповідатиме.

Життя — це цінність велика! Це є правда! І часто гадає мирська людина, що немає нічого важливішого за життя тіла... А людина духовна знає, що й саме життя тілесне можна віддати заради спасіння душі. І багато хто це здійснювали!

Є особливий стан душі людської, в котрому віра така сильна й глибока, в котрому віра й любов настільки преобразили душу, — що не боїться людина більше за себе.

Переступити через догми умовні й Бога Живого відчути — ось що головне у вірі непорушній! Серцем — це відчути тільки й можливо! Тоді вже не матиме сумнівів душа, що Бог є, що Бог є Любов, як тому Ісус учив!

І тоді можна припинити «боятися за себе»: боятися за життя тіла свого.

Можна припинити боятись і через те, що люди будуть думати чи говорити про тебе... Чи слава, чи ганьба, чи осуд натовпу... Ганьби та осуду боятись ті, в кому гордість сильна! Похвальні слова — гордості нашій приємні! А через докори — їй боляче...

Усього цього боїться та людина, що про себе саму — головні думки й турботу має! Але укріплена вірою й любов'ю до Бога душа — цього більше не боїться!

Є віра, з якою людина стає настільки цілковито віддана Богові, настільки Волю Його для себе приймає, що не боїться вже більше за себе!

Ось — сам Ісус смерть на хресті прийняв, що розбійникам за злодіяння призначали. Для нас — прийняв! Щоб ми бачили Силу Духа Велику! Щоб — слова Його пам'ятали! Щоб — знали, що смерті для душі немає, а за порогом цим — Царство Небесне прийме достойних!

І — з радістю смерть мученицьку готові були прийняти християни, щоб послідувати за Господом!

Так віра будь-яке страждання — в очищення й преображення душі перетворити може. Ось — яка сила віри!

— Але навіщо — обов'язково муки, страждання, смерті, котрим кінця не видно?

—... Не відаю... Чомусь не буває інакше у світі гріховнім... Видно, через це — очищення від гріхів здобуваємо, від світу цього — погляд до Небес спрямовуємо, у смиренні Мудрість Божу зрозуміти намагаємося...

... Помовчавши, старець Миколай додав, ніби відповідаючи на думки, яких Олексій вголос не висловив:

—... Правий ти, Олексію, в думках своїх про те, що вірують люди переважно по-глупому... У сліпій і фанатичній вірі злочини тяжкі часом вони коять... І тим, що називають «вірою своєю», ті злочини вони виправдовують...

Не до Отця Небесного віра таких людей спрямована, не до Ісуса, а до правил і обрядів буцімто «спасительних»...

Віра, що походить від страху, — робить людину рабом немислячим, сліпим знаряддям тих, хто цей страх вселяють!

Віра ж, що з любові до Бога зрощується, — наближає людину до Господа!

От і виходять біди на землі від того, що через страх — віра більшості людей зростає. Гадають, якщо неправильний обряд здійснять, — то погибель на них чекає...

А ще гірше того вважають деякі, що страпити тих, хто іншої віри, — це є подвиг, за який гріхи простяться...

І є ті, хто безумство це в людях нерозумних захочують і через це свою владу укріплюють над багатствами земними, над землями обширними. Оце і є той злочин страшний, гріх найбільший!

І не тільки серед православних такі біди множуються... І латиняни в країнах своїх інквізицію влаштували...

Слабка душа — вона боїться «не так повірити» і за це у пеклі горіти вічно! І тому легко злодіям керувати тими, над ким панують страхи й упередження!

А зруйнована, зламана віра часом все життя людині нищить, на відчай та безсенсовність перетворює. От вірила-вірила людина, а потім сказали їй, що неправда те, як вона вірила, що віра її неправильною була і по-новому вірити треба... — і руйнується віра...

І чіпляються люди хоч за яку-небудь «спасительну», на їхню думку, «правильну» віру...

Слабкі душами й бідні на розум відчують себе загубленими, якщо те, у що вони вірили, раптом називають срессю, помилкою, злочином.

Опиняється така людина перед вибором неспосильним: кому тепер вірити — не знає. Тому, що віра такої людини була неглибока. І таку віру перемінити на нову й піти за іншим лідером хоче скоріш така людина, і в «спасительність» нових обрядів вірити хоче скоріше почати...

Легко руйнується віра, якщо немає в ній любові до Бога і глибини розуміння!

А Суть віри непорушної — це сам Бог! З такою вірою — ніщо не страшно!

Розділ шостий: Розбійники

Раз на рік, улітку, вирушав Олексій до міста, де торгували сіллю. Містечко це на шляху до Сибіру повстало поблизу покладів солі, а відтак мало розвиток торгівельний.

Купував тут Олексій те мізерне, що в їхньому зі старцем Миколаєм житті необхідне було. Також — листи відправляв, що старець велів, і від інших людей прохання брав, якщо такі були, — щоб відправити. На ці кілька днів у місті він зупинявся в місцевого дяка чи у воєводи. Складав папери різні багатьом людям, що приходили зі своїми проблемами, і за це мав запас чорнил, паперу й трохи грошей — на потреби їхні зі старцем насувні: ту ж сіль, наприклад, щоб гриби та овочі на зиму запасти.

А цього року влітку це не довелося зробити.

Була вже пізня осінь, коли Олексій, закінчивши всі господарські справи в скиту, вирушив до міста. Там усе склалось успішно.

Назад повертався Олексій у радісному піднесенні. На серці легко було від відчуття, що дешиця користі була людям в його порадах, що поміч, хоч і не велика, була від справ і слів його для людей, з котрими він бесіди мав.

Погода стояла ясна, перший морозець прихопив дороги, що розкисли були від дощів, — і простувалося легко.

Сонечко — мов у прощальній ласці — голубило променями останні золоті листочки на берізках...

... Розбій на дорогах не був у ті часи дивною.

Втікали люди в ліси з каторги, втікали від повинності військової, втікали з монастирів і скитів від жорстоких звичаїв віри нової чи фанатизму віри старої, втікали й від жорстокості поміщиків і нових власників гірничої справи. Знаходили прихисток вони в тайгових лісах, а декотрі з них гуртувалися в банди й шукали поживи на шляхах торгових.

* * *

На Олексія напали четверо розбійників.

Грабіжники оскаженіли через те, що взяти в Олексія було нічого... Солі трохи та папір — оце й усе. Вони стали його жорстоко бити, виміщаючи злобу свою на увесь білий світ і за життя своє понівечене, безнадійне...

Потім вкинули тіло побитого до півсмерті Олексія до балки...

— Добити б треба! Донесе, пошук здіймуть!
— промовив ватажок розбійників.

— Облиш! І так повсюди шукають! А гріха вбивства на душу брати не хочу! — відказав широкоплечий із похмурим поглядом розбійник, найбільш рослявий і сильний з нападників.

— Теж мені, праведник знайшовся! Чистеньким хочеш залишитись? — Не вийде! — сплюнув зі злістю ватажок.

Він простягнув широкоплечому сокиру:

— На от, добий!

... Олексій спокійно і ясно раптом зрозумів, що ось вона — година смертна. Смерті він не злякався. Він навіть якось зрадів тому, що ось нині все закінчиться і він, можливо, побачить Ісуса, дізнається про все, чого не відав, але хотів би знати, зрозуміє те, що нині ще не зрозуміло...

Він промовив, звертаючись до розбійників, слова про те, що прощає їм скоєний йому біль і смерть його тілу, котру вони замислили.

Олексій став проказувати молитви про прощення грішникам їхнього невідання того, що чинять. Розуміння, що зараз його молитва за цих заблуканих є те мале, що він може робити, додало спокою. Про врозумлення й спасіння душ грішних, що втратили здатність любити в п'ятьмі духовній, потекли слова Олексія з глибини душі. Він звертався до Ісуса, Котрий — Єдиний, напевне, знає, як допомогти їм, цим нещасним...

Розбійник, що стояв із сокирою в руці, із подивом слухав, потім опустив сокиру:

— Не зможу, сам прикінчи цього блаженного...

— Що? Назад до «розкольників» тебе потягнуло? Де ж вона була, твоя «віра», коли ти до мене прийшов? Побачимо, чи оцього Бог врятує за

те, що він чернець і «щіпка»³ і не двома перстами хреститься? Чи не врятує? Ну? Випробуємо? В моїх руках — нині його життя!

... Ватажок підійшов, сам узяв сокиру, хотів розмахнутись і... раптом зустрівся очима з ясним, ніби сяючим і дивовижно спокійним поглядом Олексія.

Він здивувався і теж не став добивати...

Троє спільників мовчки дивились на те, що відбувалося.

Ватажок запитав Олексія:

— Як ти такий сміливий, підеш до нас у банду? Жити тоді залишу! Мені сміливі потрібні!

— Ні, не для того життя дано...

— А ти що — знаєш, для чого?

— От зараз — на «тім світі» — можливо, й дізнаюся...

... Ватажок сплюнув, вилаявся..., але вбивати не став.

Олексія, стікаючого кров'ю, залишили повільно вмирати у балці...

Він ледве доповз до дороги і знепритомнів.

* * *

Неочікуваний, непередаваний і блаженний спокій охопив Олексія. Відчуття тіла з його болям зникло...

Олексій побачив у трепетливому полум'ї свічок лик Ісуса на іконі. Цей лик раптом ніби оживати почав. Ісус посміхнувся Олексієві й про-

³ У «старообрядців» — лайливе прізвисько православних «нової віри», котрі хрестилися щіпкою, тобто, трьома перстами.

стягнув до нього Руки! Олексій потягнувся до Нього, але не зміг доторкнутися... Ніби прозора стіна відділяла...

Він побачив, як ворущаться губи Ісуса: «Я чекаю на тебе, сину Мій, але не зараз: багато ще тобі пізнати й здійснити треба!»

... Почув чи просто зрозумів ці слова Олексій... А Ісус все дивився — і душу сповнювала Любов Ісуса! Олексій знав, що саме ця Любов Ісуса — і є Найголовніше!

Потім він уже нічого не бачив і не відчував...

* * *

Старець Миколай вийшов зі скиту вперше за п'ятнадцять років.

Прийшов до тієї хати в селі, де в кульгавого старого була єдина на всю околицю конячина. Попросив запрягти:

— Лексія поїду шукати, біда з ним сталася, запрягай, Христа ради!

... Похмурий власник конячки без заперечень запряг у воза свою вихудлу шкапу. Сам поїхав зі старцем.

... Вони знайшли Олексія. Перша поземка вже припорошила дорогу.

Вони знайшли його — ще живого. Ледве підняли тіло й поклали до воза.

— Не виживе, — похмуро похитав головою кульгавий старий... Втім, зняв із себе куфайку й укрит Олексія.

Рушили в зворотний шлях.

Старець Миколай мовчав. У нього на колінах лежала голова Олексія. Він обережно притри-

мував його тіло: віз дуже трусило на замерзлих вибоїнах.

Смертельно бліде лице Олексія було надивовижу спокійне й прекрасне... Цівки запеклої крові з-під світло-русявих пасм немов навіть прикрашали лице...

Перед старцем Миколаєм ніби сам собою виник лик Ісуса із поглядом, що сягав глибини душі. Старець Миколай дивився в очі Ісуса й мовив: «Нехай за Волею Твоєю буде, Господи!»

* * *

Олексій вижив, але одужував повільно.

Старець Миколай доглядав його, як дитя мале. Годував із ложки.

Подовгу стояв він перед іконою, і у світлих очах часто блищали сльози...

Часом він сідав поруч, і вони бесідували.

Той час запам'ятався Олексієві спокоєм і щастям, не дивлячись на повільне відновлення здоров'я тілесного.

Він майже не відчував тіла, а душа радувалася від того, що йому — Ісуса даровано було побачити!

Розповів він старцеві Миколаю про це:

— Може, це — тільки видіння, марення від хвороби всього лиш... Але як згадаю — серце щастя сповнюється!

— Не мені про це судити... От — Ісус тобі життя зберіг, Себе явив — і, значить, є для цього причина... Йому — це відомо, а не нам, грішним...

Що Ісуса бачив — це в серці бережи. А людям даремно не говори про це...

Випробовування, включно із немочами плоти, часто даються нам для врозумлення й укріплення духу!

А смерть свою так близько побачити — це дар великий від Бога!

Добре — так підбити підсумки минулого й довірити Господеві майбутнє!

Розділ сьомий: **Життя без старця Миколая**

В молитвах і трудах простих минало життя Олексія.

Довга зима, чудесна весна, коротке літо, осінь, за котрою знову наставала сувора зима... Знову і знову потрібно було знаходити в собі все більше Божого Світла і все менше журитися через недосконалість цього світу.

Поступово все сильніше сповнювалося таке життя Олексія Присутності Божої!

Старець Миколай став зовсім слабкий тілом...

Бувало, Олексія попросить, щоб допоміг з ложа піднятися й навколішки перед іконою опуститись. А бувало, що й зовсім на молитву не вставав.

Став він — немов прозорий, ніби вже в тілі душа не трималася більше, а перемістилася зовсім до іншого світу.

Світла посмішка на устах старця була повсякчас, немов бачив уже він обитель райську свою...

Отак, тихо, із посмішкою на устах — і відійшов він із цього життя.

... Немов осиротів Олексій без старця Миколая.

Він тяжко звивав до цілковитої самоти.

Поки поруч був старець Миколай — все було простіше!

Старець керував розпорядком усього їхнього життя. І було відчуття, що з кожним днем наближаються вони душами до Царства Небесного.

А на самоті — зберігати рівний спокій молитовного предстояння перед Богом і розміреність у своєму житті — не виходило в Олексія.

Часом він увесь полум'янів у гарячій любові до Бога, життя було наповнене відчуттям Присутності Бога поруч! І здавалося, ще трішки — й розкриються перед ним усі таємниці непізнані!...

Але потім знову наставало відчуття, що гайнує він те головне, що зробити повинен, що даремно сили витрачає, що добра й любові на Землі від його трудів духовних не додається, нікому з дітей Божих тепла та світла не прибуває!

Все суворіше став Олексій постів дотримуватися, все аскетичнішим став він життя своє робити. Виснажував тіло голодом і молитвами безперервними, поривався осягнути світ Божий.

Думки про сенс власного життя, про призначення буття тут на Землі — знову й знову сповнювали Олексія невдоволеності від самотніх подвигів чернечого життя.

Адже хотів він не себе одного «спасати», коли шлях чернечий приймав! Для Бога й для людей життя своє присвятити він мислив!

Він знову й знову читав Євангелія, намагаючись прикласти до свого життя те, що говорив учням Ісус.

І прийняв Олексій рішення почати допомагати тим людям, що в поблизьких селах жили.

Раніше він того ж хотів, та старець Миколай відмовляв: «Не примушуй людей по вірі твоєї жити, згідно з твоїм розумінням віру мати! Кожен сам за себе відповідає перед Богом!»

Тепер вирішив Олексій не прагнути наставляти людей в житті духовному проповідуванням, а просто допомагати в тому, в чім ті люди потребу мали: «оскільки ви зробили це одному з цих братів Моїх менших, то зробили Мені» (Мф. 25:40).

І почав він удовам, старикам немічним просто посильну поміч в їхньому житті нелегкому надавати. Дах дірявий підправить, колодязь вичистить, дров нарубас, прохання напише...

Призначив це він сам собі як послух чернечий. І радісніше йому стало від радості й подиву тих людей, що вже ні від кого помочі не чекали — ні від Бога, ні від людей.

Розділ восьмий: **Зцілення хлопчика**

Раз якось захворів тяжко хлопчик Тихін — старший син тієї жінки Євфимії, котру старець Миколай охрестив колись.

Дитина була без тями. Тіло горіло від жару, що не спадав уже не першу добу.

Дочка Євфимії Дуняша підсобляла по дому, піклувалася про все, а сама Євфимія — ніби зла-

малася... Вона змирилася зі смертю сина й лише звинувачувала себе у гріхах і причитувала тихенько, стоячи навколішки перед іконою.

Олексій же рішучо боровся за життя дитини...

Він приніс мед, звелів заварювати трави, котрі ще старець Миколай сушив і вчив готувати від різних недугів.

Сам Олексій молився невпинно й намагався через руки пропустити Те Світло Боже, що відчував у серці духовному...

Часом йому здавалося, що тільки його руки ще втримують життя у тілі дитини... Втім, чудесного зцілення за молитвою не відбувалося...

Олексій бачив Світло Божественне й відчував Присутність Божу як ніколи ясно! Усі сили свої він намагався вкласти в молитви... Але хлопчик продовжував марити... Він то хрипів і задихався від кашлю, то слабко стогнав, то впадав у ще глибше безпам'ятство, і, здавалося, що ось зараз і залишить душа змучене хворобою тіло...

Життя хлопчика ніби трималося ще тими зусиллями, що прикладав Олексій, але весь час було відчуття, що ще трохи — й воно обірветься...

Олексій продовжував молитися — гаряче, з останніх сил. Він уже майже не сподівався на чудо, але вперто продовжував:

«Ісусе! Що я роблю не так? Ось — я бачу Світло Твоє і знаю, що Ти Всюдисущий і Всесильний, Турботливий і Милостивий! Чому не зцілиш Ти хлопчика? Якщо причина тому — гординя моя, що захотів я зрівнятися з апостолами Твоїми в уміннях великих — то мене за це покарай, а не дитя! За мою недосконалість — не карай його! Чи

слабка віра моя? Але ж не винна дитина боляща — в недосконалостях моїх! Чому не дозволяєш Силі Твоїй зцілити його? Адже Всемогутність Твоя не знає меж!»

Олексій докоряв собі, коли відволікався від стандартної молитви — на вільне звернення до Ісуса. Потім знову й знову молився, потім пробував направляти свої дерзновенні прохання до Отця Небесного, пробував згадувати всіх Святих, за молитвами котрих, як подейкують, відбувалися чудесні зцілення... Присутність Божа була такою сильною та яскравою!... Вона ніби наростала, наближалася!... Але чудо не відбувалося...

Раптом у двері постукали.

Відчинила, навіть не спитавши «Хто?», Дуня, сестра хворого хлопчика.

На порозі стояла дивовижної краси молода жінка.

Олексієві здалося, що Сяюче Світло сходило від незнайомки. Або ж — це просто крізь дверний отвір до задушливої хати увірвалося свіже морозне повітря й сонячне світло засяяло доволі незнайомки?...

Вона вклонилася господарям земним уклонном, торкнувшись кінчиками пальців підлоги.

Олексієві здалося, що вона напружилась на мить, розглядаючи його чернечу одіж...

Потім сказала спокійно м'яким грудним голосом:

— Мене звати Рада, я — знахарка. Вилікую я хлопчика.

... Олексій, похитуючись від втоми, підвівся з колін, даючи місце біля ложа хворого.

Рада підійшла. Зняла верхній одяг і залишилась у сорочці світлій до підлоги, з червоною вишивкою по коміру й по рукавах; вбрання було перехоплено на тонкій талії тканим паском. Густе русяве волосся її було заплетено в косу нижче пояса. Очі — сіро-голубі спокійні й ласкаві. Лиш на мить Олексій зустрівся з нею поглядом, а запам'ятав до найдрібніших деталей прекрасний образ.

Рада підійшла до хворого, поклала руки на груди й на голову дитини. Кільки хвилин стояла так, тіло її ніби завмерло.

Олексій побачив Світло Божественне — яскраве Сяйво Біло-золотистого Світла заповнило все. Це Світло текло крізь тіло Ради й наповнювало тіло хворого хлопчика.

Олексій вийшов у сіни й опустився на лавку... Світло нематеріальне було повсюди навкруги й не припиняло сяяти. Олексій немов провалився в це Світло. Все зникло з його сприйняття у Спокої та Блаженстві Світла... Він знав, що все тепер буде добре...

Олексій прокинувся від того, що його шарпала за рукав Дуняша:

— Тимко одужав! Геть зовсім здоровий! Поглянь, поглянь! Бог допоміг! Ти лікував, потім Радавилікувала зовсім! Мамка не плаче більше! Ти тільки поглянь!

... На постелі сидів усміхнений Тимко. Євфимія хотіла годувати його супом з ложки, та він сам став їсти... Жінка втирала сльози щастя.

— А де ж знахарка, де Рада? — запитав Олексій.

— Пішла ще ввечері. Як жар у Тимошки спав — так і пішла... Сказала, що вилікувала. Ми боялися, що вранці зле знову може бути, а він, оно, здоровий зовсім! Вона так і говорила, що здоровий буде! Чудо Господнє сотворилося!

Мати хлопчика Євфимія перехрестилася й ревно зашепотіла молитви.

Олексій сам теж опустився навколішки перед іконою й дякував Богові за явлене чудо.

* * *

Потім він поволі йшов до скиту і все думав про ту, котру звали Радою, про ту, котра з легкістю зцілила помираючу дитину, як Ісус та Його апостоли:

«Значить, це — можливо! Хто вона? Звідки? Хто навчив її цьому? Чи можна цьому навчитися?»

Частина друга

Розділ перший: Дитинство Ради

Радомир обійняв свою маленьку дочку, поцілував, погладив світло-русяві коси й посадив на свого коня. Рада дивилася на свого батька із подивом.

«Як же ти подорослішала! Красунею виростеш!» — думав Радомир. Втім, сказав спокійним голосом зовсім інше:

— Поспіши до дідуся! Скажи, що я прошу всім відходити! Швидко відходити! Він знає, що слід робити!

— А ти?

— Мчи, доню! Мчи — швидко-швидко! Мчи!

... Радомир свиснув коневі особливим чином — і кінь помчав.

Рада ще раз обернулася й побачила, що її батько впевнено й повільно рушив туди, де було чути крики.

Він ішов, а над ним був величезний купол Божественного Світла-Вогню, Що ніби захищав від біди і Раду, і всіх людей общини...

Він ішов туди, де на його тіло чекала смерть. Він знав це, а маленька Рада ще не знала, але відчувала, що довкола все — раптом — стало зовсім не так, як має бути в світі любові й гармо-

нії, світла та радості, в якому вона жила й росла до цього дня...

Таким вона і запам'ятала батька: спокійним, сильним і з'єднаним з Божественним Вогнем, із Силою Бога — він ішов на смерть, щоб не загинули під тортурами його учні-початківці та щоб встигли відійти від близької небезпеки всі люди їхньої общини.

Вже потім, коли Рада стала старше, вона дізналася подробиці. Радомир прийшов сам до того поселення, куди вже увійшов озброєний загін на чолі з воєводою та архієреєм, що мав «розібратися»: хто це «єресі» проповідує, народ «бентежить»...

Вони погрожували тортурами — щоб люди видали того, хто їх учив. Радомир же прийшов до катів сам — щоб ніхто не загинув, не постраждав і щоб його община встигла відійти з цих місць, ніким не помічена, не вистежена. Він зробив це — ціною власного життя.

Дід Ради Благослав, старійшина общини, тоді за лічені години зумів зібрати всіх людей і відвести від загибелі, сховавшись у непрохідних лісах безкрайної землі руської. Вони відійшли дуже далеко від тих місць, де Рада народилася й виростила.

Раді тоді було всього вісім років.

* * *

Рада, скільки себе пам'ятала, завжди відчувала батька найголовнішою людиною у своєму дитячому житті. Мати Ради померла невдовзі після того, як Рада народилася. Радомир — з усією своєю турботою та любов'ю — став Раді відразу й

ласкавою матір'ю, і дбайливим, мудрим і сильним батьком.

Він поступово відкривав Раді для пізнання увесь світ з усією його гармонією і красою. Завжди поруч, готові підтримати будь-якої миті — були його руки — такі сильні, ніжні, надійні!

Радомир сам усьому вчив дочку з пелюшок: ходити, говорити, мислити, дивитися на світ очима душі, шукати самій відповіді на ті питання, що в неї виникали. Він навчив Раду бути відважною та спритною, як учив би сина, котрого йому не встигла народити його кохана дружина. Він учив Раду й тому, чому зазвичай вчать дівчаток матері. А Рада — любила піклуватися про свого батька, стараючись з усіх сил бути вмілою та проворною господинею в їхньому домі.

Радомир був єдиним сином очільника общини старійшини Благослава.

Община їхня була особлива. Жили вони так, як на Русі ще до пришествя православ'я в багатьох родах і общинах було заведено. Традиції та знання з давніх часів старалися берегти люди їхньої общини вже багато століть — з покоління в покоління.

Та не просто було так жити. Общин таких вже й не залишилося більше, а як і були десь, то не відали про це Благослав і його общинники. А за вірування, що йменувалися нині «язичницькими», могли общину виганяти з місць поселення, а то й гірше — карати тортурами та смертю як «єретиків». Тому жили вони в лісах глухих і безлюдних. І завжди були на варті спокою сімей сильні ратники. Спостерігали вони за околицями з високих дерев чи верхи об'їжджали округу. В разі «незваних

гостей» готові були вони відвести їх від поселення чи встигнути попередити всіх про небезпеку.

Радомир іноді брав Раду з собою на такі вартові чергування. Рада особливо любила такі їхні «важливі дні».

До того часу вона вже навчилася й верхи на коні скакати, і ходити чи сидіти в укритті так тихо, що ніхто не помітить.

Навчив Радомир дочку й підмічати все, про що може дізнатися людина від лісу: і сліди звірів та птахів, і голоси їхні, й прикмети різні в поведінці лісових жителів. Учив Радомир і тому, як мешканців лісу не тривожити, довіру їхню отримати. І — як з їхньої поведінки багато про те, що відбувається довкола, дізнаватися.

А коли вони дивилися вдалину з високих пагорбів чи зупинялися на ночівлю на спеціальних майданчиках на верхівках величезних дерев, звідки видно було на багато верст, то здавалося Раді, що вся Земля розкриває їй свої простори безкраї, свої таємниці чарівні.

Особливо Рада любила одну з таких сосон. З її верхівки всі навколишні дерева здавалися подібними до зелених хвиль, а далі — видно було заливні луки й заплаву річки з вигадливим візерунком русла.

* * *

Раз вони з батьком залишилися на цій верхівці на всю літню ніч. Погода була ясна, майже безвітряна. Зорі сяяли, здавалося, особливо яскраво. Місяць зійшов і навдивовижу красиво освітлював верхівки дерев. У місячнім сяйві чарівно сріблилася туманом річка.

Радомир розстелив на дерев'яному вартовому помості на верхівці сосни свій плащ і загорнув у нього Раду від нічної прохолоди:

— Поспи, доню! Вранці розбуджу тебе раненько, сонечко зустрічати будемо!

... Втім, Рада не могла заснути. Вона лежала на спині й милувалася на зоряне сяйво. Її переповнювали захват і благоговіння. Тихенько вона взяла Радомира за руку:

— Тату, а хто все це сотворив — усю цю красу?

— Бог!

— А як?

— Своєю Любов'ю та Силою! У все, що існує, — Він уклав Частинки Себе, Своїх Живих Енергій. Різною мірою ущільнюючи їх, Він створив усе.

Він усе це спочатку придумав, а потім дав ніби поштовх до того, щоб усе тут з'явилося, жило, розвивалося та вдосконалювалось за Його Задумом! У всьому, сотвореному Ним, є Частинки Його Любові та Безкінечної Сили!

— Який же Він — великий і сильний, якщо таке зміг!

— Бог саме так — багато разів створював світи прекрасні! А потім — з кожного такого світу — у Нього, Батька-Творця, поверталися Великі Душі, що виростили до Своєї Величі в тих світах. Вони вливалися в Нього, як оця річка вливається в море. Річка і море — на просторах морських — стають *одне*.

... Рада пригадала, як вони одного разу їздили з батьком дивитися на море. Були там Північне море — і спокійна ріка, що ставала в цьому

місці *одне* з морем... Тоді Рада зовсім не думала про те, як зливаються води річки та моря. Вона лише милувалася маєстатом простору, чайками у високості...

А зараз батько допоміг їй пригадати те, що закарбувалося душею тоді — як велична краса — сильно та яскраво.

Радомир провадив далі:

— Отак само, як ріка стає морем, так усі Великі Душі стають *Одне* з Богом-Творцем. Ми їх можемо називати Богами. Опісля з'єднання із Творцем — Вони можуть діяти Спільною Силою, створюючи світи прекрасні та виконуючи інші справи Божественні — великі й не дуже великі.

І кожна людина може постаратися стати таким Представником Бога, Котрого видно подібно до величезного Божественного Сонця.

— І ти станеш?

— Постараюся!

— І я теж?

— Якщо захочеш. Людині даровано Богом право вибирати, як їй і задля чого жити.

Я тобі говорив уже, що в кожній істоті є Частинка Енергій Божественних. Цю Частинку й може виростити в собі людина до Величезності. І може така людина почати вчитися всьому тому, що вміє Бог.

— А де в мені Частинка Бога?

— Отут, в серденьку духовному, там — де любов народжується. Ти можеш себе в ньому для початку навчитися відчувати. Це — центр особливий, де людина може бачити й чути Бога, відчувати Його Любов.

— Так, я пам'ятаю, як ти пояснював про це. От і зараз — так багато такої Любові: і в мені, й усюди-всюди довкіл!

— Найбільша Сила у всесвіті — це Сила Любові! Цією Силою — все створюється.

— А як?

— Ну — ніби так само, як і ти справи звершуєш. Ось — ти сама задумала зробити щонебудь, а потім любов і силу душі й тіла в те, щоб зробити цю справу, вкладаєш. Так само — і Бог. Тож, ти вже можеш у Бога всьому починати вчитися. Але Бог знає і вміє — набагато більше від нас!

... Радомир такими простими словами пояснював і станом себе-душі допомагав Раді почати розуміти й пізнавати Таємниці Світобудови.

... А вранці вони зустрічали світанок. Над простором, залитим ранковим туманом, ніжним і золотисто-рожевим, безкраїм, як море, — сходило сонце! Це була Велич Краси й Тишини!

... Усе це, разом із пам'яттю про батькові слова про *Божественне Сонце*, було таким значимим для Ради!

А Радомир — у цій *Тиші* — вимовив тоді ще всього кілька слів про те, що в серці духовнім людини — отак само прекрасно — може сяяти любов — подібно до східного сонця, що голубить усе живе своїми променями.

* * *

Так росла й училася Рада.

Багато ще розповідав Радомир дочці про Бога-Творця, про живу Землю-Матінку — дім для всіх діток Божих, що на ній живуть! Усі ці знання

закарбувалися в саме життя Ради — і не здавалися їй чимось... дивним і незвичайним.

Про свої «дорослі» справи, на які Радомир часом відлучався надовго, він тоді не розповідав маленькій Раді.

А справа, задумана ним, втілювалася не просто. Навчав він людей з інших поселень — знанням про Бога, що поступово втрачалися на Землі на фоні жорстоких релігійних репресій...

Декотрі з тих учнів Радомира з часом ставали общинниками в їхній духовній спільноті, що була скріплена життям за законами Божественними.

В ті часи, про які йдеться, неподалік від їхньої общини зупинилися табором старовіри, що втекли від розправи. Вони залишилися без старійшини-духівника, котрий їх зрадив. Самі ж вони не прийняли «нової віри», хотіли зберегти *вірність Богові*, як вони самі її розуміли. Вони вирішили сховатися в лісі, але про те, як жити духовно далі, — не знали.

Старійшина Благослав прийняти відразу тих людей до своєї общини не хотів, але дозволив синові допомагати їм і навчати їх.

— Якщо навчиш достойно — тоді подивимося, яку долю їм Бог приготував.

... Та тільки все закінчилося не так, як задумувалося. Учні тих не вдалося врятувати Радомиру, та й навчити їх багато чому він не встиг. Сама ж община Благослава — позбулася обжитого місця, і тепер вони йшли на схід далі й далі від будь-яких поселень, від міст і сіл...

Йшли — вже без Радомира...

* * *

Тяжким був шлях. Узяли лише найнеобхідніше...

Жодних возів. Коней, навантажених наскільки було можливо, вели за повід. Пробиралися хащами.

Старійшина Благослав не показував, як було йому важко. Вів людей він твердо, своєю силою та волею направляючи саме їхнє просування, і все життя общини, що подалася в скитання.

На його пам'яті це було вже не вперше... Але так важко, як зараз, ще не було ніколи...

Він не довго вагався, роблячи вибір між тим, щоб відвести людей — чи спробою, зібравши всіх чоловіків общини, спробувати врятувати свого єдиного сина... Але цей зроблений вибір створив у душі рану, що боліла й не гоїлась... Він ясно розумів, що не змогли б вони протистояти війську — і загинули б тоді всі. Він прийняв єдине правильне рішення... І отепер вони йшли, йшли, йшли...

... Рада запитала діда про батька:

— А тато — скоро нас наздожене?

... Дід обійняв її, подивився в очі, сказав тихо:

— Ти вже доросла стала, Радонько моя! Ти маєш розуміти: не наздожене нас твій тато! Він вже раніше за нас опинився там, де душі без тіл живуть, де мама твоя живе. Там — тепер і він... Одні ми з тобою з усієї сім'ї нашої на цьому світі залишились, онученько!

... Отак і скінчилось для Ради безтурботне дитинство...

Розділ другий: Чи є смерть насправді?

Смерть єдиного сина наклала на старійшину Благослава тяжкий відбиток. І не тільки на нього одного, а на все життя общини. Про допомогу іншим людям — Благослав тепер навіть думати не дозволяв, до селищ наближатися не велів!

Вони жили ще більш скритно, ніч раніше, ховалися в глухих лісах далеко від поселень та проїжджих доріг.

Сам Благослав став не просто суворий. За непослух — виганяти з общини був готовий без жалю до винуватців. Цього боялися. Боялися залишитись на самоті, без общини. Тому тепер перечити старійшині навіть у дрібницях не сміли...

Духовне життя общини теж ніби затухати стало — через той страх, що, мов іржа, непримітно в душах людей проростав...

Ніби все в ладу, у згоді... Втім, турбота про те, як самим вижити, як сховатися від переслідувань, — стала головною турботою в життях людей...

Благослава слухалися беззаперечно в усіх питаннях, що стосувалися життя общини. Строгості його остерігалися, перечити ні в чому не сміли, навіть якщо й незгодні в чомусь були люди.

Рада ж до строгості діда ставилася простіше, ніби й не стосувалося її це. Не послухатися могла, покараною могла бути за якесь свавільство своє дрібне. Та не було в ній страху зовсім! Діда вона любила, біль його через Радомира розуміла...

* * *

Свого батька Радомира Рада тепер бачила часто: милувалася Його Сяючим Образом, відчувала, як і раніше, Його Руки з Сили, Що несе Світло й Велику Любов, — простягнутими до неї... Вони оберігають, готові будь-якої миті підтримати, обійняти, направити...

Вперше вона так побачила Радомира невдовзі після загибелі Його тіла.

Благослав зупинив їх тоді на ночівлю й відпочинок під час сильної зливи — у великій печері, виритій кимось у крутому урвищі.

Був пізній вечір. Всі вже повлягалися спати, втомлені денним переходом.

Рада прокинулася й помітила, як дід вийшов назовні один. Пішла слідом подивитися, що трапилось. Вона зупинилася біля виходу з печери й крізь завісу дощу побачила скорботну постать діда біля річки. Він стояв під холодними струменями дощу й плакав.

Рада вже вміла сприймати й розуміти *душі*. І діда вона завжди дуже ясно відчувала... Зараз вона знала, що там, біля вируючого потоку, стоїть він і ридає за сином загиблим, підставляючи дощу обличчя, з якого холодні струмені змивали пекучі сльози... Просить він Бога про допомогу в тяжкому поході їхньому до невідомих країв...

Рада хотіла підійти, щоб утішити діда.

І тут вона побачила Радомира — так ясно побачила, що кинулася обіймати. Та тільки її руки проходили крізь сяючий нематеріальний Образ.

Радомир мовив ласкаво:

— Ти руками не тіла, а душі — обійми! Пам'ятаєш, як Я тебе цьому вчив?

... Рада завмерла в такій знайомій ніжності батьківських обіймів... Хоча тепер це були Його Руки не з плоті, а з Божественного Світла!

— Значить, Ти — не помер?

— Тіло земне довелося залишити, доню. Але Я — завжди з тобою є і буду!

— А дідусь — чому він тоді так плаче? Я скажу йому, що Ти — тут?

— Зажди трохи: Я Сам йому скажу!...

... Відтоді Рада завжди могла з Радомиром поговорити, поради спитати, розповісти про печалі та труднощі, про радості й відкриття свої.

... Одного разу, вже коли на місці новому облаштувалися, вона дідові про це розповіла.

Він строго похитав головою:

— Так, живі душі без тіл, внученько! Та тільки мріям своїм і фантазіям — волі не давай! У світі видимому й реальному жити треба вчитися, а не видіння різні розглядати!

— Це мій тато — «видіння»? Ти ж також можеш — душею бачити? Чому ж мені не віриш, що я бачу й чую тата?

— Віриш, не віриш — от напосілася! Вірю я тобі! Вірю! Але тепер — я тобі слухатися мене в усьому велю! Іди краще город сапати!

... Більше Рада не розповідала дідові про батька, але Радомира вона кликала часто й розмовляла з Ним. і було це — найбільш надійною втіхою та захистом від печалей і труднощів у житті її.

* * *

Благослав теж міг бачити сина, міг з Ним бесіди провадити... Вони бесідували нерідко. Та

тільки не було в цьому йому такого спокою та щастя, як Раді.

Бувало, що сперечався він із сином.

Радомир стояв перед ним у тілі, що було зі Світла, а Благослав бурчав на Нього, немов сварив неслухняного:

— Ти от — навіщо помер?! За тих, хто й не нашого роду-племені, за чужинців — життя віддав!

— Неправда: ти ж сам знаєш, що не помер Я, а лиш тіло залишив! Сам розумієш, що якби не пішов Я Сам туди, — не встиг би ти людей врятувати!

Ти ж знаєш, батьку, що не страшна смерть тіла — для того, хто осягнув Єдність із Богом!

— Може, й знаю, а може — ще ні... Тобі «з того боку» легко говорити! А мені — це невідомо поки: чи зумів я досягнути... Смерті — так, не боюся вже давно, але Твій відхід для мене — горе велике!

— Яке ж це — горе?! От же Я, ти й чути, і бачити Мене можеш!

— Іноді можу, так... А от на покій — спокійно піти не можу! На кого общину залишу? Хто Раду виростить?

Не діло це, щоб діти перш батьків своїх відходили! — зітхав і бурчав по-старечому Благослав.

Говорили вони часто і про Раду, про її виховання.

Благослав усе докоряв синові:

— Ось дочку сиротою залишив! На кого?

— На тебе, батьку! Ти її вчити тепер повинен!

— Мала вона ще...

— Ні, не мала! Вона — Великою Душею буде, Сили Великої! І має вона стати такою, що *Несе Світло* людям! А для цього — тіло, розум, емоції — в цілковитій згоді з Богом зростати мають!

Раду ти вчити повинен — по-справжньому вчити! А ти — все робиш, щоб Божественні здібності душі вона забула!

— Так, роблю! І надалі робитиму! Ти б Сам краще поруч був і дочку вчив! Що мені тепер наказуєш?! Не хочу, щоб із нею якесь лихо сталося!

— Не наказую, батьку! Прошу! А прохання цього не послухаєш — вимагати стану! Тому що — не моя на це воля, а Божа! І, якщо не станеш внучку навчати — не прийду більш до тебе!

... Грізний для всіх в общині залізної волі старий обхопив голову руками й застогнав, як від болю.

— Ну, годі, батьку! — його ласкаво обіймало Світло Радомира: — Не можна затоптувати паростки, що до світла тягнуться! Навчай Раду, а Я — допомагатиму!

Ти ж і сам розумієш, як важко пояснити те, про що втілена душа розумом не відає. Без тебе — навчити Знанням Великим — не вийде!

Зберігати нам із тобою треба скарби Знань Божественних — щоб людям їх знову шукати з трудами непосильними не довелося!

Адже не для того ми общину бережемо, щоб життя земні людям продовжити! А задля того, щоб Мудрість і Ясність Божественного світу відкрити для тих, хто хочуть і здатні вмістити!

Сам бачиш, що за часи настали... І, якщо не почати роботу з вирощування душ молодих, що зможуть сприйняти Божественні Мудрість, Любов

і Силу в усій повноті, — то й не настане на Землі та Зоря Світла, про яку ми турбуватися покликані!

Ти пробач Мені, батьку! Знаю, що тяжко тобі...

Але тепер ти, а потім Рада — свої долі в Життя Бога вплести повинні! Усвідомлено можна почати робити те, що Бог хоче через вас здійснювати! Це — не простий Шлях! Не для слабких духом таке життя з Богом!

Але вам — під силу втримувати Пломінь Божий в собі й запалювати Світло Божественне в інших душах людських!

Розділ третій:

Уроки старійшини Благослава. Лад між людьми й Богом

Благослав почав учити Раду, втім, обережно й дуже тихенько. Він поки оберігав її від тієї сили душі, що в ній вже починала проявлятися.

Тепер вони бесідували про важливе:

— Скажи-но мені, внучко, що таке — лад?

— Ну, це — коли люди одне з одним у згоді живуть. Це — коли людина до іншої людини не просто ласкаво ставиться, а розуміє завжди, що іншому добре, а що — гірше. Це — коли бажання іншого зрозуміло без слів і радісно виконати таке бажання! І коли це — взаємно, то, значить, в ладу люди живуть. Цьому мене тато вчив.

— А чи думала ти, що в ладу треба не тільки людині з людиною жити?

— А з ким же ще?

— Можна і з рослинами, і з тваринами в ладу жити. Можна — і з Богом в ладу завжди бути!

— Про рослини і про звірів та пташок — це зрозуміло: тато мені це теж показував. А про Бога — ти поясни. Як можна не в ладу з Богом бути? Хіба таке буває?

— Буває... Коли люди не ладнають між собою, коли вони бачать лише сварки свої, образи свої, тоді те, що з Богом вони не в ладу, — цього вони зазвичай не помічають, навіть не замислюються взагалі про це.

Бог же — все Своє Творіння пронизує Собою і знає щомиті все про кожного.

Якщо між людьми неладно або якщо створіння різні, на Землі Богом втілені, від людей лиха зазнають — значить, люди Божественний лад в Творінні поведінкою своєю порушують. Значить, і з Богом — теж немає у душ таких гармоній.

Тому в собі-душi порядок кожному навести важливо дуже. Мов у домі своїм чистоту ми наводимо — так і в думках, і в емоціях треба навести такий порядок і мир, щоб любо було і самій людині і перед Богом не соромно було б!

А коли у людини в душі любов і спокій, то навколо себе вона простір преображає: краще й гарніше робить його — і для себе самого, і для тих, хто довкола.

От поглянь, Радо, як ти вважаєш: чи правильно це — усім своїм емоціям цілковиту волю давати? Якщо стало мені радісно й приємно — радію, стало зле від чогось — сумую, серджуся, дратуюсь?

— А як іще можна?

— Ти, внученько, маєш навчитися володіти собою. Чи ти пам'ятаєш, щоб тато твій гнівався, дратувався, ображався на кого-небудь?

— Ні, не пам'ятаю такого.

— От і ти так жити вчися!

Силу в людині-душі може бути закладено велику — і тоді може вона поранити інших ненароком, якщо не пильнує людина уважно: скільки силоньки вкладено в слова її, які почуття наповнюють її і як вона їх проявляє.

Ось — мурах на їхній стежині чи пташине гніздо, непримітне в травичці, легко пошкодити, якщо йти по землі незграбно, без розбору ноги ставити!

Ти ж умієш роздивлятися довкола і старатись не шкодити?

— Так, стараюся нікому живому боляче не зробити.

— Так і у світі стосунків між душами легко заподіяти кривду, біль спричинити даремний словом чи дією, якщо не зважати на наслідки думок та слів своїх, якщо допускати в душу роздратування, гнів, образи, печалі!

Якщо сильна душа, то навіть думками й емоціями своїми може вона здоров'я іншої людини поправити — або ж, навпаки, пошкодити, навіть не вихлюпнувши у гніві слова недобрі, а лиш маючи на думці лихе. І, навпаки, якщо з любов'ю в думках і серці людина живе, то й простір навколо прекрасним для інших і навіть цілющим стає.

А якщо з Богом лад у душі завжди — то Бог у просторі тім для душі Головним Господарем стає.

От і вчися ладу, Великим Творцем для дітей
Своїх задуманого, навіть в малому дотримувати-
ся...

— А як?

— Пам'ятаєш, як на світанку ми разом сонечко зустрічали?

Вчилася ти серденько духовне світлом, схожим на сонячне, наповнювати, промінням навсібіч світити.

— Так, мені подобається так робити!

— Коли світло любові сяє в душі і любов ллється вусебіч — то й виходить, що з Богом ти в ладу. Й усім дітям Його разом з Ним — ти любов посилаєш! Виходить, що ти одну з Богом справу звершуєш!

Коли тобі добре — в тебе це ніби саме собою виходить. А тепер ти, коли захочеться тобі образитися чи розсердитись, теж згадуй про своє серденько сонячне й постарайся з нього на все поглянути й усе навколо любити. Тоді відразу минеться образа чи досада!

— Я старатимусь!

... Багато надавалося Раді можливостей вчитися так чинити, і не завжди ще так у неї виходило.

Учив Благослав Раду часто досить строго. За провинності, навіть дрібні, суворо іноді сварив, за самовілля — теж сварив, послуху цілковитого вимагав.

Бувало ж, що забуде Рада щось зробити, замріявшись. Чи не послухається в чомусь Благослава. Наприклад, в лісі занадто довго одна гуляє чи річку перепливе й на інший берег піде за

травами... Тоді тиждень-два дід до неї слова жодного не промовить, на неї навіть і не дивиться.

Рада навіть Радомирові часом жалілася:

— Тату, ну що ж дідусь мене все настановляє та докоряє мені? Сам вчить про любов, а мене — ніби й не любить взагалі?

Як щось добре зроблю — рідко коли похвалить. А як помилюся чи не послухаюсь — то так сердиться, ніби я злочинниця яка... Я ж іще вчуся! А він...

А як щось хороше пропоную, то ніколи він по-моєму не зробить...

— А ти, доню, не супереч через дрібниці: «хочу!» чи «не хочу!» Ти — слухайся! Як навчишся дідуся слухатись — то й Бога легше буде навчитися завжди розуміти й слухатись!

— Але я іноді бачу, що дідусь не правий буває, — і тоді мовчати не можу! А він — категоричний! Завжди, як сказав, — так і буде: чи до добра, чи до лиха це призведе...

— От бунтарка знайшлася!

Доню, дідусь твій — він не просто так у своїй правоті впевнений. Він на себе велику відповідальність прийняв — і за всіх людей в общині, і за тебе теж! Коли це зрозумієш — пізнаєш, чого йому ця його впевненість коштує!

А поки що — не супереч у дрібницях волі його! Якщо здається тобі зараз, що він у чомусь не правий, то послух повстримає самість у тобі, та й мудрості навчить!

На правоті своїй тоді будеш наполягати, коли твердо будеш впевнена, що від Бога ця правда походить, а не від хотінь самості власної! Це — твоє маленьке особисте «я» вирости намагається

й усім довкола сказати: «я так хочу!», «я краще знаю!», «я і сама розумію!», «я це вмію краще від інших!»...

Коли маленьке власне «я» змириться — тільки тоді зможеш ти твердо пізнавати Волю Божу!

І ще — слід розуміти, коли правота твоя не для тебе однієї значення має, а для багатьох людей значуща!

Втім, лиш у спокої розуму і в любові сердечній — Голос Бога ясно розрізняється!

— Як твій?

— Так.

— А можна зробити так, щоб це маленьке противне «я» геть прибрати, щоб воно жити не заважало, людей між собою не сварило?

— А що тоді від тебе залишиться? Ти — сама подумай!...

Та й не зажди ж це маленьке «я» — противне! Ти ж іще свідомість, що зростає! І здатність міркувати, і воля, й емоції — якраз і складають тебе-душу, що розуму набирається, любові й доброті навчається! Це особисте мале «я» лиш тоді може бути прибрано назавжди, коли кожну частинку тебе-душі Божественне «Я» замінить.

А поки — якщо навчишся бачити в собі прояви «противні», як ти підмітила вірно, то можеш учитися не дозволяти лихій частині себе життям твоїм керувати! Вчися лихе в собі прибирати, а хороше — плекати!

А тому, як господарство в общині провадити — ти сама вчися в дідуся! Житейської мудрості він за життя своє довге — багато накопичив! І ти

маєш в нього багато чому навчитися, а не сперечатися через дрібниці!

І як гриби солити, і коли мед збирати — адже це не привід вам для сварки!

А то ви про лад великий, Богом замислений, розмови важливі провадите, а самі не завжди в ладу жити стали...

— Так..., це правда...

— А ще, зрозумій, доню, дуже потрібні йому твої любов, ніжність! Його суворість — вона зовнішня: важко йому!... І ти йому допомагати могла б не лише справами. Твоя любов — це велика підтримка! А ти — сперечаєшся з ним через дрібниці! Не годиться так!

... І Рада тепер дуже сильно старалася допомагати Благославу в усьому.

* * *

В общині дітей було мало, і друзів-ровесників у Ради було не багато. Та й дитячі пус-тощі не захоплювали її.

Часто вже не по-дитячому відчувала вона світ і людей довкола. Багато вона вже вміла бачити й відчувати душею.

Рада про світ Божественний дуже знати хотіла! Коли хтось із общинників про свої медитації розповідав — туди бігла й слухала. Пробувала їх виконувати, як сама розуміла.

Потім і діда про це запитувала.

Втім, Благослав зазвичай відмахувався від таких питань: рано, мовляв, тобі про це знати!

А Рада знову й знову тепер шукала тільки Єднання з Любов'ю Божественною, від якої лад настає між людиною й Богом. Шукала — між ін-

шим, у тому, що чула про медитації і про Бога в розмовах обшинників.

Одного разу попросила вона діда:

— Покажи мені Бога!

— Так ось же Він, дивися! — відповів Благослав, жартівливо посміхаючись. І рукою навколо махнув.

Втім, Рада розуміла, що не бачить вона того, що дід бачить і знає.

І не відступилась вона:

— От Веліяр сказав, що ми можемо з'єднатися із Божественною Мудрістю й Силою — лише через предків наших. І що ти маєш учити нас медитації «родове древо», завдяки котрій всю силу предків і мудрість використати всі ми могли б. А ти — не вчиш! Приховуєш? Що це за медитація така?

— Навіщо це тобі?! Ти ж із батьком своїм завжди поговорити можеш! Або ж — у мене запитай! Навіщо тобі такі розмови Веліяра слухати?

— Він гарно говорить... Його багато хто слухає...

Я пробувала таке дерево уявити, щоб там усі душі, хто в роду нашому жили, відчувалися... І чим глибше коріння того дерева, тим раніше, виходить, на Землі ті наші предки жили... Та тільки як визначити, хто першим у роду був? Адже у нього теж батьки були! Отже, і немає такого «першого»? І стало в мене так само собою виходити, що, чим глибше дивитися, — тим більше родів людських об'єднується...

А якщо образ дерева на всіх людей поширити, а потім — на все, що на Землі живе, то й виходить, що всі люди, та й усі створіння інші, — діти

Бога. Кожна людина є гілочкою крихітною на тому дереві життя! Гарним дерево, що я уявила, вийшло! Одним потоком Божественної Сили усе в нім жило й росло! Тато дивився та посміхався. А пояснювати не став...

Ти от мені скажи: отже, усі народи з Божественної Волі на Землі народилися? Й усі — одне одному рідня? Всі одне одного любити б мали? А чому ж не так навкруги? Чому ми потай живемо, від усіх ховаємося?

— От ти до чого сама додумалася! А мене запитуєш! Правильно ти все зрозуміла!

Втім, і родичі в сім'ї одній не завжди ладнують! А ти хочеш, щоб усі народи в мирі та згоді відразу жити навчилися!

От ми — Бога іменем *Род* називаємо. Але не тому, що один єдиний наш рід — від Бога. А тому, що Бог — усьому суцшому є Родитель.

А ще йменуємо Його *Сварогом* — тобто, Сотворителем, Творцем. Усі Душі Божественні — у Ньому в Єднанні живуть. Але при цьому кожна така Душа може і Свій власний Лик явити, пораду дати, як тато твій, наприклад.

А ті, хто цієї Єдності не досягнули ще, вони в інших — не-Божественних — світах живуть, знову на Землі народитися повинні будуть.

І не всі родичі-предки людей мудрість і святість мають. І не всі пораду мудру дати можуть...

— А в яких таких світах вони живуть? Розкажи, дідусю!

— Досить тобі про це мудрувати! Опісля зрозумієш! Іди-но краще на город, там бур'яни повиростали! Грядки просапай!

— Ну, дідусю! Ну чому ми тепер так живемо, ніби крім турботи про поживу для тіл наших — інших турбот немає? Що не спитаю в тебе — ти відразу роботу якусь вигадаєш!

— Ну, раз не хочеш, — іди гуляти! А я сам піду город сапати.

— Навіщо ти так, дідусю? Просапаю я город!

— Зажди, внученько! Сядь отут поруч, поговоримо!

Чи знаєш ти, що таке голод? Не коли просто їсти тобі захотілося, не коли заради очищення людина їжі тиждень-два не вживає. А коли вся община без їжі взимку залишилась... Не знаєш! І добре, що не знаєш!

А я от — знаю...

Давно це було, ти ще й не народилася тоді... І тато твій тоді ще дитиною був... Неврожайний був той рік... А ще — пожежа велика лісова знищила багато... Заледве поселення відстояли... А комора із запасом зерна згоріла...

І гриби — теж не вродили... Все, що восени вирросло, — відразу поїли виголоднілі люди... І не зробили запасів грибів, трав не засушили...

За тих часів я ще не був старійшиною. Але загальні запаси зерна, що вдалося врятувати від пожежі, беріг для общини, потім ділив порівну...

Добре, що не довелося тобі бачити страждання в очах матерів, чиї діти від голоду плачуть і слабнуть... У мене тоді серце кров'ю обливалося, але розумів, що, як більше відразу дам, то до весни — усі не дотягнемо!...

Тоді звелів усім варити кору осикову та глицію, а також тонкі гілочки верби...

... Бабуся твоя того року відійшла. Батька твого рятувала від хворі, від голоду, а сама не подужала, злягла... Отоді я дуже багато зрозумів — про себе, про людей наших... Лікарем стати тоді вирішив.

— Так чому ж Бог таке допустив?

— Бог людей по-різному вчить. Іноді ласкаво й тихенько, іноді — через страждання...

Добре вірити, що Бог завжди допоможе: пошле й поживу, й везіння... Та тільки, якщо люди самі про це перестають турбуватися — то бувають гіркими уроки...

Старійшина наш тоді провину свою зрозумів і руки на себе наклав — до весни вже ближче... А решті — як жити?...

Мене тоді й обрали...

— Ти пробач мені, дідусю, я піду на город і все зроблю.

А ти опісля навчи мене лікувати хвороби! Ти ж — умієш!

— Добре! Вчитиму! Іди! — посміхнувся внучці Благослав.

* * *

Дід Ради був добрим лікарем. Багато знав про властивості рослин цілющих, багато вмів і силою душі змінювати в енергіях тілесних хворого. Ці знання передавалися з покоління в покоління та зберігалися в їхній общині століттями.

Проте, в общині Благослава люди хворіли дуже рідко. Зазвичай допомога була потрібна лише домашнім тваринам.

Благослав охоче, але й без поспіху, почав більше розповідати внучці про цілющі рослини.

Вони разом збирали трави, сушили їх, потім настоянки готували.

А пізнавати світ Божественний та різні інші світи невидимі — не поспішав він учити Раду. Справами ж по господарству общинному він навчав і навантажував її — як дорослу вже.

Втім, усе ж, Раду не вдовольняло життя повсякденне, що минало майже в самих тільки клопотах по господарству. І вона знову й знову, прагнучи до пізнань духовних, шукала відповіді на свої питання:

— Дідусю, а як ти думки інших людей пізнавати можеш, якщо вони тобі про це самі не говорять? Цьому можна навчитися?

— Можна. Та тільки навіщо тобі таке вміти?

— Ну, ти ж про те, як в ладу з усіма жити, розповідав... Якщо розуміти, про що людина думає, чого хоче, — то легше буде їй добре зробити!

— Людина-душа будь-яку іншу душу відчувати може. І рослини, і тварини, і люди — як душі — для іншої душі завжди відчутні, якщо любов'ю й увагою ми їх обіймаємо.

Ходім он до тієї берізки!

... Вони підійшли до молододі стрункої берізки, що росла неподалік на пагорбі.

— От бачиш? — яка красуня! Молода, струнка, листячком шелестить... Трохи старша від тебе. Ти — обійми її, відчуй, яке в ній життя! Спробуй душею — з душею берізки з'єднатися!

... Рада ніжно обійняла білий стовбур. Берізка ледь погойдувалася від легких хвиль вітру... Рада відчувала стовбур берізки, її гілля з ніжним зеленим листячком... Безліч гілочок — і всі вони до неба, до сонечка тягнуться!

... Ніби здалеку долинув голос діда, хоча він і стояв поруч:

— А тепер відчуй її коріння, що берізку із Землею-Матінкою з'єднують, тілу берізки сили й поживу дають!

... Рада із подивом зрозуміла, що може відчувати простір нижче поверхні землі. І потім — ніби вся планета стала основою, з якої і Рада, і берізка росли! І все в житті цієї берізки Рада відчувала так, ніби сама на певний час берізкою стала!

— Отак людина-душа будь-яке створіння зрозуміти може! Так — і Бога можна навчитися розуміти!

А про людей так все знати — не обов'язково: не всі хочуть, щоб думки їхні були розкриті... Ти поки вчися з деревами, з пташками дружити, розуміти їх! А коли треба буде, то й іншу людину завжди зрозуміти-відчути зможеш!

... І вони пішли назад додому.

* * *

Рада часто просила діда розповісти їй про Бога, про те, як Бог світом управляє. Вона про все це знати хотіла! І Благославу доводилося все частіше поступатися її стремлінням.

Так, одного разу на світанку вони вирушили з поселення до лісу.

Йшли вони довго і між собою не розмовляли.

Рада думала, що дідусь покаже їй ще одне місце особливе, де вони рослини цілющі збиратимуть.

Вони прийшли до невеликого глибокого й прозорого озера надзвичайної краси. Небо з легкими хмаринками відбивалось у плесі.

Коли вони підходили, то — певної миті — Раді здалося, що вони перетнули прозору межу й увійшли до особливого чарівного світу. Ніщо довкола не змінилося зовні. Та раптом — немов Прозоре Світло, видиме лише душею, посилилося... І настала ніби загусла тиша...

Ця тиша пронизувала все довкола.

В ній — усе ніби вповільнилося й розчинилось у прозорім спокої...

Варто поглянути на травинку — й здавалося, що все її життя — *на долоньці душі*. Ось — метелик підлетів і занурив хоботок у квітку, насолоджується нектаром. Ось — вільшанка підлетіла й сіла зовсім поруч, поглянула цікавими очками в очі Раді й заспівала. Ось — зайко вийшов з лісу неквапливою ходю.

Благослав і Рада стояли тихо, не ворушались, і зайко їх не помічав. Посидів він трохи — і вирушив далі у своїх заячих справах...

Сонечко здіймалося все вище — і крапельки роси сяяли, як маленькі сонечка.

Все це Рада вже бачила не раз, проте... не так...

Зараз вона раптом зрозуміла, що вона сама є складовою частиною цього прекрасного світу, така ж, як і росинки, як птаха, як зайко. І є Бог — Великий, Безкінечний, Люблячий, Котрий створив усе це, Котрий наповнює усе це Своїм Життям, Любов'ю, Силою, Красою!

І можна було спостерігати, відчувати, як Його животворча Енергія тече і в маленьких травин-

ках, і у величезних деревах... Усе було пронизано Його Присутністю...

Рада відчула, що ця Сила наповнює її саму! І тіло, і душа — все існує лиш тому, що є Він — Творець, Родитель, Батько й Мати!

Тиша була сповнена присутністю Живого, Ласкавого, Безкінечного за розмірами Океану Всесвітньої Свідомості...

Благослав заговорив дуже тихо й повільно:
— Ось — ти Бога хотіла пізнавати, внученько... Тут — місце особливе. Тут — легко Бога відчувати, якщо розчинитися в просторі душею й любов'ю своєю полинати до Бога.

Та й не тільки ти хочеш відчути Бога, але й Бог хоче показати Себе тобі! Дивися, слухай, запам'ятовуй!

Бог присутній усюди. Але тут — Він особливо явний для нас.

А нам — треба навчитися сприймати Його так само явно — всюди й завжди.

Якщо завжди бути з Богом, як зараз, — то й буде з Богом в ладу все твоє життя!

Цьому ми з тобою й учимся кожного дня наших життів. А як навчимося — то станемо з Ним *Одне* — як тато твій, як безліч Інших.

... Рада побачила в прозорому Сяйві усмінені очі Радомира, ніжні Руки Його, потім багато-багато інших Образів і Рук, що пронизують і підтримують все життя на планеті і її красу.

Прийшло чітке розуміння, що Бог — в ній, навколо неї, що Він присутній в усьому й в усіх...

Причому Він — жива, ніжна Любов!

... Рада отямилась, як від сну, й роззирнулася довкола.

Було все те ж прекрасне озеро, травинки, сонячне світло голубило сяючі краплі роси...

Але того відчуття *Єдності* повернути не вдавалося.

Рада подивилася на діда.

Він стояв непорушно і, вочевидь, ще досі сприймав світ так, як на короткий час було дозволено побачити і їй.

... Потім вони повільно поверталися додому, збираючи трави.

Рада тепер знала, що те відчуття *Єдності* з Богом вона обов'язково має навчитися відчувати саме завжди. І — так і жити: в Бозі і з Богом в собі!

Розділ четвертий: **Відхід Веліяра з общини**

Час ішов. Рада піросла, подорослішала. Адже чотирнадцять весен минуло! Невістою скоро стане!

Перетворювалася вона з дівчинки — на дівчину прекрасну. Ніби почав бутончик розкривати пелюстки ніжні — так розцвітала її краса!

А в общині, тим часом, не все ладно стало. Наростало невдоволення деяких общинників тим, як Благослав життям усіх управляє.

І невдоволення це роздмухував той самий Веліяр, чії медитації Рада теж слухала часом, намагалася роздуми його осмислити.

Він більше від інших виказував невдоволення проводом строгим Благослава. Був він людиною, що великою силою володіла: і душею великий, і тіло сильне мав. Багато в чому він умілим був. До слів його люди часто дослухалися.

І хотілося Веліяру, щоб і старійшина думку його завжди послухав, із тим, що він пропонував, погоджувався. Хотів він в общині свій вплив посилити.

Адже наступником Благослава після загибелі Радомира саме себе він бачив.

Та тільки не вдавалося це йому! Виходило лише суперництво та боротьба зі старійшиною за вплив на людей в общині.

Стали дедалі частіше ситуації траплятися, коли наперекір вказівкам Благослава він думки свої висловлював — з самого лиш протесту. Він палко хотів, щоб за ним люди слідували, його розумом захоплювалися. Корився Благославу він із нехиттю, гординю свою не змиряв уже навіть хоча б для годиться. І дедалі частіше за спиною Благослава з людьми говорив він про те, що старійшина їхній — не правий: тут не так вирішив, через оце шкода вийшла, і отут Благослав теж, вочевидь, помилився... Став він і зовсім зле й гидке говорити: «Вижив, видно, з розуму старий! І Бога вже розуміти перестав!»

Благослав довго за цим спостерігав і терпів, та настав час прийняти рішення.

Благослав запросив Веліяра до свого дому. Той зайшов, уклонився злегка — не земним поклоном, а так ледь-ледь спину схилив.

— Здоровий будь, Веліяре! Сідай до столу, пригощайся! — привітав Благослав.

... Та тільки на столі не було нічого! Порожньо! Навіть скатертину не застелено...

— Та чи ти насміхаєшся? Не подано ж частування!

— А ти — подай! Он у пічці страви, що Рада приготувала!...

— Так у твоєму домі — чи доречно мені порядкувати?!

— Так? Насправді так вважаєш? А в общині порядкувати — тобі доречно? А народ за мою спиною до смуги підбурювати — добре тобі?

— Так не твоя ж тільки община! І моя вона теж!

— Община не твоя, не моя... Ми — для Бога тут разом живемо, а не нарізно, як кому заманеться. Так нехай за общиною і вибір буде! Коли виберуть тебе всією общиною, тоді і я тебе слухатимусь... А поки що — мені тут за порядок відповідати! Не діло ти чиниш: людей каламутиш!

— Так у кожному ж із нас Бог говорити може! Доречно, щоб і мене слухали!

— Так, у кожному говорити може...

— Чому ж ти мене слухати не хочеш? Чому всі тебе вічно слухати мають? Набридло під твоєю владою жити!

— От і покликав я тебе, щоб вислухати, але щоб і ти мене почув!

Тому порад твоїх я не виконую, що самість твоя думки Божі викривлює на догоду гордині твоїй непотамованій, що пошани до себе вимагає!

— Що ж, нехай община вирішить, кого слухати й слухатися! Збирай завтра усіх! Я говоритиму! Подивимось: кому твої занудство й примус потрібні, а хто — свободи хоче!

... Веліяр вийшов, не прощаючись, хряпнув дверима...

Рада не чула цієї розмови. Та не помічати того, що відбувалося, вона не могла.

Рада дуже боляче переживала такий розлад в общині. І з Веліяром вона сама поговорити вирішила:

— Нащо ти, Веліяре, дідусеві весь час суперечиш? Ніби ми — не одна сім'я духовна, а люди, що не відають про Бога взагалі?

Нас — і так мало в общині... Якщо всі нарізно жити станемо — невже буде краще?

— Тобі не зрозуміти, «внученько»! — з єхидством відрік Веліяр. Він подивився на Раду глузливо.

Сприймав її як маленьку й нерозумну улюбленицю старійшини, хоч Рада вже й подорослішала, і навчилася багато чому, і розуміння глибоке в усьому осягати старалася.

Веліяр продовжував учительним тоном:

— Дід твій людьми — мов деспот править! Нікого не слухає, нікому, крім себе, не довіряє!

— Так він же за всіх відповідає, про всіх турбується! — спробувала заперечити Рада.

— А якщо — не така турбота людям потрібна? Якщо за його вказівкою жити всі втомилися? І якби й інші за всіх відповідали, невже — гірше б стало? Якщо я розумно скажу, чому мене не послухати?

— Ти от слова правильні часто говориш, але за ними — думки недобрі! Адже якщо ми самі дружно жити не будемо, то втратиться все те найкраще, заради чого ми жити стараємося разом!

Та й з Богом як же зливатися душами, коли в нас навіть одне з одним згоди не виходить?

— Теж мені, знайшлася! Чи й не розумаха! Слів красивих забагато навчилася! Ти ще розкажи про «знання, що споконвіків зберігаються»...

Давно вже нарізно всі жити в общині стали!
Видимість одна, а не єдність між людьми!

— Так ти ж перший до цього закликаєш!

— Тому й закликаю, що набридло «під дудку» діда твого танцювати! Досить! Ти його не боїшся, бо ви родичі! Він тебе насварить, та не вижене! А решта — зі страху йому підкоряються, тремтять перед ним! А я — не боюся! Й зі мною — всі сміливі з общини підуть, якщо не виберуть мене старійшиною нині!

— Що ти таке надумав?!

— Зібрання общини завтра зберемо — й дізнаєшся!

... Наступного дня сам Веліяр общинників став скликати, щоб мати слово, побоюючись, що Благослав цього не допустить.

Люди зібралися, слухали Веліяра: його заклики обрати його за старійшину, його звинувачення Благославу... При всіх — він це вперше відкрито висловив. Й усім його бажання верховодити й керувати очевидним стало ...

Благослав також слухав. Дивився на обличчя людей. Чекав...

Опісля вийшов, поклоном земним уклонився людям:

— Багато літ я тут старійшина... Якщо не до вподоби це нині — то вам, люди, вирішувати! Виходьте, говоріть, що на думці маєте!

... Виходили общинники по черзі. Багато хто про невдоволення своє говорив, про те, що не так все складається в общині, на їхню думку... Спокійно говорили, розсудливо. Щоправда, все якось лиш про земне — їм ішлося...

Проте, Веліяра ніхто не підтримав, обрати його старійшиною люди не захотіли. Йому в очі про гординю його говорили, про його бажання не заради всіх жити, а щоб командувати й управляти всіма...

Веліяр дуже здивувався, що ніхто не захотів його підтримати...

Він сповістив:

— Піду я разом із дружиною з общини.

Якщо ж хто зі мною піти захоче — то новою вільною общиною жити почнемо!

... На тому, ніби, й розмови скінчилися.

Втім, Рада мала відчуття, що найголовніші слова так і не були промовлені.

Сам Благослав мовчав, замислився над звинуваченнями, що почув на свою адресу, вирішував: чи був у чому неправий, чи тільки нерозумні хотіння людські вихлюпнулися назовні?...

Рада вийшла перед людьми й попросила дозволу говорити.

На неї подивилися з подивом.

На таких зібраннях дозволялося говорити навіть маленьким дітям. Але на пам'яті общинників діти й підлітки тільки слухали, ніхто з них слово не забирав.

Рада відчула, як калатає в грудях серце. Вона зробила глибокий вдих — і повільно-повільно видихнула повітря, як колись учив її Радомир, щоб із хвилюванням впоратися.

Вона почала говорити — й сама здивувалася, як спокійно та рівно звучав її голос. Слова ніби самі підіймалися з *Глибини*.

— З власної волі ми тут всі в общині разом живемо? Чи приневолив нас до цього хто?

Чи хочемо ми тільки життя свої зберегти й достойну поживу тілам знаходити? Чи ми про більше думки маємо, й Цілі наші головні до іншого скеровано?

... Рада продовжувала говорити. Дзвінко й чисто лунав її голос. Тендітне дівоче тіло сповнилося незвичайної сили, слова її проникали в душі...

Коли вона закінчила недовгу промову свою про любов до Бога, про Його присутність тут кожної миті життя — то запанувала тиша особлива.

Опісля вийшов до неї коваль Микула.

Він був велетенського зросту, кремезної тілобудови. І хоч уже за п'ятдесят йому перевалило, силу він таку мав, що нікого сильнішого за нього в общині не було, хоча й були серед общинників молоді й тілами міцні.

Підняв він Раду ручищами велетенськими, поцілував, по голівці погладив із ласкою особливою! ... Це було — як у дитинстві, коли Рада дівчинкою прибігала до кузні дивитися на таємничо-прекрасну роботу Микули...

— Так, виросла ти, розумничко наша!

Люди мої любі! Друзі й подруги сердечні! Через слова Ради Бог нас врозумляє! Багато літ ми як одна сім'я живемо... І от нині — вгрузли ми у своїх мирських справах і бажаннях, в образах порожніх і претензіях одне до одного малозначущих — мов у болоті порпаємося хливкому...

Нібито, всі про Бога пам'ятаємо... Та якось пригасло в нас стремління духовне, турботами про земне затулили його!

Я і про себе теж — говорю.

Хоча не вийшов я сказати про свої претензії до Благослава, але й у мене образа на нього була. Просив я його дозволити плавить залізо: «Ось же просто під ногами — руда лежить хороша!» А він заборонив, каже: «Помітять нас!»

Про цю образу я думав сьогодні, а не про те, як нам життя в общині духовніше зробити: не про те, як до Бога душею наблизитися, як Любов Божу в кожному слові й діянні своїх примножувати!

Коли людей разом єднають духовні прагнення, любов до Бога — то дрібні особисті незгоди зникають, Любов Божа допомагає кожній людині Божественне плекати в собі й у світ проявляти — й у великому, і в малому! Турбота тоді взаємна зростає! І в будь-якій справі краса й натхнення проявляються!

Все в наших життях — для Бога має бути!

Єднання в любові до Бога духовно спрямованих людей — створює ту спільноту людську, що породжує дивовижний простір життя общинного! В такому спільному житті легше просуватися кожній душі! Це є найкращі умови для звершень духовних, для зростання душ, для вдосконалення кожного з общинників!

Коли ж починаються розбрат і суперечки, образи, заздрість, осуд одне одного хоч і в малому — значить, Бог перестав займати головне місце в нашому житті!

Ми всі тут про Бога знаємо! Про сходини Шляху — всі знання у нас є! Але ж немає прагнення осягнути більше! Ніби побували ми вже на вершині гори, побачили звідти Сонце і потім знову

вниз в долину спустилися. Бачили Сонце — отже, пізнали вже, що було треба...

А це ж неправильно! Тільки лиш той, хто став джерелом Любові Божественної, тільки той, хто в собі *Сонце Бога* розпалює — стає Сином чи Дочкою Бога!

І от, погляньмо: як далеко нам усім до цього!

Є тут, над чим подумати нам, люди мої любі!

А старійшини нам кращого за Благослава — немає!

... Сказав він так і вклонився окремо Раді, окремо Благославу, опісля ж і всім общинникам.

Благослав вийшов, просив пробачення в усіх, кого образив, не бажаючи того. Дякував і за слова, що нині прозвучали.

На цьому зібрання було закінчено. Общинники почали розходитися по своїх домівках із непростими думками.

Про Веліяра ніби взагалі забули.

Він, злий і розсерджений цим, теж пішов...

Розділ п'ятий: **Бесіди з Радомиром**

Невдовзі Веліяра із дружиною і зовсім пішли з общини. Він гадав, що з ним разом й інші общинники підуть, а вийшло, наче сам себе вигнав.

Для всіх цей час був не простим.

Рада переживала відхід Веліяра — як біду велику. Хоча Благослав і говорив їй, що це полегшення і треба радіти тому, що Веліяра, з його ж

волі, позбулися. І — що виганяти його не довелося.

З Радомиром Рада опісля теж говорила багато про що. Батько похвалив її:

— Молодець, доню! Добре перед людьми ти виступила: не побоялася говорити слова від Бога!

— Як це — від Бога?

— Отак і вийшло, що Бог — через тебе говорив, доню! І надалі вчитимешся, як Голос Божий в собі розрізняти!

— Говорити, може, й говорила... Та чи багато сенсу?

Занадто багато що у нас тепер в общині стало не так...

От — Веліяр із дружиною пішли...

Багато людей діда бояться. Слухаються, а самі — не з усім згодні, про себе різне думають... Веліяр от — не боявся говорити про те, що проти діда думає, та злоба в ньому зросла, і все так скінчилося, що гірше й не придумаєш...

— Чому ти гадаєш, що погано все скінчилося? Адже багато що зрозуміли люди через подію цю! І втрачене відчуття Присутності Бога завжди в житті своїм — вони воскрешати почали! Адже не достатньо тільки пам'ятати про це, треба відчувати Його серцем, душею, жити так постійно!

А проти волі — до Обителі Божественної людей заганяти не можна! В кожного — свій вогонь в душі полум'яніти повинен! Такий вогонь любові з Вогнем Божественним Загальним з'єднатися може!

Поки особисті бажання є головними правителями душі, поки зарозумілість закриває розу-

міння Божественної Волі — то не готова, значить, іще така людина до життя в Божественній Єдності!

От — як би ти сама общиною керувала? Думала?

— Общиною керувати, тату, я б не змогла... А от жити, як Ти, — хотіла б: людям допомагати, пояснювати про те, що знаю... І дідусь же раніше так жив... А тепер...

— А що тепер? Бога поруч не стало?

В собі, доню, рішення проблем шукати слід! Можливо, добре було б, якби ти завжди — як сонечко — серцем сяяла! І — для всіх прикладом для наслідування була б у прагненні з'єднати життя своє з Життям Божественним!

— Я стараюся, та не завжди виходить...

Чому іноді, раптом, так порожньо на душі стає? Мені часом здається, що я забула, як бути щасливою, як радіти... Роблю, що слід, — а радості в цьому немає... Ніби — постарішала раніше строку! Мов у неволі живу! Як берізка, що корінням до землі прив'язана й від місця, де виросла, втекти не може...

Мені так не вистачає Тебе поруч!

— Але ж Я — завжди поруч!

— Я знаю це... Та не так все, як раніше, коли в тілах поруч були...

Ти — людям допомагав, учив, зцілював... А я — і вчуся у дідуся, начебто, потрібному, втім, нікому навколо не потрібно те, що я знаю тепер!...

Навіть трішечки допомогти комусь — в радість би було!...

Розумієш? — нікому не потрібне життя моє таке! А як це змінити?

Думала свого часу, що, як полюблю кого, —
заміж вийду, діток народжу, — то хоч їх учити ста-
ну...

— І що ж, дочко, ніхто тебе за себе заміж не
бере?

— Та чимало були б раді, задивляються...
Втім, серцю не любий ніхто з них... А без цього —
все це сенсу не має...

Ти попроси дідуся, щоб хоч людей у селах
зцілювати пускав!

— Спробую.

А ти — спробуй ту радість завжди мати в
душі, що не зовні від тебе причини має, а всере-
дині в серці духовному народжується й шириться!

Ти ж умієш це, та тільки не завжди живеш
так! Ти тепер пізнай, як усьому й усім навколо ця
твоя радість вижити в часи суворі може допома-
гати!

Ти ж сама говорила, що, коли Отця-Сварога
відчуваєш, — щастю немає меж!

— Так! Ти правий! Та тільки не виходить
весь час так жити!... Закінчилася медитація, в кот-
рій була у Злитті з Богом, — і немов сонце, з яким
разом сяяла, за хмаринку зайшло, — і все тепер
сіро й понуро довкіл...

— Ти от — про берізку сказала, що не втекти
їй з того місця, де виросла...

От і візьми з берізки приклад! Там, де Богом
було місце для берізки тієї визначено, — росте
вона й усім свою красу і любов дарує, повітря ди-
ханням своїм наповнює, здоров'ям і силою для
всіх те повітря стає!

І якщо не милується нею ніхто, то від цього не припиняє берізка свою красу і любов світу Божому дарувати!

Так, бувають такі складні часи наших життів, коли важко в зовнішньому знайти привід для радості. Й усі події не такі, як нам би хотілося... От саме в такі часи можна вчитися дуже глибоко з'єднувати себе — як душу — з Богом! Треба не просто шукати для себе спокій і захист в Його Любові та Всесиллі, пізнаючи Його — Великого, Єдиного, Безмежного. А треба починати випромінювати Його Любов! У тій сірій імлі, що згустилася довкола, — можна засяяти, як сонечко, нехай і маленьке поки що! Цьому сонечку Бог дає Свою Силу — щоб світити!

Таке життя з Богом може перетворювати енергії печалі — в сяйво любові чи в ніжний спокій-ласку. Спробуй! От, стали думки сумні долати — а ти їх не просто сховай в собі чи геть віджени, але перетвори на любов!

Пам'ятаєш? — учив тебе дідусь ранковому танцю: як сонечко зустрічати й радість сонячну світові дарувати! Адже вмієш! То чому ж сама це щодня не виконуєш?...

Починай кожен ранок — із *танцю сходу сонячного* в собі-душi!

Серце, з'єднане з Божественною Любов'ю, може сяяти, як Сонце!

Якщо ти звільнила всередині тіла й душі простір для Бога, якщо твоя любов до Бога сильна, чиста — то Бог заповнює духовне серце! Поток Божественного Світла, подібно до струменів фонтану, можуть литися тоді крізь руки! Любов твоя й Любов Бога з'єднуються в серці духовному

твоєму — і, злившись, вони можуть текти, сяяти, променіти!

Дідусь учив тебе так зустрічати схід сонця вранці.

Але важливо, щоб Сонце Любові Божественної зійшло всередині, в тобі! І не тільки на зорі вранішній воно сяяти може й повинно! Цей стан треба дуже міцно з'єднати з душею всередині духовного серця! Віддавай своє серце Богові — щоб Він міг світити, любити, творити через тебе!

Пізнай, що такий потік твоєї любові, з'єднаний з Божою Любов'ю, може текти зверху і знизу, ззаду вперед чи, навпаки, назад! Навчися направляти такі потоки! Дозволь їм струменіти в усі боки одночасно чи збирай в направлений Промінь! Щоб — крізь тіло твоє і тебе як душу — Любов Божа осявала цей світ!

Навчися пропускати такі Потоки крізь руки! Тоді — Мені буде легко вчити тебе далі!

Навчися жити душею — величезною, вільною від тіла!

Ти звикла бачити Мене в Образі невеликому. Але поглянь:

... Радомир показав Раді, що весь простір вище поверхні Землі й нижче її на величезні відстані охоплюють Його Світло та Любов.

— Ну ж бо, обійми Мене всього!

... Рада спробувала і зрозуміла, наскільки вона ще маленька: їй не охопити все те Світло Радомира, не спуститися до кінця в ті *Глибини*, що Він може розкривати!

— От бачиш! А говориш, що жити тобі нудно й сумно, робити нічого! Вчися, поки на це є час!

Навчися задавати всьому простору довкола — гармонію, що в єдності з Богом сама пізнаєш! Це має бути завжди, що б ти не робила! Навіть якщо просто йдеш кудись, говориш із кимось, красою природи милуєшся, кашу вариш — все це може освятити Боже Світло, що в тобі-душі горить!

Потрібно запропонувати Богові — через себе, з собою разом — Його Любов-Ніжність проявляти людям і всьому живому! Саме так — лад із Богом душа здобуває!

І тоді — ти зможеш учитися на будь-якій відстані бачити, чути, людям допомагати, рішення вірні їм підказувати!

Навіщо вчилася ти руки душі відчувати, якщо без діла тепер ці руки твої, що всеохопними можуть стати? Навіщо вчилася ти Променем Божої Любові все бачити й зігрівати, якщо забуваєш цим умінням роботу звершувати? Нехай поки що й не була великою користь від такої роботи твоєї, але ж це — не виправдання безділлю душевному: мовляв, ще не багато вмю й можу!

— Але ж для такої допомоги й тіло не потрібне взагалі! Ти це тепер Душею краще можеш робити!

— Тож, якщо Я краще це робити можу, — значить, по-твоєму, ти не маєш цього освоювати?

Не так!

А час твій ще настане, не квап! Вчися — поки є час! Та не витрачай його даремно!

... Опісля Радомир і з Благославом бесіду мав.

Благослав виду на людях не показував, що те, що відбулося в общині, і для нього тяжко було. Провину свою він відчував.

Без труду відчув він присутність Радомира. Легко зрозумів і те, про що буде розмова.

Радомир почав:

— Батьку, ослаб волю, котрою общину тримаєш! На неволю перетворився послух тобі!

— Хочеш, щоб усі, як Веліяр, хто куди розбіглися і з власної волі жили? Ні! Общину — збережу!

— Не горячкуй!... Пам'ятаєш, як ти Мене в дитинстві верхи скакати вчив? Говорив про те, як треба з конем ладнати:

«Якщо свою волю вершник ослабить зовсім і дозволить коневі командувати — не годиться!

Якщо свою лише волю вершник проявляє, а коня свого не відчуває, — теж не годиться: кінь не рабом, а другом, бути хоче! А той, хто в рабстві, — підведе в тяжку хвилину!

Потрібно коня другом зробити, навчитися його відчувати як самого себе — кожен крок його, кожен стрибок!

Якщо страх перед перешкодою вогненною чи стрибком з висоти у коня може виникнути, то попередити страх той волею своєю може вмілий вершник! Треба силу коня і свою силу вміти поєднувати! Треба єдиною зробити волю коня й вершника!

Отоді такий кінь — другом буде: він і в бою, і в дорозі не підведе, пораненого-безтямного з біди винесе!»

— Ти диви! Ти тепер без тіла вже — а пам'ятаєш!...

— Пам'ятаю, батьку! Тому пам'ятаю, що мудро ти Мене вчив! Але тепер відчуй, що людей наших почав ти на невірник перетворювати...

А люди — це ж не тварини безсловесні! Кожна людина — від Бога! — свободою волі наділена! Тому, коли віднімають у людини свободу, то протест в ній наростає!

Навіть важку й неприємну роботу — якщо з власної волі — то людина в радості виконає! Та, якщо з примусу, без внутрішньої згоди, — то робота на труд каторжний перетвориться!

Коли своїм розумінням потрібність справи людина усвідомлює — то радість її супроводжує в подвигу і духовнім, і мирським, і у великому, і в малому, і в щоденному, і в щогодинному!

А в неволі навіть птахи перш вільні не співають! Любов у них помирає! А в людях — тим паче!

І Рада теж згаснути може, якщо не підтримувати її прагнення до Бога, якщо її бажання допомагати людям — гамувати в ній завжди!

Навіть вона, хоча й не боїться, а любить тебе, таж і їй від твоєї суворості печалі дістаються!

— А їй в чім печалі?

— Ось тобі приклад: вона тобі сорочку пошила й вишила, а ти не поміряв навіть!

— Так стара — ще годиться!...

— Так, годиться. А внучка твоя — засмутилася, що не догодила!... Дрібниця, звичайно. Про це вона вже й забула давно. Але з таких дрібниць багато що в життях ваших складається. Вона в усьому добре для тебе зробити старається, любов прагне проявити, а ти — як належне все добре від неї приймаєш, лише на недоліки увагу звертаєш — і сваривш... Ласки їй бракує! Слова доброго від тебе вона чекає!

І люди в общині вже забули, коли твою помішку востаннє бачили!

— Що ж я їм — блазень який?...

— Ні, батьку! Але в страху перед тобою люди жити стали! Не Божої Думки чекають про вчинки свої, а твоєї немилості бояться! Не добре це!

— Так... Все тепер неладно...

— Страх — любов руйнує!

Ти ж сам учив Мене, як воля однієї людини, що воює з волею іншої, лад порушує в просторі довкола. Ти сам показував, як поєднання сили, задумів добрих і прагнень любові творчої одночасно в багатьох душ — в багато разів помножує силу й енергію для діянь!

Адже усьому цьому саме ти Мене вчив! А душі, з'єднані в любові й трудах, — вони великою силою стають! Саме заради цього — общинами люди жити стали! А якщо Бог в цьому єднанні — Головний, то, сам знаєш!...

Ти турботою про людей, про общину живеш. Через це — віддавання любові твоєї здійснюється. Через це — користь життя свого в Служінні Богові ти сам відчуваєш. Зрозумій, яке це має значення! Як не вистачає людям нашим того ж!

Неможливо — задля себе лише вдосконаленням займатися і не «скиснути», мов щі, яких ніхто не їсть багато днів...

Ти, батьку, всіх по собі рівняєш. А не в усіх любов-устремління до Бога така сильна, як у тебе! Не для всіх — Бог в житті настільки важливий вже став, що будь-яке випробовування дрібницею здається!

Саме задля цього общинами люди жити й стали, що набагато легше горіти любов'ю до Бога поруч з іншими, хто теж загорілися!

От, якщо багаття горить — то всі гілочки й дровини в ньому спільне полум'я створюють. Саме так — і община жити має!

А якщо розворушити багаття, то поодинці будуть лиш слабко тліти гілочки та невдовзі згаснуть. Можливо, тільки велика колода подовше погорить, але й вона — сама — згасне...

Пам'ятаєш, ти медитації спільні раніше проводив? Допомігав ти усім тоді Єдність у Світлі Божественному відчутти. Пам'ятаєш, як кожному доручення давав духовні, а не лише по господарству? Може, відродити тобі це?

... З цієї розмови Благослав перемінівся багато в чому. І Раду частіше приголубить, і з людьми суворості менше став проявляти, пояснювати став: чому так вирішив і для чого це потрібно.

Повернув він в обіг і медитації спільні. Любов до Бога і любов між людьми — укріпилися.

Знову спокій і радість до общини повернулися.

Розділ шостий: **Зустріч з Олексієм**

Минуло ще кілька років.

Рада тепер багато чому вчилася у Радомира. Вчилася — відчувати Волю Божу в душі й проявляти її. Вчилася — трудитися душею в освоєнні нового. Вчилася — бачити, відчувати собою-душею простір на великій відстані. Вчилася — то-

му, як без тіла можна допомагати людям так, як це роблять невітлені Божественні Душі.

Рада просила діда і — з його дозволу — ходила зцілювати хворих у дальніх селах. Благослав став іноді дозволяти внучці це робити. Хоч і боявся за неї, та розумів, що без практики вона не зможе бути впевнена у знаннях і вміннях своїх нових.

Молода знахарка дивувала людей тим, що приходила, ніким не кликана, в той дім, де була біда. А де жила вона, звідки приходила — не знав ніхто.

Одного разу пізньої осені Благослав і Рада збирали рідкісні цілющі рослини. Відійшли вони далеко від місця, де община жила. Заночували в лісі біля вогнища.

Рада перед сном звично занурилася душею в прозору тишу й спокій. Проте... в тиші цій явно й сильно звучав заклик про допомогу від душі сильної й чистої.

— Дідусю, чуєш? Хтось у біду попав! Може, з наших хто?

— Чую... Та тільки немає там з наших нікого! Спи!

— Дідусю, дозволь, подивлюся: що там сталося?

— Ні! Село це занадто близько до нашої общини, не варто нам там з'являтися!

А страху смерті не повинно бути в душі достойної людини: смерть лише для тіл існує!

Втім, і життям своїм без сенсу ризикувати нам не слід!

— Ну, дідусю! Як же можна не допомогти?

— Мовчи вже! Не для того Бог труднощі й випробовування людям в життя посилає, щоб ми за них рішення підбирали...

Спи!

... Та Рада не могла заснути. Настільки явним і яскравим був заклик до Бога про поміч, настільки яскраво й чисто горіла та душа!

Рада ясновидінням на ту ситуацію уважно дивитися стала. Побачила дитя хворе й молодого чоловіка, що його зцілити намагався і про допомогу в цьому зціленні Бога просив.

І було у Ради розуміння, що повинна вона піти й допомогти, що благословляє це Бог.

Покликала вона Радомира, спитала поради.

— Тобі вирішувати, доню! Ніхто за тебе тут прийняти рішення не має права. Та дуже багато в твоєму житті подальшому від вибору цього залежатиме.

Сказав так, обійняв, поцілував ніжно й пішов.

Рада залишилася сама перед вибором.

Вона вагалася ще трохи... Перевіряла, щоб не особисте бажання всім допомагати, не страх виявити непослух до дідуся, не страх занепасти потаємне життя общинників керували її вибором — а тільки лиш Божа Воля. Відчула, що дозволяє Бог надати ту допомогу душі, що кликала.

Наважилась!

Піднялася тихо, щоб не розбудити Благослава.

Прошепотіла: «Пробач мені, дідусю, якщо невірною я Бога зрозуміла, якщо не так щось у мене вийде!».

... Йшла вона довго. Швидко й легко йшла, мов на крилах летіла. Зірки сяяли на небі, місяць був яскравий і освітлював непримітні стежини тварин — ніби шлях перед Радою сам стелився.

А заклик про допомогу був рівним, сильним, безкорисливим. Немов вогонь горів у просторі, не затухаючи ні на мить. Бачити напрям, куди треба йти, було дуже легко.

Вже вранці, коли зійшло і яскраво засяяло сонце, Рада дійшла до потрібного місця в селі та знайшла той дім.

Відчинила їй дівчинка-підліток. Не злякалася незнайомки, ніби чекала на чудо Божественне, що ось-ось має статися.

Рада побачила в постелі хлопчика, чоловіка в чернечому одязі, що молився навколішки: «Ну от, досваволилася!»

Хвилю страху, що спробував був виникнути, вона відкинула, мов сіру тінь: «Що ж, якщо смерть тіла прийняти слід, то треба спокійно й достойно це зробити, як батько мій колись!».

Подивилася ще раз душею на чоловіка того. Не було відчуття небезпеки від нього.

Боже Світло в його серці духовному горіло яскраво! Крізь руки він те Світло пропустити старався. Але не розумів сам достеменно, що і як слід робити. Зцілити хлопчика він намагався, та не виходило в нього...

Назустріч Раді піднялася заплакана жінка, що стояла навколішки перед іконами. В ній не було вже ні сил, ні надії, були лиш плутанина в думках, пригніченість і відчуття власної провини за все...

Вона ледь трималася на ногах і погано усвідомлювала те, що відбувалося.

Рада вклонилася всім — земним уклоном. Сказала, що вилікує хлопчика.

Ніхто з присутніх не здивувався ані приходу Ради, ані тому, як вона дізналася про хворобу дитини.

Присутність Божої Сили в собі Рада відчувала ясно. Спокійно було на душі від розуміння, що вона має право зараз вилити цю Божу Силу, що це потрібно побачити і цьому ченцеві, і дівчинці, і цій нещасній жінці...

Вона наклала руки й попросила Божественне Світло пролитися, змиваючи з тіла дитини всі темні згустки хворобливих енергій, відновлюючи чистоту, повертаючи тілу здоров'я.

... Коли вона йшла, то знову подивилася на ченця. Він спав на лавці в сінях...

Спокійний і щасливий вираз обличчя... Він душею розчинився у Світлі Божественному, Що заповнював увесь простір довкола. Він розчинився душею у Світлі так, ніби це було йому звично.

Такої краси й чистоти душі Рада давно не бачила!...

І обличчя його було спокійне й прекрасне! М'які світлі пасма ледь виткого волосся... Щаслива посмішка торкнула губи сплячого...

... Рада йшла назад, а сама все згадувала цього чоловіка. От же ж, чернець, священик — а така чистота й сила душі!... Адже раніше думала, що так не буває!

До Благослава прийшла, перепросила за непослух. Розповіла про все.

Дід мовчки й невдоволено слухав, супив брови.

Втім, Рада все ж наважилась просити:

— Дозволь мені з цим чоловіком поговорити!

— Ні, забудь! Досить того, що не послухалась! Біди б з того, що вже накоїла, не сталося б!...

... Рада підкорилась.

Вона не шукала сама зустрічі...

Вона просто раділа тому, що є на Землі така душа — світла і любляча! І це знання освітило і її життя тепер.

Рада закохалася.

Любов розпустилася в душі нестримно: як весняні води, як живильна сила пробудження природи!

Радість і ніжність тепер заливали все довкіл, виливаючись із душі прозорим сяючим потоком! Це було — нестримно! Це було — розкриття таємничих глибин, де ця ніжність зберігається до тієї весни, що приходить до душі свого часу — і розпускається квітка любові!

Розділ сьомий: **Нова зустріч**

З того дня, як Олексій бачив чудесне зцілення, здійснене через Раду, він певний час сподівався, що знову зустріне її й дізнається від неї те, як вона здобула це вміння. Втім, ніхто нічого про таємничу знахарку не знав і ніколи раніше її не бачив.

З часом Олексієві іноді стало навіть здаватися, що все, що трапилося, було всього лише видінням дивним, явленням Богом.

Він жив — як раніше. В самотньому своєму предстоянні перед Богом він старався бути схожим на старця Миколая і таким самим, як його життя, бачив і своє майбутнє...

Минули осінь, зима... Настала весна.

Сніг вже геть зійшов. Яскраво пробуджувалася природа того року.

* * *

І от одного разу тієї весни Олексій заблукав у лісі.

Вперше з ним таке трапилось! Адже стільки років уже тут у тайзі прожив! Завжди ж легко підмічав і запам'ятовував дорогу! Як би далеко не заходив — завжди напрямок вірний, як назад вийти, знав!

Втім, зараз він ішов і йшов, вибився з сил і не уявляв навіть, в якому напрямку тепер рухатися. До вечора явною стала близька присутність вовчої зграї. Олексій розклав багаття. Вовки не наближалися, боячись вогню, а потім і зовсім пішли.

Заночував біля вогнища...

... Ранок був ясным, все довкіл сяяло й іскрилося у світлі східного сонечка!

«Як глупо буде отак просто — ні за що, ні для кого — загинути серед цієї краси дивовижної!» — подумав Олексій. Він спокійно так про це подумав, без страху, без печалі.

Легко потекли слова молитви:

«Боже, виведи! Вкажи мені шлях — якщо на це є Воля Твоя!»

Він мов притих сам у тиші внутрішній — і потім попрямував упевнено й швидко в той бік, куди, як йому здалося, спрямовував його Бог.

*** * ***

Двоє сильних молодих чоловіків, що охороняли спокій і безпеку общини, помітили ченця, котрий прямував просто до їхнього поселення — причому так швидко і впевнено, ніби знав дорогу.

Порадившись між собою, вони вирішили його зв'язати й привести до старійшини Благослава, щоб з'ясувати: звідки взявся, що замислив цей лазутчик і як з ним бути.

З полотняним мішком на голові, щоб не підмітив дороги, зі зв'язаними руками Олексія довго кудись вели. Він навіть не встиг побачити тих, хто його зв'язав. Вони діяли злагоджено й спритно, не били, болю жодного не завдавали. Йшли мовчки.

По тому, як стихили крок, як довкола почулися голоси, — Олексій здогадався, що прийшли до поселення.

З нього зняли мішок — і він побачив людей, що його оточили.

Перед ним стояв високий, з білосніжними від сивини волоссям і бородою, могутній, попри роки, старий із посохом в руках. Олексія поставили перед цим старим — вочевидь, старійшиною цієї общини. Нібито — як на суд.

Старий дивився на Олексія хвилю якось особливо, ніби наскрізь бачив, потім заговорив із двома рослими хлопцями, котрі все ще тримали зв'язаного Олексія за плечі з обох боків.

— Ну що ви наробили? Навіщо сюди притягли? Не підглядач, не мислить злого! Ось подивіться самі — навіть страху не має! Що з ним робити тепер?

— Пробач нам, Благославе! Не знали, що робити: простісінько до нас ішов, наче дорогу знав. От і вирішили до тебе вести...

... Люди довкола були доброзичливі, спокійні, дивилися мовчки на те, що відбувалося, й чекали на рішення старійшини.

І тут, раптом, серед общинників, що його оточили, Олексій побачив... ту цілительку!

Спалахнуло все всередині від радості великої!

Подумав: «Так от навіщо Бог сюди вів!»

Олексій помітив, що від старійшини не ховалося ніщо. Схоже, думки інших людей він мов у відкритій книзі читав:

— Так от, значить, який твій чернець, внучко!... Серце відкрите має, помисли чисті! Іди на стіл збери, Радо! Всі зберемося: вирішувати, що ми тепер з ним робити маємо.

Рада вклонилася старійшині, побіжно з-під повік ще раз поглянула на Олексія ласкаво, тепло, підбадьорливо. І потім пішла до хатини.

Величний старий подивися знову на Олексія, мов наскрізь пронизуючи поглядом:

— Гостем будеш, Олексію, раз Бог тебе сюди привів!

Мене звати Благослав, старійшина я цієї общини і Раді приходжуся дідом.

... Лець помітна посмішка торкнула його губи, коли при імені Ради радість знову спалахнула

в Олексієві — від розуміння чуда й Промислу Божого!

І вже звертаючись до тих, що тримали Олексія з обох боків за плечі, Благослав промовив:

— Та розв'яжіть же його, телепні!

... Потім пішов, не обертаючись, до хати, впевнений у цілковитому послуху всіх навколо.

* * *

Сіли за довгий стіл, накритий суровою полотниною.

За столом зібралося багато дорослих членів общини: чоловіки, жінки. Рада теж сіла поруч із дідом, коли закінчила подавати на стіл.

Їжа була проста: хліб, овочі відварені зі свіжими травами, капуста квашена, солені грибі.

Їли мовчки, без поспіху, в тиші.

Опісля Рада принесла заварені духмяні трави і мед.

Випивши, старійшина заговорив:

— Ти от, Олексію, гадаєш, що до становища старовірів-розкольників потрапив? Що ховаємось ми від каральних військ, щоб вижити й віру зберегти свою? Так? Ну говори вголос усе, як ти мислиш, що на серці тримаєш, щоб усі тут про твої думки знали!

... Олексій пам'ятав попелище, пам'ятав спалених живцем розкольників і хотів, щоб цих людей не спіткала подібна страшна доля.

Він заговорив гаряче, щиро:

— Немає різниці в тому, як пальці скласти, щоб перехреститися! До Ісуса ми свої молитви підносимо й до Отця Його Небесного, у владі Котрого всі життя наші! В обрядах же тільки — різниця!

А це — неважливо! Через це не варто життя і відбирати, і віддавати!...

Охрестити я всіх можу за обрядами новими — і не буде тоді утисків і гонінь у життях ваших!

Ісус любов заповідавав між людьми мати, щоб усі — як брати і сестри перед Ним були!

Так чому ж ми самі розділяємося там, де миру і вірі чистій бути місце?!

... Благослав посміхнувся:

— От, бачили, чули?! Таке, виявляється, теж може бути!...

... Потім уже Олексієві сказав:

— Не все ти про нас, Олексію, зрозумів!... Не старовіри-розкольники ми!...

На Русі й до християнства — люди жили, Богові служачи!...

— Ви — язичники, значить?

— Ще раніше, ніж на Русь прийшло християнство, стали Знання справжні про Бога — обрядами замінюватися...

Звеліли князі зробити ідолів, що зображували «богів», звеліли ритуали звершувати перед тими ідолами — щоб у покорі й страху непослуху народ жив.

Так і з'явилося те саме язичництво.

Утвердили ті властителі язичництво — замість Знань, що люди від Бога напряду мали.

Щоб свій «порядок» утвердити — було наказано жертви «богам» і жерцям приносити...

Так і розучилося дуже багато людей Бога Живого бачити й відчувати!

Реальність — ідолами, з дерева вирізаними чи з каменю витесаними, замінили...

Про живе спілкування з Богом — так і забулося...

Волхви лічені пам'ять про те Знання й уміння великі зберігали. Та в лісі вони пішли... Їх — чаклунами називати стали...

От до таких «чаклунів» ти й потрапив, Олексію! І це тобі тепер випадає вирішити: чи відректись від віри своєї колишньої заради Знання Великого — чи не відректись...

Добре, підкріпилися, поговорили...

Ідїть з миром, друзі!

А ти, Радо, гостя влаштуй на нічліг та на запитання його відповіді дай!

Розділ восьмий: **В общині**

Рада привела Олексія до невеликої хатини.

Олексій запитав:

— Чому сказав мені старійшина, дід твій, що я вирішити повинен: чи відректись від віри?

— Не бійся, Олексію! Не доведеться тобі якихось слів відречення промовляти, чи певні обряди нові звершувати!

Обряди всілякі, відречення, хрещення нові... все це — лише людські умовності... Сам же ти про це говорив за столом! Адже не вміщуються Знання Живе, Бог Живий — в людські обряди й правила!

Тобі не треба відрікатися від віри твоєї в Ісуса! Ісус — Він же насправді жив на Землі, учив Божественному Знанню!

Втім, якщо ти захочеш пізнати Закони Божественного життя, за якими все в усіх світах своє

буття й розвиток має, то доведеться тобі про те дізнаватися, що служителі церкви вважатимуть гріхом і єрессю, бо не збереглося в книгах церковних навіть Учення Ісуса Христа в усій повноті!

Так, є багато чого в Ученні Бога, що й не записано в книгах!

Навіть якщо ти навчишся всьому тому, що Ісус знав і вмів, то, гадаєш, *служителі обрядів* вважатимуть тебе святим? Гадаєш, що стануть вони тебе слухати? А якщо проповідувати ти почнеш те, що кожна людина, згідно із заповідями Ісуса, мала би вчитися жити так, щоб стати досконалою, як Отець Небесний, — як ти вважаєш: що про тебе тоді скажуть? В чому тоді тебе звинуватять?

— Значить, ти знаєш усе-все, чому Ісус вчив? — Олексій звів на Раду ясний, сяючий погляд. Він зараз найважливіше для себе чув у її словах.

Рада посміхнулася ласкаво, ніжно:

— Але ж не тільки Ісус про Бога вчив! Багато було Тих, Хто були подібні до Ісуса! І приходили Вони на Землю в різні епохи, щоб про Єдине Вчення Бога розповідати людям!

І були часи на Русі, коли за Законами Божественними дуже багато людей жило, а... не один лиш тільки Божественний Посланець, Котрий слова Бога людям ніс... Знали люди про Бога, чули Його, бачили Його, розуміли Його і вчилися в Нього проявляти вміння й сили, що Богом людині кожній даровано — як можливість! Та нині більшість людей про це не здогадується навіть...

— І ти можеш, умієш все, що Ісус умів чинити?

— Ні, ще геть не все можу й умію... Але я вчуся...

— Але ж ти зцілила хлопчика! Ти ж — Силою Бога його зцілила?

— Так, Олексію. Це я частково вже вмію — сприяти Богові проявляти Силу Його через це тіло.

Найголовніше, чому вчуся тепер — жити так, щоб я й Отець Небесний, як говорив Ісус, стали *Одне*, щоб те, про що пояснював Ісус, — стало суттю душі...

— Розкажи: в чому ваша віра?

— На словах — про це не розкажеш. Це — зовсім не віра навіть, це — саме життя в єднанні зі світом Божественним і зі світом земним, Богом сотвореним!

Ти от віру маєш в те, що в Новому Заповіті написано. Прочитав — і віруєш, що так було. Бо тебе так навчили: тобі сказали, що це так, — і ти віриш. Багато з того, що там написано, насправді було. А щось — допридумали. Більшу ж частину — і не записали взагалі...

Я, як тебе побачила тоді, то вирішила прочитати все, що в Біблії написано. Євангелія читала особливо уважно. Читала — і немов дивилася — як вживу — все, що відбувалося там тоді. Пояснення від Самого Ісуса слухала.

— Ти можеш Ісуса бачити?

— Можу... І ти ж — теж можеш Світло Божественне бачити, Ісуса відчувати! Адже у тебе таке іноді виходило! Правда?

— Не знаю... Думав, видіння це... Не смів припускати, що це — реальність...

— От ти людям нашим говорив про віру свою, а Ісус — поруч був! Ти хіба не відчував Його сам?

— Не бачив... Не думав, що так бути може...

— А дідусь — бачив. Й інші, хто вже вміють, бачили. Чистоту й щирість слів твоїх — завдяки цьому вони визнали!

Ти от — про віру нашу запитав.

Для тебе Бог — це Сам Ісус, також — Отець Небесний, також — Царство Небесне, що лише після розставання душі з тілом може пізнати й здобути душа, якщо заслужить на це...

А для мене — по-іншому все довкола бачиться. В усьому — Божественну Присутність бачу й відчуваю: і в берізках, і в соснах, і в травинках, і в квіточках, і в тій Силі Божій, Котра все це і навіть тіла — і твоє, і моє, й інших створінь — оживотворяє!

Я цю Силу-Світло бачу душею. І Тих, Хто цю Силу в цей світ спрямовує, — теж бачу. Їх — дуже багато! Їх — теж Богами можна називати! Вони — такі ж, як Ісус!

Ісус багато чому людей учив! Але Його тоді майже ніхто не зрозумів, окрім небагатьох Учнів. А тепер — і ще менше того розуміють про життя Ісуса, про Вчення Його.

— А ти? Ти — все розумієш?

— Ти, Олексію, не гарячкуй! Багато з того, що я сама знаю й розумію, я тобі розповісти відкрито готова. Проте, пояснення лише на словах — малозначущі! Вони лиш віру твою ледь розхитають...

Якщо захочеш — то навчу тебе всьому, що вмію.

Коли не слова тільки від мене чутимеш, але навчишся бачити й діяти душею вільною, — то все інакше сприйматися стане!

Та тільки — тобі це вирішувати: чи захочеш цього?

— Захочу! Як же може бути інакше? Все життя про це мріяв! Ісуса про це просив!

— І не злякаєшся, що «заворожу чарами» якимись невідомими?

— Не злякаюся! Адже знаю, що Бог мене сюди до вас привів!

А зцілювати будь-які хвороби чудесним чином, як Ісус, ти мене навчиш?

— Навчу всьому тому, що вже опанувала... Тільки — не всіх підряд від усіх хвороб вилікувати слід. Адже Ісус теж не всіх хворих зцілював!

Ісус — Силою Отця Небесного зцілював. Щоб так зцілювати, потрібно, щоб було, як пояснював це Ісус:

«Отець, що перебуває в Мені, — Він творить діла...».

Цьому й стану вчити так, як умію.

— А ти з Ісусом поговорити можеш?

— Можу...

— Тоді — запитай Його...

— Стривай, Олексію!... Якщо захочеш, то опісля сам будеш з Богом бесіди мати! І сумнівів не буде тоді у відповідях!

А зараз вмитися тобі треба.

... Рада простягнула Олексієві білу сорочку із візерунком, вишитим на комірі й рукавах, штани, онучі, пасок тканий:

— Ось — одяг для тебе чистий... Сподіваюся, підійде!

А твоє вбрання я виперу та висушу...

Олексій знітився:

— Та я — сам! Ти покажи — де?

— Микула, коваль наш, вже баньку витопив, ходімо: помиєшся!

А я постелю тобі поки що.

... Після бані Олексій, одягнутий в чисте, в супроводі Микули, повернувся до хати, де чекала Рада.

Він хотів ще багато про що запитати, але втома останніх днів узяла своє. Олексій заснув блаженним і щасливим сном.

Йому снилася Рада, її очі, руки, ласкавий голос...

... Вранці він підтвердив про своє тверде бажання вчитися.

— Як добре! — Радість свою, що сповнила серце, щастя від того, що відбувається, Рада не приховувала! Посміхнулася Олексієві: — Ходімо до дідуся! Треба йому про рішення твоє сказати. Та дідусь одразу до общини не прийме. Подумати слід: як все влаштувати...

*** * ***

Благослав зустрів Олексія ласкаво:

— Ну, сідай, гостю! Тішуся я з того, що вчитися хочеш, що не злякався!

А про те, як жити далі станеш, — думав?

— Не знаю поки що... Ніби життя попереднє закінчилося, а нове — не почалося ще...

— А для чого взагалі життя людині дано? Думав ти про це, Лексію?

— Багато про це думав, та відповіді не знайшов... Певно, тому й шукати став відповіді у Бога, а не у людей...

— Добре говориш!

Що ж, про справи наші тепер подумати треба.

... Благослав пояснив про труднощі, що їм слід вирішити, щоб утілити бажане:

— В жорстокому світі ми нині жити маємо, Лексію!

От, знаючи про общину нашу, ти на сповіді якій-небудь думки свої про нас викажеш чи інакше як видаси нас тим, хто шукають, як викоринити всіх людей, хто *не так* вірують, *не так* Бога славлять... Що тоді буде?

А тут, в общині, назавжди тебе залишити — теж небезпечно... Шукати тебе, можливо, стануть...

— Не видам я вас! Навіть якщо катуватимуть — не видам! Смерть краще прийму!

— Людина про себе не завжди знає, який біль здатна винести і який страх перед новими тортурами... Вигадливими стали нині кати...

* * *

Благослав, Олексій, Рада й общинники довго обговорювали, як навчання Олексія краще влаштувати.

В результаті вирішили, що Олексій повернеться до свого скиту, щоб не викликати навіть малих підозр у людей в селі. Про відлучки свої наперед попереджати зможе — і шукати його тоді не будуть. В ті часи були ченці, що йшли жити в печери чи в лісах пристановища робили, щоб че-

рез ще більш аскетичне життя до Бога наближення шукати. Отак і пояснить Олексій про себе.

Вирішили також, що Рада його вчити стане, не приводячи до общини без особливої потреби. Знайде місце для зустрічі, де непримітно можна буде розповісти й показати Олексієві головне. А потім вже видно буде, як далі з ним бути...

Розділ дев'ятий: **Навчання у Ради**

Тепер навчання у Ради стало найголовнішим у житті Олексія.

Все радикально змінилося для нього.

Він і раніше відчував прекрасні миті Божественних Доторків до душі, та вони були нетривалими. Відчайдушна боротьба за нове набуття цих митей і пошук способів наближення до Бога — тепер поступилися місцем прямому відчуттю Його Буття! Чудо Присутності Живого Бога — стало реальністю!

... Олексій знімав своє чернече вбрання і залишав у дуплі великого дерева, одягав вишиту Радою білу сорочку, що зберігалася там само. Потім він довго йшов лісом, але дорога не здавалася далекою. Бо ніби крила за спиною виростали!

Рада теж, сповнена щастя й радості, приходила до їхнього умовленого місця біля озера — того, де колись Благослав пояснював Раді, що означає *жити з Богом в ладу*.

Тут тепер було їхнє пристановище — намет, змайстрований з гілок величезної впалої ялини. Літньої пори така споруда була цілком зручною,

щоб і від дощу сховатися, і відпочити, й переночувати.

Близькості такої, як між чоловіком і дружиною, між Олексієм і Радою не було, бо Олексій навіть думки подібні від себе відганяв, за гріх великий вважав і порушення чернечої обітниці.

Та Любов Божа освітлювала в їхньому житті все й обіймала Собою дві душі, що прагнули до Творця, щоб злитися з Ним в Його Безмежній Любові!

Олексій немов щез зі світу матерії й народився в іншому світі — райському. Для нього відкривався безкінечно прекрасний простір любові, краси, цілковитого розуміння без допомоги слів! Велика Присутність Божественна пронизувала все! Цей Божественний світ, що раніше був прихований чи відчувався лиш на короткі миті, — ставав із кожним днем все більш реальним, явним!

Намет стояв не на березі біля води, де був відкритий простір на піщаній мілині й порослій невисокою травичкою галявині, а ледь віддалік, у лісі, в місці, схованому від випадкових людських поглядів.

Кожен ранок — здавався особливим, новим, прекрасним!

І кожен день наближав до повноти сприйняття Божественного Буття!

* * *

От і цього дня, вранці, коли сонечко ще ледь починало здобити легким рум'янцем хмаринки, вони бігли стежкою до озера зустрічати світанок.

Рада бігла так легко, що дихання не збивалося. Ніби не бігла, а летіла вона, злегка лиш торкаючись ногами землі.

Олексій же засапався від бігу.

Незвично, але завжди радісно було йому все, що задумувала Рада.

Вона ласкаво подивилася на нього:

— Тепер купатися!

Вони плескалися, як діти в прохолодній воді озера, що сповнювала свіжості.

Потім Рада лягла на поверхні води, розкинувши руки, з блаженною посмішкою щастя на прекрасному лиці.

Олексій замилювався.

Він більше не нітився, не відводив погляд, як у перші дні. Він більше не вважав стидким бачити її оголену красу.

* * *

Найпершу розмову їхню про це запам'ятав Олексій дуже яскраво. Ніби перевернулося тоді в ньому розуміння моральних основ, котре, прищеплене з дитячих літ, вже звичне, — здавалося раніше непорушним.

Того разу Рада запитала:

— Ти дозволиш мені сьогодні не мочити сорочку, купаючись?

— Звичайно! Я відвернуся, не дивитимусь!

... Рада замислилась на хвилю, ніби вирішуючи внутрішньо: чи настав час для пояснення. Потім вона взяла Олексія за руку.

— Давай сядемо тут, поговоримо...

Як ти думаєш, чому тобі чи мені має бути соромно бачити тіла, що дав нам Бог?

Чому ти не вважаєш стидким бачити квіти, що оголили свою красу? І — дерева? І — птахів та тварин в їхньому природному вигляді?

Чому виник в людях сором перед оголеним тілом? Адже — Бог ці тіла створив, як і все довкола! Хто придумав ці глупства? Навіть у вашій Біблії пишеться про те, що Адам і Єва не знали стиду оголених тіл!

— Але ж потім було гріхопадіння?

— Так, з людьми справді сталося гріхопадіння... Але не так, як це в легендах біблійних описано!

З кожною душею це може ставатися кожної миті життя. Це є вибір між любов'ю, радістю — і корисливістю, насиллям, підступністю, гнівом, злобою, страхом, смутком!

Жити в соромі, в страху, в ненависті та в інших пороках — це, насправді, є гріхопадіння!

А споглядати прекрасне й природне — аж ніяк не гріх!

Чому ми, діти Бога, маємо жити в цих пороках і в гріхах, коли райський, первозданно створений Богом світ — він тут, просто зараз є в нас і довкола нас? Потрібно — лише *увійти до нього* і навчитися там перебувати!

Чому ми повинні бездумно слідувати вигаданим людьми правилам життя гріховного: соромитися того, що взагалі не соромно, і, навпаки, вважати природним те, що огидно й низько?!

От, подумай сам: живуть люди, в більшості своїй вважаючи своїм невід'ємним правом воювати за якісь вигадані ними ідеї! Або — вбивати інших людей з помсти чи «в ім'я віри»! Або — ще заради чого-небудь подібного... Люди вбивають,

обманюють — заради влади чи багатства, мстяться кривдникам! І все це вони називають нормальним, часто навіть вважають такі свої вчинки «подвигами», пишаються ними!

Дід мій, щоправда, говорить, що і війни вчать деякі душі бути сильніше, сміливіше, жертвувати власним життям заради інших... Не знаю, можливо, він правий...

— Мій духовний наставник, старець Миколай, теж про це говорив: що, напевне, потрібно людям перетерпіти самим страждання, щоб зрозуміти біль інших і згубність ненависті — для її носіїв. І — щоб запрагнути потім усім серцем, усією силою душі полинати до Любові Божої!

— Так і є. Але ж вибір того, як їм жити, — від самих людей найчастіше й залежить!

Є дуже багато в житті того, що прийнято більшістю людей вважати правильним,... хоча здатність думати й любити, якщо ці функції душі вже розвинуті, мали б вказувати на протилежне...

Таке життя, пригнічене ницими емоціями, — воно ж самими людьми перетворює їхнє життя на пекло на Землі!

Вважається ж навіть, що чистота і святість для людей... неможливі... А якщо можливі, то вони — в мордуванні плоті й забороні радості й блаженства!

Або ще, наприклад, виходить, що всі діти починаються й народжуються в гріху й пороці! А «непорочне» лише те зачаття, що чудесним чином без з'єднання тіл звершилося!

І ще майже всі люди нині живлять свої тіла вбитими тілами тварин — і не бачать в цьому нічого поганого! Не бачать страшних наслідків цьо-

го харчування, від котрого душі людей все більше набувають найгірших хижацьких якостей!

Дикі тварини-хижаки полюють, щоб вижити — згідно з їхньою природою. А люди вбивають, перш за все, через ненаситність, тоді як життєвої необхідності для них в цьому немає.

Я не буду про це продовжувати!...

Ти сам поміркуй на дозвіллі і на цю тему, і про багато іншого подібного: які, наприклад, «переконання» твої про правильне й неправильне є всього лиш людськими «винаходами», що передаються з покоління в покоління? І які моральні основи — в твоєму розумінні — ти можеш назвати істиною, угодною Богові?

Розумію я, Олексію, що зараз, так відразу, не просто тобі скинути тягар прищеплених тобі, але хибних думок і звичок! Все так вивернуто в головах людей навиворіт, що виходить, що бути в стражданні — це і є праведність, а жити в блаженстві — це гріх!

Подумай також: є ж бо велика різниця між життям за хтивістю й іншими пристрастями, що самість в людині укріплюють через її прагнення володіти бажаним, — і, з іншого боку, життям світлим і чистим в радості й благоді!

Це — як на прикладі з їжею: якщо ненажерство непомірне заради втіхи для плоті — то це, і правда, є гріх, що шкодить і тілу, і душі!

Але можна ж помірно харчуватися саме смачною й корисною їжею, сповненою життєвої сили рослин, створених Богом для харчування людини!

Так само — й в усьому іншому.

Можна насолоджуватися чистотою і здоров'ям тіл! Можна милуватися красою природи! Все це несе блаженство, що наближує душі до райського стану.

Причому, якщо такі стани стають звичними душі, то й довкола такої людини виникає простір, подібний тому, що йменують раєм.

Людина, що відчуває й несе в собі й довкола себе таке блаженство, сердечну подяку Богові за все возносить — і Любов Бога у відповідь із кожною такою подякою примножує її щастя!

Так раніше люди на Русі жили: просто, чисто, радісно! Втім, так же й зараз жити можна! Не слід лиш дратувати цим юрби нерозумних!

Такої чистоти думок, емоцій, енергій тілесних — я і маю тебе навчити!

Через це — душа до Бога наближається! І може тоді така людина легко з Богом спілкуватися: бачити, чути Бога!

Пробач: забагато, напевне, я сказала тобі тепер...

... Раптом Рада посміхнулася спокійно:

— Якщо тобі ще незручно, незвично — то ти відвернися!

... Вона спокійно зняла одяг і, не обертаючись, увійшла у воду озера.

Того разу Олексій сильно нітився, дивлячись на прекрасне струнке тіло Ради.

А вона, навпаки, — спокоєм і радістю все довкола наповнювала!

Він зробив над собою зусилля, щоб теж роздягнутися...

Йому здалося, що тяжкі покрови хибних заборон і страхів знімалися — разом із одягом — з душі... І душа — оголялася перед Богом!

Цей стан не покидав його, і коли вони вже одягнулися і Рада повернулася до навчання Олексія.

— Поглянь: всі енергії в тілі людини доступно зробити кришталево чистими, рухливими, сяючими: такими, як ця вода, що виблискує в промінчиках сонячних!

... Рада знову підійшла до води, набрала в пригоршні озерну воду, підняла — і дозволила сонячному світлу перетворити струмені, що лилися з долонь, на живе світле й радісне золото!

— У тебе в тілі — лише в області, де духовне серце розташоване, — чистота і простір для Бога розкриті вже. Всі інші енергії в тілі — ніби пригаслі, вповільнені. І багато ще залишилося заторів для Божого Світла в тілі твоєму! Це можна змінити дуже простими діями, але не за один раз, звичайно.

От, наприклад, нехай тіло омиється в потоці Світла Божественного, що згори, подібно до водоспаду, летється і може промити наші тіла й зовні, і всередині. Спробуй разом зі мною!

Рада підняла руки, немов ловлячи долонями невидимі струмені.

— Ти сам теж попроси Світло Боже пролитися й наповнити наші тіла! Адже Бог — завжди поруч!

Ти можеш — з молитвою — до Святого Духа звернутися, якщо тобі так звичніше.

Головне — ти маєш з любов'ю відкритися назустріч цьому Божественному Світлу!

Так і власне тіло зцілити можна. А опісля навчу й тому, як іншим допомагати!

... Олексій спробував.

Він побачив сяючий Потік Живого Світла, в Котрому стояли їхні тіла. Світло лилося, сповнюючи Чистоти, Блаженства!

Омитий цим Світлом, Олексій відчув небувалу радість і силу, щоб жити, любити, пізнавати Божественний світ! Кожна найдрібніша частинка тіла ніби посміхалася, сяяла від доторків Божественної Чистоти!

Голос Ради залунав у цьому Світлі:

— А тепер — подаруй усім створінням навколо те Блаженство, що сам відчув! Нехай — немов ріка Світла з серця духовного твого буде литися все ширше, все далі! Світло Духа Святого і ти, як душа, зараз — в Єднанні! І цю спільну Любов можна дарувати всьому світові!

... Це було дивовижно! Олексій стояв у Потоці Світла й... лився разом з Ним! Потік ставав дедалі ширше! Немов у руслі величезної ріки Світла стояло крихітне тіло, втім, Олексій зараз був не тілом, він був *єдиний* із колосальним за розмірами Потоком Божественних Любові й Блаженства!

Потік Любові й Сили з Великого Джерела був невичерпний, нескінченний, ніжний!

Олексій не зміг довго бути в цій Єдності...

Але той незабутній стан він пережив, пізнав, закарбував!

«Напевне, отак і хрестив людей Йоан Хреститель!» — подумав Олексій, підносячи подяку Богіві!

Рада, мов у відповідь на його думки, промовила тихенько:

— От і охрестився ти нині в сяючому Потоці Духа Святого... Але це — лиш самий початок... Не відразу вперше пізнане стає природним станом для душі! А для тілесних енергій — і тим більше багато часу потрібно, щоб перетворення відбулися... Багато разів це треба повторювати, щоб і душа, і тіло стали подібні до цього Світла назавжди!

* * *

Після ранкового купання й повторення давніших вправ чи освоєння нових — Рада й Олексій часто бесідували.

Наприклад:

— Природними й гармонійними мають бути і все життя, і харчування! Довгий і виснажливий піст — не на користь тілу.

— Але я, коли постував довго, то відчував, що Бог — ніби ближче стає!

— Так, це іноді дуже добре — очистити плоть голодуванням. Але мучити плоть — це гріх!

Для життя душі та її росту потрібні енергії, що вона отримує — за допомогою тіла — від спожитої їжі.

Також — і від світла сонячного чи вогню багаття може людина енергію отримувати. Це питання вміння й навичок: якою мірою людина може цю енергію зберігати в собі й використовувати.

Рослини, перетворивши в собі енергії, отримані ними від Сонця й Землі, роблять їх придатними для харчування людини.

А людина може в собі перетворити ті енергії — на любов сердечну й подальший ріст душі.

Але для цього тіло має бути чистим не лише зовні, а й всередині.

... Рада стала пояснювати далі про всі інші енергетичні центри в тілі людини, про те, яке вони призначення мають і як їх можна очищувати.

— Є сім центрів у тілі людини й канали особливі, що їх з'єднують. Серце духовне — це теж такий центр, найголовніший для душі, що шукає єднання з Богом!

Але й інші свої центри людина може навчитися очищувати — і через них направляти Божественне Світло, Божественну Силу. Так може людина і себе від хвороб позбавити, й іншим людям у цьому допомогти.

— От би пояснити це всім людям! Адже багато хто б це зрозуміли, жити інакше почали б!...

— Та як пояснити?... Майже ніхто слухати не хоче!

Батько мій пробував учити багатьох...

— Розкажи мені про свого батька!...

... Рада поступово розповідала Олексієві дуже багато про що.

Вона вчила його і все новим прийомам, що дозволяли очищувати душу й тіло, бачити душею. Це були не тільки слова. Але Божественні Блаженство й Любов наповнювали і душу, і тіло. Кожної клітинки тіла торкався блаженний Потік! В Ньому — оновлені Чистотою Поточу тілесні енергії теж преображалися. Це був новий стан плоті тілесної, що, як виявлялося, може бути преображена й сповнена Світла Божественного!

Рада пояснювала, як з'єднані можуть бути і душа, і тіло — з Життям Бога.

Вчила вона й зливатися з красою, й розчинятися в тиші природній. Вчила — очищувати енергії тілесні образами полум'я багаття, коли вони вечорами розкладали вогонь і подовгу сиділи в сяйві язиків полум'я, що здіймалися вгору...

* * *

Одного разу, коли Олексій займався дрібним ремонтом їхнього намету, пошкодженого вночі сильними поривами вітру, до їхнього пристановища вийшов величезний ведмідь.

Олексій помітив звіра, коли той був уже близько.

За розповідями, він знав, наскільки це небезпечно.

Олексій схопив один з кілків, що підтримував гілки на наметі.

Крикнув Раді:

— Біжи!

... Втім, Рада, навпаки, швидко але дуже спокійно підійшла до Олексія, обійняла його, закриваючи собою. Вона обійняла його дуже сильно однією рукою за шию, а іншою затисла зап'ястя руки Олексія, в котрій був кілок. Вона притислася щочкою до його лица...

Все в ньому ніби завмерло.

Це були не обійми жінки, що голубить чоловіка... Це було щось цілком інше.

Рада ніби «виштовхнула» його за межі звичного світу — до іншої реальності, де немає страху, смерті, болю, а є лише Божественні Світло й Любов.

Олексієві здалося, що час зупинився або дуже сильно сповільнився. Його немовби... оглушила Тиша... Він — *інакше* побачив весь світ...

Тиша була всеохопною. Всі звуки, що долинали іноді до слуху, були ніби накладені на Тотальну Безмовну Суть Світобудови... Все відбувалося... всередині цієї Тиші...

Він уперше так побачив душею довколишній світ. Усе в цьому світі жило за Довершеними Законами...

Він побачив, як підіймається по стовбурах дерев певна сила-світло, він міг поглянути на квітку й помітити рух світла всередині пелюсток і тичинок... Він відчув разом птахів, дерева, трави... Все це стало... частиною його самого. Огорнуло Блаженство... Променисті потоки енергії струменіли в усьому: і в його тілі, і в тілі Ради, і в деревах, і в травах... В тілі ведмедя повільно переливалася ця ж сила-світло...

Величезний звір ще раз із певною недовірою поглянув у їхній бік, а потім, мов не помічаючи людей, що стояли обійнявшись усього в кількох кроках, спокійно пройшов зовсім поруч своїм шляхом.

Рада ще якийсь час утримувала Олексія в тому дивовижному стані. Він більше не відчував себе *окремим*... Він був — частиною Божественного Життя.

— Що це було?

— Життя...

Це — Життя, яким воно має бути, яким воно початково задумане на Землі Творцем...

— Ти зробила нас невидимими? Чи ти вмієш повелівати тваринами?

— Ні, не зовсім так... — Рада пробувала підібрати слова: — Ведмідь не відчув у нас *небезпеки* чи *страху*... Ми стали частиною Первозданної Гармонії, Світового Ладу, створеного Творцем.

З людьми — складніше. Вони розучилися відчувати це Єднання, Єдність всього втіленого живого — і Творця...

І лісові тварини, котрих люди тримають в неволі, теж можуть не зрозуміти... Ведмедів, котрих на ланцюгах тримають, вже не можна зупинити так...

Усі світи Світобудови — з різними станами душ у них — існують просто тут, зараз. Це — і тут, де ми з тобою перебуваємо, і повсюди.

І темні світи печалей, смутку, ненависті, страху, і світи світлі райської радості, і світ Духа Святого, і світ Початкового Божественного Буття — все це просто тут є! Коли людина перебуває в тому чи іншому стані себе-душі — то перед нею відкриваються простори того чи іншого шару Світобудови. Ти ніби впливаєш до того світу, котрому співзвучний зараз стан тебе-душі. Ну, ніби за вагою, душа може бути легкою — чи важкою. Вона занурюється в світи важкі й щільні, якщо її стан такий. Або — вона входить у Світло й Блаженство світів витончених.

Давай покажу тепер в реальності!

... Рада взяла Олексія за руку.

Він раптом перестав відчувати світ, видимий тілесними очима, і... сірий задушливий простір огорнув зусібіч.

— Отак виглядають світи смутку, печалі. Та буває й набагато гірше...

... Потім швидко, ніби відмиваючись, очищуючись від того задушливого «туману», вони опинилися в просторі, немов залитому сонячним світлом.

Радість і благість такі довкола були — не передати!

— Наповни й тіло цією радістю й чистотою!
— попросила Рада.

... А потім вони занурилися в найтонше Блаженне Світло...

Рада відпустила його руку:

— Зараз я допомогла тобі відчутти різні світи.

Але ти ж і раніше в них бував: відчував і гіркий смуток, і райську радість, і Божественні Доторки іноді відчував, коли всією силою і любов'ю до Бога стремління мав.

А тепер — ти вже сам умієш і з Потокom Духа Святого з'єднуватися душею!

Знайомо тобі все це! І від тебе завжди — усвідомлено — може залежати вибір: в якому стані ти перебуваєш.

Проте, між такими світами Світобудови переміщується душа, а не тіло.

Стани ж енергій, що існують в тілі, — безпосередньо від стану душі залежать, в котрих людина зазвичай живе.

Є і зворотна залежність. Якщо тіло — хворе, сповнене важких, негармонійних енергій, то не просто, майже неможливо з нього у Світло Божественне вирватися.

Коли вже очищені енергії тілесні, то легко душа відкривається Божественним Світлу й Любові. Ти тепер на власному досвіді це знаєш.

Тобі тепер вже дуже багато чого у Світі Божественному доступно і явним стало.

Все суще бере початок у світі Світла й Сили Божих. Тут — Джерело всього Творіння! Тут — перебуває все Первозданно Чисте! Звідси — все отримує силу жити, рости, розвиватися!

І можна навчитися відчувати *Єдність з Усім* так, як відчуває Бог — з самих Глибин, пронизуючи й підтримуючи все, сотворене Його Силою. Ми з тобою будемо цьому вчитися!

Розділ десятий: **Ісус**

Олексій надзвичайно змінився за час, що минув з початку навчання, — навіть зовні. Тіло наповнилося чистою силою, сьйвом і красою душі, що преображалася!

В один з днів Рада звернулася до нього зі словами:

— Олексію, ти говорив, що хотів би сам побачити Ісуса. Ось — Ісус прийшов! Він хоче говорити з тобою!

... Невловне звичайними органами чуття Божественне Світло стало наближатися, наростати. Сумнівів не могло бути! Все в Олексієві трепетало від щастя! Він знав, що те, що відбувалося, — істинне! Це були Найвеличніша Любов і найглибший Божественний Спокій!

Олексій майже не дихав, боячись поворухнутися і втратити це Чудо!

Все зовнішнє — ніби відпало, немов неіснуюче. Навіть присутність Ради він перестав відчувати.

Світло, подібне до найніжнішого сонячного, заповнило весь простір довкола.

Олексій побачив сяючий Образ Ісуса.

Ісус, хоч і складався зі Світла, але був — реальний, живий!

Олексій хотів стати навколішки, та не зміг поворухнути тілом.

Так він і стояв, а Ісус ішов до нього.

Ісус простягнув Руки... Він торкнувся Долонею грудей Олексія, потім поклав обидві Долони на його голову. Тіло Олексія наповнилося Божественним Світлом Ісуса. Ніби занурений в озеро глечик наповнюється водою — так і тіло: воно стало неначе порожнистим, і в нього втекли, заповнивши його, Любов і Ніжність Ісуса.

Ісус обійняв Олексія, і потім, розімкнувши Обійми, відступив на пару кроків. Але відчуття того, що він — в Обіймах, в Олексія залишилося. Так було тому, що зусібіч обіймали його Світло і Любов Ісуса.

Олексій почув голос Ісуса:

— Сину Мій, ось — ти тепер сприймаєш Мене! Радий бачити тебе таким, яким ти став нині! Ти дуже багато чому навчився й подорослішав — як душа! Ти став чистіше і тілом, і свідомістю, та позбувся купи прищеплених тобі з дитинства хибних догм і уявлень, що так заважали тобі! Мені тепер буде простіше тобі допомагати, навчаючи тебе!

Я завжди був поруч із тобою. Але тепер, на решті, ти можеш бачити й чути Мене цілком ясно, чітко.

Я благословляю початок твого нового етапу навчання й Служіння Мені й Отцю Небесному!

Я приходитиму до тебе для цього завжди,
коли ти покличеш Мене.

... Видимий Образ Ісуса почав розчинятися
— і зник у Світлі.

Світло залишилося й наповнювало Олексія
невимовним Блаженством!

Олексій все ще стояв непорушно. Він не соромився сліз щастя, що виступали з очей. Здійснилася найвища його мрія! Він побачив і почув Ісуса! Ісус торкався його Божественними Руками! Й відчуття від усього цього, пам'ять про це — закарбувалися в душі назавжди!

Значить, особисте пряме спілкування з Ісусом — цілком досяжна Реальність!

Олексій, нарешті, повернувся до Ради:

— Як мені дякувати тобі?!

... Вона радісно посміхалася:

— Для мене найкраща винагорода це те, що в тебе все виходить!

Жити й напругу спілкуватися у світі Світла з Тими, Хто там живуть і працюють, — маю на увазі Божественні Душі — це може невдовзі стати для тебе природним умінням і щастям в житті!

Розділ одинадцятий:

Любов земна і Любов Божественна

Все в житті Олексія тепер було б добре, переповнене щастям... Та от любов до Ради...

Адже настільки піднесеним було його ставлення до неї!

Спершу Олексій навіть не розумів, що ця любов — справжня, глибока!

Рада була — така прекрасна! Густі вії, ясні очі!... Вони часом синіли, як небо! А часом — притягували у спокій і занурювали в тишу...

Яким сяючим і захопленим бував її погляд, якою ласкою і спокоєм вона могла обіймати, всього лише перебуваючи поряд!

Ніколи раніше Олексій не думав про те, що людина може бути такою! Лиш Небесному, Божественному, невидимому й непізнаваному світу відводилася в його уявленні можливість такої Краси, Чистоти, Святості!

Вона дарувала Олексієві можливість все яскравіше, повніше сприймати Божественний Світ!

Це було найголовнішим нині в його житті!

Втім... він не міг не помічати того, що з ними відбувалося... Випадкового дотику всього лише кінчиками пальців, торкання пасма волосся чи зустрічі поглядами — було достатньо, щоб Олексія затоплювало з головою море ніжності! Любов до неї стала величезна — як море! Це було щастя, в якому дві душі зливалися в дивовижному єднанні!

Олексій усвідомив, що любов може існувати не тільки до Бога, але й до Ради. І цю любов уже не загасити, не вирвати з серця!

Олексій не знав, як він має тепер поводитися... Він — чернець — як сміє порушити обітницю?

Олексій прийняв рішення вчитися далі, але не дозволяти собі мислити про «любов земну». Він став уникати поглядів і доторків... Він пробував заборонити собі те, що було б так природно для людини...

Він не говорив Раді про всі ці свої переживання. Втім, вона завжди сама всі його думки та емоції знала. І — старалася не квапити.

Адже Рада теж покохала Олексія з першої їхньої зустрічі. Вона бачила й розуміла все, що відбувалося в думках та емоціях її коханого. І — терпляче чекала.

Вона навчилася відкидати в своїх емоціях те, що могло б приносити страждання від неповноти в їхніх стосунках.

Вона вчилася бути вдячною за те щастя, що вже подарувала їй доля. «От — знову побачу його, обійму душею, буду поруч, буду допомагати!»

* * *

Та внутрішні заборони заважали Олексієві. Він не знав, як із цим жити далі...

Настільки сильним і прекрасним став вогонь любові до Ради, що несила було йому загасити це полум'я, цей сяючий в душі світильник! Він звернувся до Ісуса й попросив Його про допомогу:

— Господи, я більше не можу опиратися тому, що заповнило мене!

Ясно відчуваю, що ця любов до Ради посилює мою любов до Тебе! Тож чи повинен я в такому випадку намагатися від неї відмовитись? Як це можливо зробити? Не бачити її більше ніколи? Але тоді не відкриваються для мене ті Височини Небесні, про які навчає Рада, на котрі прагну сходити душею, щоб наблизитися до Тебе!

Чи це слабкість моя? Чи гріх мій? Та... хіба може бути гріхом отаке сяйво душ в любові?!

... Ісус промовив:

— Даремно ти мучиш і Раду, і себе! За що ти позбавляєш і її, і себе щастя, котре Я вам посилаю?

— Я обітницю чернечу прийняв, клятву дав! Як же мені порушити це?

— Усі такого роду «правила» й обряди — людьми вигадані, а не Богом! Ти ж знаєш це вже!

— Так... Втім, обітницю я давав з власної волі і власного вибору! Мене не примушував ніхто!...

— Любов — це дар людині від Бога! Навчаючись любові до ближнього, вчиться людина і Бога любити!

В самому факті інтимних стосунків між чоловіком і жінкою, що кохають одне одного, — немає гріха! Близькість ця — великої ніжності вчить, здатності зливатися душами! Тому, хто не пізнав земну любов, — пізнавати складніше і Любов Бога в усій повноті, і Злиття з Творцем!

Тепер Я, перед Котрим ти обітницю чернечу приймав, — звільняю тебе від обітниці цієї! Клич Раду! Я Сам благословляю ваш союз!

... Кликати Раду не довелося. Вона підійшла — тиха, ніжна — стала поруч...

Ісус нарід їх чоловіком і дружиною.

* * *

Екстаз злиття тіл і душ... Щастя! Такого ще не було в їхніх життях!

Щастя не вмещалося в їхні тіла й виливалося, охоплюючи широчінь простору довкола! Це було — немов сонячні краплі-бризки розліталися! І в кожній такій краплині горіло сяйво Божественної Любові!

Це був світ радості й щастя — простого і прекрасного, як все було в Божественному Творінні в його первозданній Чистоті й Гармонії!

Щастя було таке величезне, як небо над їхніми тілами, як земля під їхніми ногами, як вся краса довкола!

... Ніщо зовнішнє не змінилося. Сонце й небо були ті ж, що і вчора, і позавчора... Тими ж були і озеро, і піщаний берег, і щебет птахів, і пахощі квітів... Але все це, здавалося, змінилосьь надзвичайним чином!

... Вони скупалися, підставляли оголені тіла з краплинками води на них — променям сонця.

Потім Рада закружляла в дивовижному танці! Це був танець вдячності Богові за те дивне й чудесне, що було подаровано їм — Отцем-Творцем та Ісусом!

Бог наповнював Своїми Світлом і Любов'ю все — сонячні промені, відблиски на воді, листя на деревах, травинки, квіти... І це ж Світло струменіло в тілах Ради й Олексія, обіймало зусібіч — і її, і Олексія, і все, що було довкола!...

... Він спробував висловити те, що відчув:

— Як же це дивовижно! І люди могли б жити саме так! Для цього жодних особливих умов не потрібно — щоб ось так, з Богом, зливатися в любові та гармонії!

Це і є рай?

... Рада посміхнулася ніжно:

— Напевне...

Існує у всесвіті сила *любові-тяжіння*. Зазвичай перші доторки до цієї енергії отримують люди, коли виникає між ними взаємний потяг і

прагнення до єднання, до створення сім'ї й народження дітей.

Втім, якщо зводиться це єднання лише до втіх плоті, то збіднюють себе такі люди...

Все, що притаманне плоті, залишається у світі земному, коли душі його залишають. А розвинена любов — залишається у вічному житті душ!

Любов між чоловіком і жінкою — може бути прекрасна! Так це було задумано Творцем! Адже вона вчить зливатися й розчинятись — так само, як і краса природна!

Всім людям, що живуть на землі, даровано можливості пережити радість такого буття — і роззвиватися через це!

У Ісуса ж теж була кохана... Її звали Марія Магдалина. Вона була Його ученицею.

Та й ніколи Ісус не говорив про те, що любов між чоловіком і жінкою це гріх!

Хтивість — це порок. Хтивість — це бажання самості людської — володіти бажаним хоч би там що...

Любов же це *взаємне дарування* щастя, блаженства, ніжності, турботи! В цих даруванні й прийнятті — вчиться людина найпрекраснішому стану душі! Це — прообраз любові душі до Бога! Через неї — набуваються здібності до розуміння іншого, до взаємозлитості, єднання...

... Олексій побачив у переливах Світла обличчя Марії Магдалини. Густе каштанове волосся, карі очі, ніжні руки... Ісус теж був присутній поруч. Але тепер говорила Марія. Вона промовила:

— Ми і зараз — разом з Ісусом. Через любов до Нього — все тоді в душі преобразилося! Через це — до Отця Небесного наближалася!

Любов така — не закінчується зі смертю тіл! У Великому Океані Бога можна бути вічно разом з Тими, Кого ми любимо!

Справжня любов між чоловіком і жінкою — прекрасна й чиста! І має вона преобразжати життя людські й наближати до Досконалості.

Та цю найпрекраснішу емоцію, що виникає між душами, люди перетворили своїми лихими думками і «правилами» — на «заборонене» й «гріховне»...

Скільки люди тих гріхів чинять, що ніби таємно ними творяться!... А потім — провина, як хробак, душу гризе... І цей стан вічної винуватості й гріховності облутує дедалі міцнішими ланцюгами...

Тільки лиш очищення душі від пороків дозволяє скинути ті кайдани, почати життя нове, чисте — перед Богом!

Буває так, що там, де людина насправді не чиста, — чесною та праведною вона себе вважає...

А буває, що про гріхи уявлення людські хибні...

Живучи у страху чи смутку, в боротьбі з іншими людьми за володіння бажаним — дуже багато душ розучується відчувати найтонші відтінки любові й блаженства, ніжності й ласки! Вони ніби осліпли й оглухли, вони бачать лиш темряву довкола! Ніби паралізовані такі душі й не ворухнуться їм під тягарем своїх пороків, жорстокосердя власного! Ніби стіною непроникною люди себе

відгородили від Бога! Такою і я була до зустрічі з Ісусом...

А Ісус повертав осліпим душам здатність бачити, оглухлим — можливість чути, паралізованим — можливість зцілюватись і рухатися до Світла!

Головне пробудження душі полягає в здатності безкорисливо любити! Причому, багато з тих, хто так пробудилися, зможуть опісля й Небесну Любов захотіти пізнати...

Дві людини, що взаємно люблять одне одного, — мов дві посудини, з котрих воду, що в них була, з'єднали в *одне*! Раніше дві окремі посудини було — а тепер виникає новий стан душ, що в колишні рамки вже не вміщується!

Так само і в Творця досконала Душа вливається. Це — як маленька посудина свої води вливає в Безкінечний Океан — і через це Частиною Океану стає!

Так в цей Океан Божественний багато Подвижників Себе вливали — як Душі Преображені, Досконалі — і через це Царство Небесне примножувалося.

Так і Ісус колись став Єдиний з Отцем Небесним. А опісля — прийшов на Землю — як Син, Котрий з Богом-Отцем *Одне*, — щоб людям нагадати, що це можливо, що якраз для цього вони й живуть на Землі!

В цьому Єднанні — і є найвище Щастя, що душі пізнати здатні!

Світ Творіння якраз і створений Богом для того, щоб люди могли все це пізнавати й рости, розвиватися через це — до Злиття з Любов'ю Божественною!

Як би хотілося повернути їм уміння жити в Гармонії з Богом і з усім Його Творінням! Тоді — ще трішки — і можна зануритися в *Глибини!* А там — відкривається Неосяжний Світ, Безкінечний Океан, де є тільки Творець — Єдиний в Множинності, що являє Собою Великі Любов, Мудрість, Всюдисутність і Всемогутність!

Коли розкривається душа для життя в любові сердечній, то відкривається перед нею Шлях росту до Стану Божественності! Це — Шлях до Єднання з Божественною Всестворюючою Силою!

Частина третя

Розділ перший: Новий дім

За кілька днів Рада сказала Олексієві:

— Ми мали б сьогодні піти в общину: сказати всім, що — перед Богом — ми тепер чоловік і дружина. В нас так заведено. Ти згоден?

— Звісно! — радісно відповів він.

... Рада і Олексій ішли до поселення общинників. В променях ранкового сонця ліс здавався казково прекрасним!

— Нас зустрінуть, ти не дивуйся!

— Зустрінуть? Але як вони дізналися?

— Я дідусеві розповіла.

— Але ж ви — не бачилися! Ми ж весь час були разом!

— Ну, ти ж знаєш, що можна на відстані іншу душу бачити, відчувати. І бесідувати можна. Ти ж вже вмієш говорити з Ісусом! І ти знаєш, що я з батьком своїм Радомиром говорю часто. Ну от, і дідусеві розповіла про нас. А він мені у відповідь: «Раз так — в общину приходьте: перед усіма оголосити ваш союз потрібно!»

Олексій обійняв Раду, підхопив на руки, поцілував:

— Ніби все про тебе вже знаю, та щоразу дивуюся тому, що ти вмієш!

* * *

Всі общинники від малого до великого вишли зустрічати Раду й Олексія. Їм бажали щастя, любові, ладу одне з одним і з Богом!

Навіть простір, в якому вони йшли між людьми, що вітали їх, ставав якимось особливим: так змінюють все навколо прості побажання добра й любові, котрі щиро посилають сильні душі.

Благослав дивився на молодих ласкаво. Говорив слова, відповідні до звичаїв общини.

Потім повів їх до дому:

— Ось, тепер це — ваш дім буде!

... Подиву Олексія не було меж...

Вони увійшли до дому — невеликий, проте затишний, чистий.

І все всередині було прибрано, прикрашено особливим чином: дім чекав на своїх нових господарів!

... Коли залишилися самі, Рада розповіла:

— Раніше, для молодих, котрі сім'ї створювали, прийнято було всією общиною новий дім

будувати. А в нас нині й будувати не треба: є кілька будинків порожніх.

— Це був чийсь дім? Померли ті, хто тут жили?

— Ні, не померли. Це колись був дім коваля Микули. Пам'ятаєш, він тебе в баньці парив?

А потім йому кузню всією общиною зробили особливим чином: щоб звуку назовні від його роботи майже не було. І світлиця при кузні є. Ось він там і живе тепер, сім'ї в нього немає. А дім начебто порожній стоїть. Він і сказав дідові, щоб цей дім для нас приготували.

— Приготували?

— Так. Бачиш, як все всередині облаштували? — постаралися все необхідне принести нам у подарунок! Ось — стіл, лавки, посуд різний, свічки — все, що в господарстві корисно! Ось ще й книги на столі — це для тебе від дідуся!

Тут всі общинники свої дари нам приготували — хто що міг: хто — рушник, хто — посуд, хто — інше начиння яке. Ось дід мій — книжки для тебе приніс: знає, що ти читати любиш!

... Олексій навіть розгубився. Ніколи раніше він не відчував нічого подібного! Майже незнайомі йому люди — отаке для нього зробили! Звісно — і для Ради, але і для нього — теж. Як же йому тепер дякувати їм усім?

А Рада закінчила пояснювати:

— Ми багато поколінь общиною живемо. Це — ніби сім'я велика і дружна. І звичаї тут — добрі!

Тепер тебе в общину матимуть прийняти, за спільною згодою. Дідусь вирішить — коли.

* * *

Опісля Рада зайшла у дім до діда.

Вони обійнялися ніжно.

— От, дожив, дочекався!... Любиш його, ба-чу! І він тебе любить! Добре це! Так... дивовижно все склалося!...

Навчай — і надалі!

Я й сам такого не очікував, що так швидко людина перемінитися може!

— Так, люблю його, дідусю!

Спершу думала, що це я тільки його вчу. А знаєш? — я в нього теж вчуся багато чого!

Він тут задумав написати книгу про мудрий устрій церкви в державі і про життя праведне перед Богом. Допоможеш йому?

— Та хто ж нині книги читатиме? Народ же — неграмотний!... А ті, хто грамотні, ті лиш розправи чинити над інакомисленням готові!

— Йому Ісус доручив.

Можливо, що це — тільки для нього самого потрібно: щоб записати й заодно осмислити, з'єднати все попереднє з усім новим, що дізнався. А можливо, ще й для майбутнього задумано... Не знаю поки що...

Не звик Олексій жити для себе, для щастя лиш власного! Він — для Бога все своє життя живе й людям всім допомогти мріє! Ось і тепер — нове знання своє й розуміння про те, як жити можна праведно, — прийняти лиш для себе самого вважає невірним. Він так навіть думати не може: щоб щастя — тільки для себе! За це — ще сильніше його люблю! В цьому — особливе сяйво його!

* * *

Олексій пішов до скиту, щоб узяти найнеобхідніше для життя.

Зайшов у село.

Після випадку зі зціленням хлопчика Тихона і тривалими відлучками до лісу — про Олексія говорили з повагою особливою, майже святим вважати його багато хто стали. Не те ставлення тепер було, що раніше: коли він дахи ремонтував діряві чи в колодязь залазив, щоб його почистити!

Олексій внутрішньо дивувався тому, як усе ніби саме собою складається!

Зайшов він і в дім Євфимії. Там усе було ладно! Молодшенький хлопчик підростав, не хворів. Дуня й Тимко вже добре могли допомагати матері своїй в усьому. Налагодилося багато що в їхньому житті! І сама Євфимія спокійніша й радісніша стала. Зрозуміла вона, що Бог їх любить, береже — і жити тепер стала у вдячності до Нього за це!

Тимко й Дуня зустріли Олексія — мов найріднішу людину! Олексій дивувався: адже майже не спілкувався з ними після того випадку чудесного зцілення!

Сказав їм, що надовго тепер піде.

І тут він придумав, як йому звістки про життя в селі отримувати. Попросив він дітей, якщо потреба буде яка чи станеться щось важливе, — то щоб залишали йому в дуплі великого дерева знак. Тимко те дерево в заломі ріки знав. Олексій дав їм два камінці маленькі — один темний, а інший світлий. Якщо біда й потреба яка, то темний камінець покласти, а якщо радісна яка необхідність в присутності його — то світлий.

Для дітей така гра — таємна й важлива — здалася дуже цікавою, і вони обіцяли виконувати!

* * *

Потім Олексій ще раз повернувся до скиту. Пішов на могилу старця Миколая: ніби прощався з минулим своїм. Сів на пагорбі, посидів тихо й довго, згадуючи їхнє життя спільне, довгі роки свого учнівства...

Потім став подумки, мов на сповіді, розповідати старцеві все про життя своє нове...

Побачив і почув він старця Миколая неочікувано для себе:

— Чого ж злякався? Ісуса от — не боїшся тепер бачити! Чого ж мене злякався?

— Не очікував...

— Думки мені свої говорив, а побачити не чекав?

— Значить, ти чув усю сповідь про життя моє, про думки, про мрії? Засуджуєш мене?

— Ні, синку, ніколи нікого не засуджував, а тебе — й поготів!

Твого шляху за тебе ніхто не пройде! Може, й судилося тобі те зробити, про що мрієш, — і для людей, і для Бога... Може, і моє життя земне тим важливе було, щоб довелося тебе підготувати до цього...

Не бійся! Серцем — правду Божу завжди відчуєш! А сміливості, щоб за тією правдою жити, в тебе завжди було через край!

... Старець Миколай благословив Олексія, як колись... Потім — зник...

Олексій підвівся й пішов в общину.

Нове життя чекало на нього — і він був готовий до нього.

Розділ другий: **Про розпізнання, про силу душі і спокуси гордині**

Тепер Олексій мав багато можливостей для бесід із Благославом. Часто він порушував і тему можливості перетворення релігійного життя країни.

Для Олексія це були не просто розмови, а спроба зрозуміти, як все це можна було б звершити в реальності, із врахуванням тих знань, що він здобував нині.

Благослав розмов не унікав, навпаки, розповідав те, що знав сам про минуле в історії країни. А бувало — він висловлював свою думку і про нинішній стан справ на Русі.

Дивлячись на Олексія, він нерідко ніби впізнавав сина свого Радомира. Їх ріднило прагнення діяльно заміщувати темряву духовного невігластва — світлом істинних знань про Бога, розповідати людям про суть добра і зла, про те, як будується — на цій основі — доля кожної людини.

Іноді, коли Благослав прагнув «спустити мрійника на землю», він бачив, що, навпаки, ще сильніше зміцнювалася в Олексієві впевненість, що можна подолати, здавалося б, нездоланні перешкоди.

Відмова від спроби вплинути на те, що відбувається в країні, бачилася Олексієві неправильно:

— Значить, так — роками — і жити? І не робити нічого для допомоги людям: для припинення того жаху, тієї жорстокості, що багато творять нині буцімто від імені Бога?

— Як же тобі надало, Лексію, в чернече життя увійти, якщо ти мирським порядком і благом людським так переймаєшся? Походження ти — шляхетного, став би радником царським...

— Але ж не про мирський добробут я говорю, — посміхнувся Олексій, — а про духовний закон — праведний і для мирян, і для людей, що обітниці церковні на себе прийняли й Господеві служити хочуть! Без цього — жодного миру і благоденства не може настати в державі! Адже без істинного духовного знання — життя мирське до того позбавлене сенсу! І порядок справжній у церковному житті за таких умов — неможливий!

— Виходить, ти хочеш додати ще одну нову віру до тих, що вже є? Гадаєш, що приймуть її всі люди, якщо добре придумаєш?

Проте — не буває так! Адже все навиворіт повивертають — і лиш нова війна з «єресями» розпочнеться!...

Ось — башкири бунтують нині... Вони — Єдиного Бога — Аллахом іменують, але й донині на шаманів своїх та «богів колишніх» уповають!

А скільки ще різних народностей в країні живе, і кожна — свою віру сповідує! Здогадуєшся?

Ти їм усім — теж нову віру запропонуєш? Гадаєш, що всі захочуть по-твоєму вірити?

І розкол у православній церкві, гадаєш, зумієш подолати лиш однією своєю книжкою?...

— Не знаю ще, як чинити слід ...

Однією вірою всіх об'єднати не вийде, вірно говориш: тільки насильство нове вийде!...

Проте, можна ж видати такий закон, щоб люди знали, що Єдиний Бог — за всіма віруваннями перебуває! І — щоб переслідування та вбивства через віру не чинилися!

Кажуть, що молодий государ нині нові порядки в усьому запровадити ладен. Круто почав змінювати він життя в країні! Може, і в справах духовних корисне він зробити зможе?

— Авжеж, чимало чув!... Велів він боярам бороди голити, вбрання як у латинян носити — і чоловікам, і жінкам... Сенсу великого, однак, в цьому не бачу!...

А ще кораблі звелів він будувати, війну провадить, щоб усьому світові велич і силу держави явити... Втім, чи добре вийде, якщо могутності країни всі сусідні держави боятимуться?... Не думаю, що це — благо!

— Ось тому й потрібно реформи життя духовного запропонувати! Розповісти йому і про те слід, що ганебно для великої держави рабство кріпосне, що людей, як худобу дозволяє продавати!

— От вигадав! Хто ж тебе слухати стане?! Вб'ють — і по всьому!...

Та й сили в тебе ще немає тієї, щоб країнами керувати й правителям наказувати, як правильно справи державні провадити!

— А що, буває така сила?

— Буває... Та тільки рідко, коли на благо використовують її...

Добре, як вберігає Бог людину від могутності, котрої ще несила усвідомити й витримати тій людині!

Якщо розсудити, то кожному ж Бог силу для життя і справ добрих дає — і це благо! А якщо понад розуміння людини сила її — то біди з того можуть бути великі: і з самою людиною, і для інших від неї!

Ось — розповім тобі трохи, а ти — далі сам думай!

Були часи дуже давні, коли волхвам, силою та вміннями не обділеним, довелося вирішувати: як чинити, щоб знання не згубилися в п'їтми невідання...

Розповідав я тобі вже раніше, що декотрі з них, мудрі, — в ліси пішли, потайки жити почали, з покоління в покоління ті знання передавали достойним праведним продовжникам і хранителям...

Втім, були й ті, хто для багатьох людей вирішили хоча б частки тих знань та вмінь донести. Вірування нових правителів вони приймали «для годиться», уривки від знань вони в нові обряди й правила вплітати намагалися...

Велику силу душ мали декотрі з них... А де сила — там спокус безліч з'являється в тому, як ту силу використовувати.

Хитрі спокуси для гордині людської! Небезпек існує багато, від котрих чистоту сприйняття Божественного втратити дуже легко можна!

От, наприклад, тільки «для годиться» віру іншу декотрі з них прийняли — ніби заради збереження життів людських і знань цінних... А брехня

— в життя їхнє увійшла!... І, чим далі, тим сильніше та брехня непомітно поневолювала душі такі: тут вони правду підімнуть — ніби як задля блага людського, тут — ще домислять до правди вигадки трішки...

Дехто заради того — і взагалі нечесний став...

А виправдовували вони це тим, що роблять вони це заради блага людям і рятують життя багатьох...

Інші з них багатствами земними спокусилися...

А дехто впливу в новому устрої релігійному домігся...

Хтось — перемогу в битві для «свого» народу над «чужим» народом здобути захотів...

Буває, що легко душі, наділені силою великою, досягають бажаного... А результат цього — часто сумний... Нечистий розум людини викривлює розуміння Істини!

Навіть Одкровення, що сприймаються від Бога, — нечистий розум може почати на користь собі підробляти, навіть «приписувати Богові» власну думку...

Зазвичай людина, засліплена гордістю й марнославством, цього не помічає за собою. Непомітно так — неправда з істиною сплутуються!... А людина, що має душу велику і сильну, і взагалі рідко, коли в собі сумнівається! Занадто впевнена вона стає у «правоті» власній!

Отак і виходить лідер між людьми, що сам взагалі не сумнівається, що Бог саме через нього діє... І він усіх в тому переконує...

Від самоті такої й гордості, що зросли надзвичайно, до падіння в грубість, ненависть, самодурство — дуже недалеко буває!...

Магія біла від магії чорної — яку відмінність має? Як гадаєш? Цілі благи — у магії білої, а в чорної — ніби як, лихі? А хто тут межу проведе? Вникаєш?

— А як же розібратися? Як не помилитися? Не торкатися взагалі знань про Силу Божественну? Не використовувати це знання?

В православ'ї це спокусою чи «звабою» називають, тобто, звабленням підступами диявола... І бояться всі страхом великим таких спокус! Загибеллю для душі це вважають — з вічним горінням у пеклі в покарання!

Навіть думку допустити, що Бога можна чути й бачити, — священики нині бояться... Якщо хтось розвинув у собі таку здатність бачити й чути — отже, вона — «від нечистого»!...

Але ж Ісус — явив Силу Божу! І чудеса Він творив, щоб повірили Йому! І явно було людям, що від Бога — Сила Його!

—Так, така була Місія Ісуса... Втім, адже і Його не всі тоді визнали. Багато хто сумнівались: чи від Бога Він?

Та от дивися: Ісус мав Силу — щоб смерті хресної уникнути, щоб покарати перед лицем усього народу катів... Як гадаєш: чому Він так не вчинив?

— Задля здійснення пророцтв... І заради того, щоб силу любові й віри показати людям...

А ще — Він явив людям велич прощення тим, хто гнали Його і вбивали Його тіло.

Та й чуда Воскресіння — без смерті тіла Його — не було б явлено!

— Так, вірно! Багато людям Ісус явив — і Любов, і Смирення, і Силу!

Та що нині з Ученням Його коїться по всій Землі?!

Є ще багато, що тобі, Олексію, тільки належить пізнати в єднанні душею з Богом! Не поспішай! А потім — і Мудрість, і Сила перебудуть!

Адже не твоя Сила ця! Вона — Божа!

І не просто це: жити, коли всі люди довкіл — ніби діти тобі!

От для мене — лиш общинники наші — як рідні! А решту людей — тільки лиш вчуся любити Божою Любов'ю. А ти — он як замахнувся: «православний священик всієї Русі»!... Жартую, звісно! Та скільки відповідальності така любов накладає — тобі ще тільки належить зрозуміти!

Ти нині вчися зважувати кожен свій крок, кожне слово, кожную дію! Ти й тепер вже став душею не малою! І кожна твоя думка, емоція, кожне рішення й дія — не просто ледь залишають слід у просторі Світобудови та зникають опісля. Ти вже можеш значимо впливати на багато пов'язаних в певний ланцюжок подій і доль... Прийми відповідальність за все це! Дій так, щоб за кожне твоє слово і вчинок ти був би готовий віддати життя! І щоб не було соромно за них — ані перед людьми, ані перед Богом!

Розділ третій: Зцілення Родіона

Невдовзі Олексія прийняли до общини за спільною згодою всіх.

Він тепер старався допомагати — чим міг — кожному зі своїх нових набутих братів та сестер.

Одного разу сильно занедужав один чоловік на ім'я Родіон, що жив в общині. Він прийшов в общину всього три роки тому.

В минулому він був старовіром-«розкольником», зумів утекти від своїх катів. Його, помираючого від виснаження й ран, знайшли общинники, що здійснювали обхід околиці.

Тоді його врятували від смерті, але зцілили лише частково. Родіонові дозволили залишитися жити в общині, тому що йти йому було нікуди. Втім, общинником він ще так і не став посправжньому. А здоров'я його було сильно зіпсоване й не відновлювалося.

Олексій вирішив спробувати допомогти йому.

Це була не перша його спроба лікування інших людей.

Вже раніше, поки він проводив частину часу в своєму скиту й бував іноді серед людей, що жили в селі, він пробував застосовувати ті нові вміння з цілительства, котрим до того часу вже навчила його Рада.

Хоч це був невеликий досвід, але він був успішним і надихав Олексія.

Отже, Олексій вирішив спробувати допомогти. Він бачив у Родіоні страждання і душевні, й

тілесні. Повз таке — Олексій не міг проходити байдуже!

Того дня Родіонові було особливо погано. Він сидів на камені біля струмка, збираючись із силами, щоб піднятися.

Олексій доніс йому до дому воду... Зайшов всередину, Родіон застогнав, він допоміг йому лягти.

Запитав його: чи може ще чим-небудь бути корисний?

І стільки печалі й болю виявилось у погляді Родіона, що Олексій сів поруч на краю постелі й став слухати сповнені гіркоти слова:

— Та чим же мені допомогти можна?... Видно, вже недовго мені на цім світі жити лишилося! Тіло після тортур зцілити вже не вдасться... Відмучуся скоро...

Не дає мені Бог щасливого життя в цій общині, хоч і мріяв, сподівався, що нове життя разом із новою вірою прийму, Бога бачити й розуміти навчуся...

Може, грішний я в тому, що колишню віру свою залишив?... Як гадаєш?

Тебе от сумніви не мучать, що, можливо, й ти помилився, що даремно відкинув віру, в якій охрещений був?

— Але ж не відрікався я від віри своєї! Адже вірив в Ісуса — і нині вірую! Та тільки тепер не просто вірую, а бачу Його, чую, великим Мудрості й Любові в Нього вчитися стараюся! Поради, як жити, як чинити — в Нього Самого спитати тепер іноді могу... Хіба ж це відречення? Навпаки, до віри колишньої моєї багато знань тепер додалися і віру мою укріпили! Розуміння моє розширилося!

— І що, взагалі не буває в тобі сумнівів?

— Звісно, бувають... Тільки я не у вірі своїй сумніваюся, а лише в правильності свого розуміння засумніватися можу. Або — в тому, чи правильно знання засвоїв, застосував... Такі сумніви — потрібні, щоб менше помилок робити!

— А в мене от — немає в душі спокою! Іноді дружину свою згадую, діточок загиблих... Поліна моя — віру мою старообрядну прийняти при заміжжі наважилася... Діти, що в нас народилися, — «незаконнонародженими» названі виявилися... Отак я «звідником до єресі» став..., от за це і її, й діточок вбито було! І вбивць їхніх — до сих пір згадую!... Та й «своїм», котрі мене — зі страху за життя свої й сім'ї власні — видали на судилище «як підбурювача до бунту», — теж пробачити не можу!... Адже про «бунт» — і думок навіть не було!

Головою розумію, що їм усім пробачити слід... Пробачити, забути!... А не виходить!...

Може, краще було б мені тоді теж смерть прийняти? Навіщо нині мені життя моє таке?!

— І часто ти думки такі маєш, Родіоне?

— Часто... Як думкам таким не бути? Тут всі в общині — здорові та щасливі... А я — ніби як з милості тут живу... Чужий я тут! Хоча всі тутешні мене з добротою прийняли, допомогти стараються...

— А чи не думав ти, що причина — в тобі самому?

— Так я про це тобі й говорю...

— Та не так говориш, не вірно ти мислиш!...

Рада мене вчила, як треба правильно думки й емоції направляти, коли тіло власне чи іншого

зцілити хочеш. Або — коли нове життя своє плануєш та вибудовуєш.

Зрозумій: заради свого наближення до Бога й служіння Йому — варто жити, якщо Бог життя тілу твоєму поки що продовжує!

Ось ти — чи можеш таке уявити, щоб Рада все життя своє, щодня, вбивць батька свого ненавиділа, щодня про них згадувала б?

Батько її нині поруч з нею часто буває, хоча й без тіла. Йому в цьому — щастя! І їй — теж! Від любові, що між ними, — завжди радість! А не печаль!

— ... А я не вмю бачити своїх близьких, лиш побиватися за ними можу... Й Ісуса бачити не можу... І тіло своє зцілити — не виходить... Хоч і Рада твоя вчила мене тому, й інші вчили...

— От про це я тобі й намагаюся сказати!

Адже і я раніше, коли зцілити когось хотів, молитви промовляв, а в самій глибині душі не вірив, що таке здійсниться...

А Рада мене вчила, що тіло власне чи того, кого зцілюєш, треба повністю здоровим побачити й відчуту таким, наскільки це вдасться. А потім треба силу себе-душі й Силу Божу поєднати, і в тіло направити, щоб зцілення — реальністю стало!

При цьому віра, знання, сила душі й Промисел Божий — в єдине мають з'єднатися! Тільки тоді й відбувається преображення, зцілення! Якщо ж у розумі твоєму думки про неможливість цього залишаються, про марність твоїх старань, — то встають вони, мов стіна кам'яна на шляху. Як же ти тіло зцілити хочеш, якщо сам часто думки маєш про те, що не може це вдатися, що краще б

тобі померти? Ти ж лише на час короткий намагаєшся іноді Світлом цілющим тіло наповнювати, щоб від немочі й страждань себе позбавити...

— А як інакше? Мені себе вже здоровим і не уявити навіть... Он вони тут всі вміють зцілювати, а мене до кінця вилікувати не змогли... Де вже мені самому?

— Хочеш, я спробую? Просто зараз!

— Ти моє тіло, що понівечене тортурами було, нараз від болю й немочі хочеш позбавити? Он навіть старійшина Благослав не зумів, а ти — зумієш?

— Бог Великою Силою наділяє людину, що служити Йому готова! Якщо приймеш нині без сумнівів поміч Бога — будеш здоровий! Якщо — на те буде Його Воля.

... Від Олексія сходила ясна впевненість і якась особлива сяюча радість. Тому Родіон — із подивом і трепетом — погодився.

* * *

У Олексія — вийшло!

Певної миті йому здалося, що не вистачає сил, що ослаб Потік Божественної Могутності... Та Олексій вклав усю свою віру, всю свою любов, неначе змітаючи перешкоди до зцілення...

Це було диво й для самого Олексія, і для зціленого...

... Олексій вийшов із дому Родіона, похитуючись від втоми, що навалилася раптом ... Він ледь дійшов до своєї хати.

Рада, побачивши його, стривожено запитала:

— У тебе все добре? Що з тобою сталося?

... Олексій хотів відповісти, що все добре, але раптом в очах потемніло і він втратив свідомість.

... Отямився він у постелі.

Рада сиділа поруч і її ласкаві пальці торкалися обличчя Олексія.

— Ну як же тебе понесло?!... Гадаєш, що тут, в общині, всі — такі байдужі? Або що зцілювати ніхто, крім тебе, не вміє?

Мовчи, лежи тихо! Бачу, що так ти не думав!...

В кожній хвороби — причина є. Для кожного зцілення — свій строк настати має...

Ти хоча б розумієш, що ти на себе, на своє тіло, нараз прийняв усе те, що Родіонові перетерпіти для розуміння й одужання повного варто було б?

— Ти сама мене тільки тепер не лікуй! Я — впораюся... Раз сам винний — отже, й відповідати мені...

Від слів Олексія у Ради навіть сльози виступили...

Вона обійняла його, пригорнулася ніжно, цілюючи...

— Не бійся за мене, мій милий, коханий мій! Пробач, що насварила! Дуже злякалась я за тебе!

Зараз навчу, як тобі треба буде лікуватися й допоможу зовсім трішки... А за мене ти не хвилюйся: мені це зовсім не зашкодить!

Пам'ятаєш, як я тобі Атмічну Силу показувала, що сприймається, ніби в колодязі глибокому, сповненому сяючої білизни? І показувала я тоді тобі, як Світло це пробудити та впустити в тіло можна.

Тоді я пояснювала, як допомагає Сила ця Аттічна в медитаціях Злиття з Богом — бо Вона є Запас, Котрий в людині накопичується саме задля освоєння життя в Божественному світі.

Ця Божественна Сила може бути використана і для зцілення: і для власного зцілення, і для зцілення інших. Ось — дивися: я зараз ледь-ледь допомагаю тобі пробудити Її і впустити у тіло.

... Олексій бачив душею все, що відбувалося, і усвідомлював усе дуже ясно.

Блаженний стан розчинення в Прозорості... Потім — сильним Потокотом почало підніматися Світло Сяюче з того Вмістилища особливого...

Ніби крізь товщу прозорого сяйва — чув Олексій голос Ради:

— Ти зараз наповни цим плинним Світлом кожен куточок у тілі, включно з руками й ногами. І обов'язково все в голові цим Потокотом промий, щоб крізь тіло — як крізь порожню оболонку — це Світло проливалось б, і за головою виливалось.

Ти зараз душею мислиш, і тому розуміння Божественне багато про що до тебе приходити може. Ти — просто дозволяй усьому цьому відбуватися...

Відчуй, як Бог тебе любить! Дозволь відбутися цілковитому розчиненню й злиттю всього, раніше окремого від Бога в тобі-душі, — і Божественного Світла...

Якщо раптом щось буде потрібно — то я тут поряд, ти поклич...

* * *

Наступного дня Благослав зайшов провідати Олексія, що видужував. Той спробував підвестися назустріч гостеві.

Благослав зупинив:

— Лежи поки що! Сили тобі відновити потрібно!...

— Та я майже здоровий вже!... Он Рада — відварами цілющими поїть, та як за дитям малим ходить!

— От і чудово!

... Благослав мимохить посміхнувся ласкаво, потім спробував надати собі суворого вигляду, ніби намагаючись приховати посмішку в білосніжних вусах і бороді. Проте грізний вид у нього цього дня не виходив, хоч він і прийшов ніби як врозумляти Олексія, щоб він акуратніше сили свої витрачав при зціленні людей.

Благослава переповнювала якась особлива трепетна ніжність до цієї людини, що — за Волею Бога — так дивовижно увійшла і в його життя, і в життя усієї общини.

Опісля Благослав подивився на Олексія по особливому: не очима тіла, а ясновидінням перевіряючи стан енергій в тілі:

— Так, добре вже все, — підсумував він.

... Помовчавши, він додав:

— Налякав ти Раду!... Та й мене, слід сказати, здивував!

Зрозумій ти, Олексію, що не можна зцілювати людей, не спитавши Бога, без розбору їхніх доль! Ти ж вже про це чув не раз, розумів наче, коли слухав! А сам — що зробив?!

Те, що на себе біль візьмеш, — це ще півбіди... А друга половинка — душі тій нашкодити можна, якщо зробити це без необхідного преображення душі!

Не можна без благословення Божого втручатися в долі людей! А вже коли береш на себе цю роботу, то разом із Богом, з розумінням і відповідальністю великою її слід виконувати, а не в пориві бажання допомогти стражденному будь-якою ціною!

Адже душі, що в тілах живуть, дуже відрізняються! Одні ще й мислити, і розуміти тільки починають вчитися, інші — і зовсім нерозумні й навіть найпростіше знання їм не під силу ще, та й не потрібне навіть! І є лиш небагато душ, котрі силу й мудрість вже накопичили.

— Значить, не на користь Родіонові все це було?

— Ні: на користь! Ти й тіло, і душу зцілити зумів! На благо — все навколо тебе Бог перетворює, дива, що преображають, здійснює через тебе! Оцьому я й дивуюся нині! Та тільки не думай, що й завжди надалі так буде, якщо мудрості в тобі не додасться через події оці!

А з Родіоном – все добре! Він тут про тебе вже запитував не раз: переймається, що через нього ти хворієш!...

Так... Сила в тобі — вже чимала!... І допомагає тобі Бог так, як не кожному доводилося зазнати!

А хвороби — не даремно ж даються людині! При чому не завжди це — як покарання!

От і ти нині багато про що, сподіваюся, зрозумів.

Часто люди, що великими цілителями ставали, приходили до цього через хвороби власного тіла, від яких спасіння шукали. А ще іноді — саме через хвороби — Бог пояснює людині те, що нині усвідомити їй належить і можливо.

Часом буває, що задля того, щоб людині допомогти, треба минулі життя душі побачити, зрозуміти: чому так доля складається?

— Мені Рада розповідала про те, що душі багато разів у тілах втілюються й не одне життя земне проживають. Тільки я поки зовсім не вмю таке бачити...

І чому ж у Біблії, в Євангеліях про це не йдеться? Чому?

— В різних земних релігіях зазвичай присутнє лише часткове відображення Істини. В одних— про переродження душ в нові тіла згадують, в інших — про Божественну Свідомість є деякі вірні слова, втім, про інше важливе не йдеться. Зазвичай є в конкретних релігіях те, що люди привнесли самі — в обрядах та віруваннях зі свого власного розуміння, а часто — з корисливості. Є й те, що жерці прибрали з книг релігійних — на власний розсуд: як незрозуміле чи некорисне для встановлення культу.

— А чому люди не пам'ятають, що жили на Землі й раніше? Адже легше було б покаятися, зцілитися — якщо знати, в чому був грішний раніше...

— Тільки дорослій і мудрій вже душі під силу таке розуміння й покаяння!

Люди можуть згадати свої минулі життя лиш тоді, коли стають готові до такого роду спогадів.

Коли що-небудь з цієї пам'яті необхідне душі — то Бог може показати фрагменти з тих земних життів.

Проте діти чи молоді й слабкі ще душі — не в змозі винести таке знання!

Уяви, яким би жахіттям стало життя для людини не особливо сильної душею, що устримилася до благого, та згадала б раптом, що в минулому житті чинила тяжкі злочини... Таке — не винести ще не зміцнілій в добрі душі! Такі спогади можуть ушкодити розум! А Богом усе в Світобудові влаштовано мудро й на благо...

Труднощі в долі будь-якої душі часто є розплатою за скоєне в минулому зло. Вони можуть бути проявлені, наприклад, в хворобах тіла аж від моменту народження...

А пам'ять про великі досягнення в минулих життях — теж може виявитися не корисною для душі, бо вона здатна спровокувати й гордість, і марнославство.

Побач також, що ті якості, котрі вже раніше зростила в собі людина, — вони завжди при ній!

Щоправда, є ще певне особливе сховище всього найціннішого, що накопичує душа за багато життів у тілах. Цей сяючий Потік, Котрим ти тіло своє зцілив нині, — і є Скарб, що Бог зберігає для тебе в багатьох втіленнях. Це — Сокровенне Божественно-Витончене в людині.⁴ Ця Сила зберігалася для тебе — якраз для того, щоб ти зумів відчути себе як Одне з Божественною Першопчатковою Свідомістю. Ти багато разів переживав це в минулому на короткі миті — і так душа поступово

⁴ В Індії цю Енергію називають *Кундаліні*. Детально про це — в книзі В.В.Антонова «Екопсихологія».

вчилася бути Божественною! Тепер же ти можеш все це робити цілком усвідомлено! Настав час!

... І далі Благослав багато розповів Олексієві про можливості взаємодії з цією Божественною Силою, чому можна навчитися в майбутньому. Ще говорили вони про те, як треба запитувати в Бога про причини хвороб і дивитися в минуле кожної душі, щоб допомагати розумно, мудро, ефективно.

*** * ***

Родіон в черговий раз прийшов довідатися про здоров'я Олексія й зустрів Благослава, що виходив з хати.

Родіон промовив знічено й винувато:

— Як він? Не хотів я цього... Він сам запропонував...

— Не переймайся, Родіоне! Тебе ніхто не звинувачує!...

— Та як же так? От я — здоровий, а Олексій...

— Нічого, одужає! Вже майже зцілився!

— Таких людей, як він, я раніше не бачив... Та й не знав навіть, що бувають такі ...

— І я, Родіоне, в Олексія вчуся нині... Адже багато думав, як допомогти тобі, а придумати так і не зміг! А він от — раз! — і допоміг!... Я — не про тілесне зцілення! Адже він тебе нині до життя справжнього повернув!

— Так... Розумію це... Мені, Благославе, до ваших мудрості та вмінь, можливо, і не дорости взагалі ніколи... Та тільки я знаю тепер, задля чого жити хотів би! Я таким, як Олексій, старатимуся стати! Тоді, можливо, й недаремно він мене вилікував!

Розділ четвертий: Спільна медитація

В традиції общини було проводити спільні медитації.

Того дня на світанку всі зібралися на галявині.

Для Олексія все це було нове. І тому особливо цікаво було брати участь в усьому, про що йому раніше лиш трішки розповідала Рада.

Благослав у новій білій сорочці вийшов до людей, вклонився земним уклоном на всі сторони світу.

Він трохи постояв мовчки, поки навколо у просторі немовби згущувалася певна *прозора тиша*.

Особливо вразило Олексія те, як змінився сам Благослав, коли проводив для всіх цю медитацію. З людини, наділеної великою особистою силою і багатьма знаннями, він тимчасово перетворився — на того, хто віщає тільки від Бога. В ньому зникло все особисте, воно розчинилося — і відкрило прохід для Божественних Слів, Потоків нематеріального Світла-Вогню. Він — собою — відчинив простори світів Божественних: немов брама відчинилася до інших прошарків Світобудови!

Олексій вже звик до тих Проявів Великих Божественних Душ, що мають чоловічі та жіночі Постаті, Котрі були безтілесними Учасниками того, що відбувалося. Стародавньослов'янські Божес-

твені Вчителі поступово ставали для нього так само ясними для сприйняття, як Ісус.

Якщо спочатку Рада, навчаючи Олексія, старалася використовувати зрозумілі йому найменування Божественних Проявів, то потім і вона, і Благослав багато чого розповідали йому про найдавніші Знання, що зберігалися тисячоліттями, і про багатьох Божественних Душ.

Розуміння того, що одних і тих самих Божественних Посланців могли називати по-різному різні народи і що протягом історії Землі таких Посланців до різних народів було багато — вже не було для Олексія приголомшливим.

... Прекрасний був Благослав, що стояв перед людьми і віщав від Бога!

Плавно лилася його мова! З великої *Глибини*, де відбулося Злиття, піднімалися слова, що наповнювали тих, що слухали, глибинним спокоєм і відчуттям єднання усіх. Ці слова... — вони просто отримували звучання за допомогою матеріального тіла Благослава.

Безслідно зник колишній часом суворий старець: його обличчя, очі, все тіло сяяли зараз Світлом особливим, видимим тільки для зору душі, але відчутним для всіх, навіть тих, хто ще не здобули всієї повноти ясновидіння.

Він говорив від Бога, а не від себе, і його слухали душами — в особливій тиші з великою повагою та благоговінням — усі присутні.

Він був *відчиненим проходом* для Потoku Божественних Сили, Любові, Мудрості.

Благослав плавно увів усіх в єдину медитацію, в котрій свідомості общинників з'єднувалися

з Божественним Світлом на тій *Глибині*, що була доступна саме кожному з них.

Це було так, ніби текла потужна й плавна ріка Світла, в котру кожен заходив на свій рівень, на доступну глибину. А для тих, хто були вже готові до більшого, цей Потік Світла дозволяв втікати в Океан Божественної Всеєдності й розчинятися в Ньому.

При спільному виконанні — з особливою силою та яскравістю посилювалося сприйняття кожною душею того, що відбувалося в медитації.

Живий Бог був явний усім, Він наповнював тіла, пронизував Собою весь простір довкола.

Яскраво сяяв у просторі Світобудови прохід до Божественного світу, що відчиняв собою Благослав, — і крізь цей прохід легко було зануритися в Божественні Витонченість і Сяюче Світло.

Навіть ті, хто були поки що не особливо великі душами, переживали надзвичайне Блаженство від доторку до Божественної Свідомості — Великої, Всесильної, Всемогутньої і одночасно доброї та ніжної — що йменують Родом Першопочатковим, Сварогом...

Любов і єднання Душ Божественних і душ, що прагнуть до Божественності, були такі прекрасні! Через таку спільну медитацію кожен присутній міг просунутися в своєму власному розвитку, отримуючи досвід перебування в Божественно витончених станах.

... Коли медитація закінчилася, то ще довго зберігався стан великої *прозорої тиші* простору...

... Общинники поступово розходилися з галлявини.

Олексій же все ще старався не втратити дивовижне відчуття себе-душі, що позбулася «земних кайданів». Йому здавався тепер цей стан таким близьким, рідним...

Він сів на краю галявини, притулившись спиною до стовбура дерева.

* * *

Раптом він згадав, що переживав щось подібне цьому єднанню душ подвижників у спільній медитації раніше... Але коли?

Картини спливали ніби самі собою, а Олексій був їхнім учасником так само реально, як часом це відчувається уві сні. Проте це був не сон...

... Він бачив себе в одній з общин перших християн. Це був він, та, одночасно, не зовсім він...

Олексій потрапив в інші час і простір, нинішній матеріальний світ навколо зовсім зник зі сприйняття.

Той, ким тоді був Олексій, брав участь у зібранні християнської общини.

Він відчув себе немолодим струнким чоловіком з дивовижно ясним поглядом.

Перед зібранням виступав очільник общини, що проповідував Учення Ісуса.

Божественне Сяйво обіймало промовця й усіх його слухачів. Світло текло крізь його тіло. Це Світло наповнювало духовні серця слухачів і сприяло з'єднанню душами в єдиному *Серці Христа*...

Як же раділа кожна така душа від доторку до цього Світла Великого! Як всі вони сповнювалися

щастя від явного відчуття Присутності Бога — у своїх тілах та повсюди довкола!

Олексій відчував себе ніби трохи іншою людиною, втім, все ж, це був він сам...

Він був там одним із християн, що любили Ісуса і прагнули жити за Його Вченням!

Всі вони були теж осяяні цим натхненим стремлінням.

... Ожили картини того часу: люди, їхні домівки...

Вони були в скромному чистому одязі, їхній побут можна було б назвати убогим, бідним. Втім це було зовсім не так. Їхнє життя було повним: насиченим поживою для душ і стремлінням до життя із Христом у кожному духовному серці! Саме духовна наповненість робила щасливим таке їхнє життя!

В общині були і чоловіки, і жінки, й діти — і всі вони були як рідні одне одному, хоча й не були родичами по плоті.

... Після виступу очільника общини люди по черзі каялися перед усіма общинниками в своїх неправильних думках чи вчинках, котрі самі вважали недостойними. Все, що помічали вони лихого в собі, — оголювали, щоб позбутися цього. Часом вони просили пробачення за такі свої вчинки і помисли, котрі більшість людей навіть не вважали б гріховними. Такої кришталевої чистоти й чесності перед Богом та одне перед одним старалися досягнути вони всі!

Кожен, хто слухав сповідника, шукав у собі навіть найменші сліди пороку, що обговорювався, що міг би спричинити подібний гріх, і прагнув теж очистити від такої можливості себе-душу.

Як щиро любили одне одного вони всі! Як він любив їх усіх! Як прагнули вони здобути життя в Царстві Небесному!

... А потім він побачив воїнів зі списами та мечами...

Почув крик: «Римляни!»

Паніки не було. Люди не захищалися. Вони були готові прийняти смерть — слідом за Христом...

Та коли воїни стали грубо, як стадо скота, зганяти їх усіх і зв'язувати, то почали плакати деякі діти, кілька жінок піддалися страхові й стали кричати.

Очільник общини почав говорити, намагаючись словами врозумити нападників та заспокоїти своїх. Його відразу ж було вбито.

Той, ким відчував себе Олексій, кинувся, щоб закрити своїм тілом від удару бича жінку, що притискала до грудей немовля. Він намагався сказати щось, щоб зупинити нападників, та його тіло прохромив ударом списа один із вершників.

... Він побачив своє закривавлене тіло зверху... Потім він з великою любов'ю подумав про Ісуса — і побачив Ісуса, що простягнув Руки для Обіймів...

*** * ***

Олексій повернувся до дійсності цього дня: «Що це було? Це — реальність? Це — насправді було зі мною? Але як це можливо?»

Благослав підійшов:

— Ну що, тепер знаєш, як ти жив у іншому тілі раніше?

— Хіба можливо так побачити минуле?

— Можливо... Сам тепер відаєш це!

Здібності до осягнення, пізнання — у людини-душі досить великі. Можна побачити і своє минуле, і минуле іншої людини, і минуле цілих країн, народів...

Та занадто захоплюватися нині розвитком цих здібностей тобі не потрібно. Досить того, що ти пізнав реальну можливість цього. Коли буде потрібно, Бог покаже тобі все, що необхідно. Тепер ти знаєш це вже на власному досвіді — і цього досить поки що!

Завжди — у вічності й безкінечності — людям належить шукати Єдиний Божественний Початок! Саме вмінню бути в Єднанні з Ним, розчинивши в Ньому себе-окремість, і слід присвятити тобі нині свої зусилля!

Розділ п'ятий: Жива Земля

Одного разу Рада сказала Олексієві:

— Тепер я маю показати тобі Землю!

— Що значить «показати Землю»? Поясни!...

Рада засміялася:

— Та не оці грудочки ґрунту, що ми звикли відчувати під ногами і називати землею, — а Землю-Мати!... Я маю показати тобі красу та велич нашої Землі!

Мене ще дівчинкою почав учити цьому мій батько. Дуже важливо не просто розумом збагнути це, а побачити душею!

Збирайся! Нам треба буде піднятися трохи вище в гори — і пожити там.

... Це була особлива мандрівка!

Вони йшли порожнем. Рада легко забезпечувала їхню потребу в їжі. При чому — смачній, поживній і завжди вдосталь! Вона спритно, як хлопчисько, могла видертися на кедр і набрати шишок, повних горішків. Або збирала рослини, що мали їстівні листя чи коріння. А ще — гриби, що ніби «самі вибігали назустріч»!...

— Як ти знаходиш все це?! Ти — мов не шукаєш, проте знаєш, де що виростало!

— Трохи, звісно, знаю: в якому місці що краще росте. Та, більше того, адже Бог знає: що нам сьогодні краще згодиться для трапези. От і збираю Його *малі дари*!

... Рада ніжно посміхнулася і провадила далі:

— Втім важливіше — Його *Дари Вищі, Духовні*: те, що розкриває Він перед тобою нині!

* * *

За багато заходів, поступово розширюючи світогляд Олексія, Рада пояснювала й показувала йому все нові сходинки пізнання, нові шари знань про Світобудову, в якій вони *йшли тілами і жили душами*.

Вони поступово піднімалися в гори, зупиняючись у тих місцях, що Рада вибирала в якості особливо зручних для сприйняття Олексієм того, про що вона розповідала.

Вони знову й знову милувалися красою величких просторів, що відкривалися перед ними. І щоразу Олексія сповнювало відчуття того, що його любов до всієї цієї краси, до величі природи — стає дедалі більше і більше!

... Того ранку вони встали вдосвіта і йшли в легкому досвітньому тумані. Ліс навколо закінчився — і вони вийшли на положистий уступ, що, мов острів, здіймався над білим морем туману.

Туман накривав все внизу — мов пухнаста біла ковдра. Виступали з нього лиш деякі верхівки дерев — як маленькі острівці...

А потім... — почало сходити сонце, забарвлюючи все в золотисто-рожеві відтінки! Дивовижна була краса Божественного Творіння!

— Спробуй відчути й заповнити собою душею весь простір, що видно очима!

А потім — і далі: те, що очима не видно!

Важливо зараз побачити зором душі, наскільки велика наша Земля, хоч перед зором тілесним відкривається лиш маленька частина її поверхні!

Поглянь: неосяжність цих просторів — тепер заповнено нашою любов'ю, любов'ю нас-душ!

При чому, любляча душа може легко перетинати кордони матеріального світу — і впливати у Простір Божественного Світла!

Тепер — люблячим духовним серцем — пізнай, що наша Земля-Мати — жива! Кожна людина є її сином чи дочкою. І не тільки люди, але всі істоти, що живуть на її поверхні, є діти і Матері-Землі, і Бога-Отця! Вони — дали нам можливість народитися і розвиватися саме тут: в цьому дивовижному і прекрасному світі!

При чому ми пов'язані з Землею майже так само, як, наприклад, дерева.

Проте дерева це відчують завжди, тому що їхні коріння не дають їм про це забувати.

Люди ж — теж мають свої «коріння», та ці «коріння», що поєднують нас із Землею, можна побачити лише душею, а не тілесними очима.

І людина може навчитися відчувати їх, і також, звісно, нематеріальне, а з найтоншого Божественного Вогню *Серце Землі!*

Отже, ми з Землею — поєднані!

Зараз лиш дуже небагато людей розуміють, наскільки міцно пов'язані ми, що живемо тут, — і сама наша Земля-Мати: жива, здатна відчувати, величезна Душа!

Це лиш здається, що кожна людина існує сама-по-собі... Ні: впливають люди на Землю — і Земля до них окликається відповідно.

Раніше — дуже багато народів поклонялися Землі-Матері. Можливо, наївним було те поклоніння... Але суть його була істинною: це — любов-вдячність до Землі!

А тепер — те саме дуже важливо усвідомити тобі!

... Східне сонце зігріло повітря, туман поступово розсіявся, роса випарувалась.

Вони поснідали, а потім Рада запропонувала:

— Лягай зараз осьде! Тут місце — дуже хороше! Тут легко відчутти, що ми тільки лиш тілами лежимо на поверхні Землі, причому ці тіла наші — лиш крихітні частинки всього Творіння... А в *глибинах* — любов Землі материнська!

... Олексій ліг — і легко занурився душею в те Світло. Це було так дивовижно: опинитися в Морі Світла, Котре було під їхніми тілами і, здавалося, не мало меж! І легко було — злитися з цим Світлом!

Рада продовжила:

— Більше того: у Землі є ніби власне духовне серце. Це серце складається з *Божественного Вогню!* Воно — в центрі!

Ти можеш з'єднатися з цим *Серцем Землі!* По «кореню», що виходить з духовного серця всередині тіла — в *глибини*, можеш ти зануритися в ту Сяючу Любов *Серця Землі!*

Це — особливий центр, *Вогненне Ядро Землі!*

Саме через цей Центр, в тому числі, можна легко потрапляти до Моря Божественного Вогню нашого Творця — далеко за межами Землі.

А потім — і підніматися до світу людських тіл — перебуваючи в Єднанні з цим *Божественним Вогнем.*

Саме так чинять наші Божественні Вчителі. Вони можуть проявляти Себе для тих людей, що живуть на Землі, наприклад, у вигляді невисоких сяючих Постатей, Котрі виявляються видимими тим, хто поклоняються... А можуть бути й набагато більшими — немов постають величезні *Гори Світла* над Землею.

Відчуй, що душа людська, сповнена любові до Бога, — це маленький храм. А Земля — це храм великий. І горить в олтарі цього храму Вогонь Невгасимий у *Серці Землі-Матері!*

Серце Землі належить кожному, хто його пізнав...

Відчуй *Серце Землі* — як своє серце!

Так — Любов Божа до всього у Творінні — стає поступово і твоєю Любов'ю!

... Рада надовго замовкла, дозволяючи Олексієві все це пережити.

Коли все особисте, «окреме» зникло в цьому Розчиненні, вона продовжила:

— А тепер спробуй піднятися — з *Тих Глибин* — *Вогненною Любов'ю Божою!*

... Олексій зрозумів, що йому нині дозволено — з Безмежності Любові Творця, — подібно до Променя від *Сонця Великого*, нести Світло й Любов у світ Творіння.

Величезна сяюча Постать з Лицем Олексія і Руками, що голубили все живе, здійнялася у небо. При цьому зберігалася Його нерозривність із Великим Джерелом Світла-Вогню, від Котрого ніколи не відривається Його Промінь.

Це Джерело — Творець!

Розділ шостий: **Свобода від тіла**

Коли Рада з Олексієм вже поверталися, то сталася ще одна значуща подія.

Вони йшли берегом ріки, оскільки лише вздовж річища була ледь помітна стежка.

Олексій запитав:

— Чому в мене не виходить залишатися в тій Єдності з Богом, котра ще кілька годин тому здавалася непорушною, здобутою назавжди?

— Не засмучуйся, це — природно! Душа саме поступово долає свій шлях до Божественності! В тебе ж — дуже швидко це виходить, ти навіть не усвідомлюєш, наскільки швидко!

... Раптом з-за повороту з'явилися троє незнайомих.

Ці троє чоловіків, схоже, були налякані тим, що їх помітили, і це налаштувало їх досить агресивно.

Олексій подумав про те, що зустріч із цими людьми не віщує нічого доброго. На кілька секунд він напружився внутрішньо, шукаючи способу, як він міг би захистити Раду в разі нападу цих людей.

Втім Рада, навпаки, ніби почала наповнювати простір м'яким, ласкавим, густим спокоєм.

Вона взяла Олексія за руку. Цей спокій заповнив Олексія впевненістю в тому, що все закінчиться миром.

Рада вклонилася незнайомцям земним уклоном.

Олексій пішов за її прикладом.

Вона продовжувала огортати простір ласкою та спокоєм.

Вона промовила привітання:

— Мир вам, люди добрі! Здоров'я вам і легкої дороги!

... Незнайомці зупинилися в нерішучості.

— І вам, отже, — здоров'я! Ми рудознавці, заблукали трохи, — відповів один з них за всіх.

Олексій роздивився цих людей уважніше. Вони були схожі на утеклик каторжників: немиті, в розірваному одязі, зі слідами побоїв. Те, що вони сказали, явно було неправдою...

Проте Рада вислухала спокійно й доброзичливо ті слова. Потім — намалювала лозиною на піску мапу: де річка тече, де стежка є, де дороги проїжджі, де застави — все розповіла детально. Розповіла і те, як їм орієнтири мати, якщо непомітно хочуть іти.

— Ось, якщо сюди підете, ще три дні шляху — і сторожка мисливська буде. Люди, що там бувають, завжди залишають невеликий запас їжі та одягу. А далі на північ — місця неходжені й дикі.

Може, і знайдете там руди...

... Потім вона зірвала листя гадючника й дала тому, хто найбільш впевнено її слухав і провадив бесіду.

— А листя оці — від ран лікують, запалення знімають. Заваріть — і пийте днів зо три. Їх і до ран прикладати можна: швидше загояться!

— А в чому ж відвар зробити?

... Рада витягла з полотняної торбини і подала глиняний горщик, в якому вона готувала їм з Олексієм їжу.

— Якщо на вугілля гаряче ставити, а не просто в полум'я, — то довго прослужить, не трісне!

... Розійшлися...

Незнайомці зникли з-перед очей...

* * *

Трохи згодом Рада промовила, ніби перепрошуючи:

— Схибила я: не помітила їхнього наближення...

Не розбійники вони! Рудокопи! З копальні втекли. Від Демидових чи з казенного заводу... Праця підневільна там гірша, ніж на каторзі. Помітив, що руда в них у шкіру в'їлася — повік не відмиєш? Вони самі від усіх ховаються...

Вбити нас вони могли, звісно. Від усього й усіх навколо — ці люди чекають лише зла та біди!

І силу душ — вже в ненависть вони готові були влити!...

Та на шлях зла вони ще ступити самі не наважилися.

От і спробувала — миром... Ніби, вийшло.

— Так... В тебе — чудово виходить! Все про кожну людину з першого погляду зрозуміти можеш!

— Це — тому, що я душею дивлюся разом з Богом. Тоді — видно іншу людину ніби цілком, з усім поганим і хорошим, що в ній є.

— У мене так виходить тільки іноді: коли Бога в собі відчуваю ясно.

А от сьогодні...

В мене раніше ніколи не було страху за своє життя.

А тепер — я за тебе боюся! Ну, не те, що боюся, та кілька митей було, коли страх виникати став, що захистити тебе не зумію. Як з цим бути?

— Не просто це! Тому, напевно, і придумали люди чернецтво, щоб не був чоловік пов'язаний міцними путами з іншими людьми. І багато Волхвів у давні часи на Русі не заводили сім'ї, щоб особисте не могло завадити Божественному в них.

Та я б не хотіла відмовлятися від усього, що в нас із тобою є нині... Скільки разом тілами на Землі пробудемо — це тільки Богові відомо! Але ця наша любов — вона — на благо! Знаю це! Серцем відчуваю!

А за тіла свої — боятися нам не слід! Робитимемо все залежне від нас, щоб захистити близьких людей. Втім, якщо не зможемо, — то вміти треба прийняти смерть тіл: і свого, і тих, кого усім серцем любимо.

Це — не просто! Сама про це багато думала. На дідуся дивилася і бачила, як він через відхід батька мого тужив..., хоч і знав, що тато — тепер у світі Божому!

Різне я про тебе і себе думала: як чинитиму, якщо не мені, а тобі, тілу твоєму, смерть буде загрожувати, якої мені не сила відвести...

Для того, видно, ці люди нам зустрілися, щоб ми з тобою поговорили про це...

Так, можлива свобода душі від живого тіла! Це — велика Свобода в Єднанні душі людської з Богом! Ти вже переживав це не раз, знаєш це Щастя Велике! Та можна навчитися жити в цьому Єднанні завжди і його не втрачати, навіть якщо небезпека тілу загрожує!

Якщо треба буде, то можна просто залишити тіло..., звісно, якщо Бог це дозволить, і — відійти в Єднання зі світом Божественним назавжди!

... Рада довго мовчала, потім продовжила:

— Зараз покажу тобі одну вправу, котрій мене дідусь теж учив. Вона дозволяє поступово змінювати стан тієї частини душі, що міцно скріплена з тілом від самого народження. Так можна поступово прибирати в собі «нижчу природу людську», для котрої природними є страх за безпеку тіла, голод, спрага і багато іншого, необхідного для виживання тіла в цьому світі.

Щоб не втрачати Єдності з Богом в різних ситуаціях, може людина, що вже добре пізнала Єднання з Божественним світом, вчитися повністю підкорювати тіло й розум — об'єднанням волі душі та Волі Бога, що перебувають в нерозривному Злитті.

... Вони вийшли на простір, звідки далеко було видно річку, луки, ліс...

— Ось — ти бачиш зараз цю далечінь прекрасну. Вибери щось прикметне вдалині.

Тепер подивися, як сила уваги скеровує усвідомлення тебе-душі — через очі тіла. Це — ніби невидима прозора частина тебе спрямовується туди, куди ти навмисне спрямував погляд.

А тепер зроби навпаки — спрямуй погляд душі в ті *Глибини Світла*, Що пізнавав у ці дні...

Відчуй, наскільки нікчемно мале тіло і наскільки, з іншого боку, великий, безкрай і сповнений відчуттям Любові та Єдності світ Божественний! Відчуй цілковите розчинення, зникнення *окремішності себе-душі* у Творці всього! Нехай буде тільки Єднання з Ним, тільки Він!

В Ньому — життя вічне! В Ньому — Свобода, Радість, Блаженство! В Ньому — явним стає те, що душа і Бог тепер є *Одне*!

А тепер багато разів простеж той шлях, що звершує душа, коли переміщує увагу туди-сюди: між світом щільним — і світом Божественним. В тілі розкривається явний прохід з одного світу — до іншого. Поперетікай крізь нього, не з'єднуючись із тілом, а проходячи наскрізь!

Потім можна буде навчитися так «протікати» крізь всі важливі енергетичні центри в тілі, причому, в будь-який бік відносно тіла. Проте це не відразу, а поступово виходити стане...

Безкрай простір Божественної Любові — Він же повсюди є: і вгору від тіла, і вниз, і навсібіч!

... Це було дуже цікаво для сприйняття Олексія! Він — душею — «пропливав» крізь тіло, залишаючись вільним від нього...

... Рада провадила далі:

— Так, правильно в тебе виходить! Підійматися з *Глибин* потрібно, не «ущільнюючись», не облишаючи витонченості Любові Божественної!

Відчуй, що, коли в тілі немає «тебе колишнього», то Бог може дивитися крізь твої очі, проливати Свою Божу Любов-Ніжність крізь область твого серця духовного — у цей видимий світ, також — проводити Світло-Силу крізь твої руки...

Це потрібно засвоїти! Тоді — можна буде мати таке тіло, через яке Бог може проявляти Себе в усій повноті, коли це Йому потрібно.

Мені дідусь сказав, що, якщо зуміти всьому цьому навчитися, то можна буде з тіла виходити душею так, щоб тіло, наприклад, болю геть не відчувало... А якщо тілу пора смерть прийняти: строк цьому надійшов, — то можна його, як непотрібний одяг, без болю, без страху залишити — і більше не повертатися до нього...

Ти маєш знати, що, якщо потрібно буде, то я зможу так вчинити, і жодні кати земні не зможуть цьому завадити!

Так мій батько покинув тіло — і увійшов до Божественної Всеєдності.

Тепер я й тебе маю цьому навчити! Тоді легше буде пройти ті випробовування, без яких в житті земному зазвичай не обходиться.

Так..., зараз мені це легким здається... А як у камері в'язничній чи перед катами... — цього не знаю... Добре б, аби ні тобі, ні мені не довелося проходити через це...

Втім важливо інше! За всіма труднощами та стражданнями цього світу є — по інший бік світу матерії — Великий Спокій Божий, Вічне Його Блаженство, Єдність із Творящою Силою!

І ти, і я це вже знаємо!

А ще — з такого Злиття можливою є Божественна Співтворчість. Так — і книгу писати будеш, щоб Бог у ній говорив те, що людям нині дізнатися час!

Так — у Злитті Великому — завжди разом душами ми бути зможемо, навіть коли розлучені будуть тіла...

... Рада замовкла раптом, ніби побачила щось вдалині.

Олексій обійняв її турботливо й ніжно, немов прагнучи захистити від будь-якої біди тим новим станом себе-душі, що вже пізнав.

— Ти щось побачила?

— Ні, здалося... Наговорила різного про розлуку, от і сама себе налякала...

Розділ сьомий: **Релігійні обряди**

Олексій почав роботу над книгою «Про устрій релігійного життя держави Російської».

Працювалося легко. Слова ніби самі собою приходили, і рівні рядки лягали на папір. Все, що вдалося зрозуміти за довгі роки духовних пошуків, набувало свого підсумку.

З кожним днем робота просувалася. Наприклад, Олексій записував чергові думки:

«Кожну людину — Богом — наділено свободою волі! І не мають права одні люди примушувати

ти інших в питаннях віри! Не повинно бути утисків і тим більше позбавлення життя за поклоніння Богові в той спосіб, в який люди здійснюють свої вірування.

Не слід забороняти людям поклонятися і підносити хвалу Богові так, як робили їхні батьки й діди, якщо ті люди цього бажають і цьому віддані. Такі заборони так само безглузді, як забороняти людям розмовляти їхньою рідною мовою — замість того, щоб навчити їх на додачу розмовляти іншою мовою, зрозумілою й тим, хто живуть поруч, що сприятиме порозумінню та згоді.

Також слід повсюдно прищеплювати розуміння того, що саме Єдиному Богові, Творцеві всього суцього, поклоняються всі, хто щирі в своїх любові та поклонінні, — незалежно від того, яким іменем чи іменами вони Його називають.

Поступово це знання, мудро проповідуване, має зменшити протиріччя та ворожнечу між релігійними спільнотами й общинами, що по-різному вірують і по-різному здійснюють обряди. Воно може принести мир і злагоду в духовному устрої та проживанні поруч — для всіх людей держави Російської.

Обмежувати слід лише ті культу, що шкодять здоров'ю та життю людей — як самих віруючих, так і тих, що вірують інакше.

Вбивство людей або нанесення їм іншої шкоди через вірування — неприпустимо! Цьому слід класти край — щоб ворожнеча й ненависть, підсилювані в пам'яті поколінь, не примножувалися.

Слід врозумляти в цьому всіх людей через духовну освіту.

Є лише один Бог — Отець і Прабатько усіх. Це розуміння, засвоєне з дитячих літ, дозволить вірно виховати нові покоління людей, для котрих ненависть до інакомислячих буде огидною та неприйнятною.

Якщо нині люди, що прибувають з інших держав, мають право сповідувати свою віру та служити на славу держави Російської — чому ж не прийняти цього добросердного ставлення й до мешканців, що народилися на Русі?»

* * *

Іноді Олексій приходив зі своїми питаннями до Благослава. Він запитував про те, як зробити зрозумілишими для багатьох людей — глибинні знання:

— Чому в усіх існуючих релігіях є обряди?

Чому ці обряди часом підміняють Бога Живого?

Чи можна взагалі без обрядів обійтися?

... Благослав мовчав кулька хвилин — перш, ніж відповісти. Потім він заговорив, проявляючи те, що про гармонійний устрій в релігійному житті всіх людей і сам багато розмірковував:

— Не завжди обряди є зло... Адже виникають зазвичай обряди з прагнення Тих, що вже осягнули, передати розуміння тим, хто ще не бачать, не чують, не відчують Бога.

Обряди, в більшості своїй, з'являються зі спроб донести до безлічі молодих душ стани переспрямування уваги зі світу щільного — на Божественний Світ.

На жаль, зазвичай не довго зберігається людьми духовна суть обрядів...

Обряд причастя — для прикладу тобі: якщо причастилися люди, тобто, прийняли вони в себе символічно *Кров і Тіло Христа*, — то, значить, вони стали частиною *Цілого*. А відтак, після цього обряду *Кров Єдина Ісусова* має відчуватися усіма в собі. Тоді мають сприймати всі — себе та одне одного — як *братів та сестер у Христі...*

В тому числі, на іншу людину руку підняти не можна: адже в ній — *Плоть Божественна і Кров Свята...*

І, якщо і в самій людині тепер — *Частка Христа*, то як можна грішні думки мати, вчинки неправедні здійснювати?

Хочу на цих прикладах показати тобі, як пам'ять про здійснений обряд мала би допомагати жити з Богом весь час!

Втім чи для багатьох це так нині? Чи багато хто цей обряд розуміють і виконують? Га?

Або — ось іще приклад: поклоняються багато народів вогню, різні дієства вогненні обрядові здійснюють, а самі — *Божественний Вогонь* не те, що бачити припинили, а навіть і пам'ятати про Нього забули!

Хоча, навіть просто довго споглядаючи полум'я звичайного вогнища, — можна заспокоїти розум, і навіть трохи очистити енергії тілесні...

Ти сам розумієш, як легко обряди втрачають той сенс, що в них намагалися вкласти!

Часом навіть не здогадатися, навіщо такі обряди було задумано!

Обряди не несли б шкоди, якби чистими були помисли тих, хто їх звершує. І — якби серця тих, що поклоняються Богові, були відкриті!

Втім, символи завжди втрачали своє значення досить швидко...

І завжди дуже скоро знаходяться користуючі, що вигоду й владу над людьми — з обрядів набути хочуть.

Отак і виникали ті обряди, що — з підміною сенсу...

Наприклад, замість викорінення «тваринного начала» в собі — починали люди «приносити Богові» криваві жертви — тобто, невинних тварин...

А жерці, що втратили Бога, завжди пристосовують *для себе* щире поклоніння людей — і починають «приймати» ті «жертви»... І використовують вони ті «жертви» *для себе*: «Адже ми — слуги культу!»...

Обряд може підмінити спілкування душі з Богом! Відбувається печальне: символічна дія із втраченим сенсом — витісняє собою цілеспрямоване преображення душі!

Прикладів тому — безліч міг би навести... Та не втому суть...

Адже може людина з Богом говорити, і перед іконою стоячи, — якщо Бога Живого за тим символом бачить!

А іноді Божественні Душі навіть можуть приймати ті постаті, котрим люди всією душею, усім серцем поклоняються, але не готові ще до більшого. Відповідають Вони в символах, зрозумілих кожній такій душі, — на її заклики та молитви...

Так, для когось — ікона немов оживає!... Для другого — інші образи стають зримими душею і являють *знаки* певні, котрі Бог хоче для допомоги

людині явити, щоб підтримати в правильних зусиллях або втримати від помилок.

Ось тому люди, що тільки наближаються поки до сприйняття Божественного Світу, іноді мають видіння образів, яким вони поклоняються.

А якщо устремління інших скеровано на безособовий Аспект Божественного — то не бачать вони образів, а сприймають занурення у *Світло* і розчинення себе в Ньому.

Все це існує в розпорядженні тих Душ, Котрі зі *світів найтонших* проявляють для тих, хто поклоняються, найбільш відчутне й легко сприйнятне, щоб направляти такі душі шляхом пізнання.

— Але ж і біси є, і вони теж можуть різні постаті приймати...

— Так, можуть душі недобрі, але сильні — набувати різних форм. Вони живляться енергіями страху та зверхності. Нице притягує нице...

Оцей страх перед бісами, дияволами — часом стає головним знаряддям жерців для управління натовпом сліпо віруючих молодих душ.

— Але ж те, що істоти пекельні існують, — варто знати людям...

— Так, вони існують, і це важливо розуміти.

Втім, єдиною зброєю, що захищає людські душі, є любов до Бога!

Стан чистої любові — охороняє від пекельних створінь, робить душу недосяжною для їхніх доторків!

А будь-яка посилена увага, звернена на зло, також містичний жах, що виникає, — перетворюють душі на «ласі жертви» для бісів та інших істот, що притягуються і живляться емоціями страху, ненависті, самовдоволеності...

Треба, щоб розуміли люди, що Бог ніколи не бажав людям хвороб і страждань, не вигадував пекельних мук... Люди створюють це самі собі та іншим! Люди самі себе прирікають на страждання!

Проте, навіть і стражданнями Бог може допомогти очистити тіло й душу — і позбавитися від страждань!

Дуже важливо зрозуміти, що Бог не карає людей! Бог бажає людям щастя! Великий Батько — як і будь-які добрі земні батьки — бажає дітям Своїм лише добра, допомагає позбуватися від лихого в душах, зцілюватися від оман і пороків!

— А як пояснити, звідки ж береться зло? Люди звикли думати, що — від сатани.

Адже зло і пекло — дійсно існують!

— Ніби ти зла не бачив?

— Бачив...

— Пекло це і є те зло, що втілені душіносять в собі та проявляють щодо інших. Такі душі без тіл — і є мешканцями пекла нематеріального, тобто, світу пітьми і страждань. Вони примножують його собою.

Об'єднавши прояви зла в єдиний образ, створили люди міфи про «корманича всіх сил пітьми» і нарекли різними іменами... Та немає у Бога рівного Йому по силі та вмінням «супротивника», чиї підступи буцімто спокушають людей і роблять їх поганими!

Існують душі, багато якостей котрих відразливі. Вони перебувають у протидії до Божественних Принципів Любові, Гармонії, Краси.

Зло має пристановище і ґрунт для росту — в душах, обтяжених пороками. Такі душі можуть бу-

ти досить великі, і тоді таких носіїв ненависті й гніву можна називати дияволами.

Задоволення від нанесення шкоди іншим — може отримувати лише збочена, спантеличена, заблукана душа. Вона не відає про справжнє щастя від дарування своєї любові, від того, щоб робити інших щасливими! Але вона безмірно прагне задоволення лише *для себе*. Саме це безумство, душевна сліпота і вирування нищих пристрастей — і є причиною пекла, в яке занурює себе така душа своїми думками та вчинками, емоціями та прагненнями.

Такі душі будують свої долі — і на поточне життя в тілах, і на життя після смерті тіл. Вони залишаються заручницями тих станів, у яких пройшло минуле життя в тілі.

Потім, щоб спокутувати, зрозуміти й змінити зло в собі — на добро, знову отримують пекельні душі можливість прийти до матеріального світу...

Зло в цьому світі неминуче: інакше не прагнули б до свободи й чистоти, радості й любові люди, що усвідомили згубність ненависті й страху, підлості й підступності! І не зростали б Герої Добра!

Оце і спробуй — хоча б частково — для людей словами простими й зрозумілими викласти!

Головне — це те, що любов до Творця, котра наближає до Нього, виганяє страх! Сильна віра-устремління перемагає сумніви! А життєвий духовний досвід перетворює поступово віру — на знання!

Та не швидко дорослішає й набирається мудрості кожна душа...

Адже, наприклад, можна навіть образи й символи з медитацій — перетворити на лише механічно повторюване дійство...

Я сам навіть в общині нашій бачив, як легко можна перетворити правильну медитацію — на подобу обряду, що за звичкою людина звершує: тому тільки, що всі навколо так чинять...

Нині ти в твоїх медитаціях бачиш всі сходинки того, як душа, перш ніж увійти у Злиття із Творцем, здійснює зусилля, що сприяють зближенню з Богом.

Якщо ж втрачаються — за шаблонними діями — ті любов-устремління, благоговіння, ніжність, що дозволяють наблизитися до Божественного, увійти в Злиття з Першопочатковим, — то дуже швидко медитації можуть стати... дуже вже схожими на обряди!

Тільки тоді, коли вже зросли люди душами і Бога вони всім серцем люблять, то не зіб'ються вони зі Шляху, підмінюючи прагнення до Злиття з Творцем — всього лише звичними діями!

Так... наскільки ж не однакові душі, що на Землі в тілах мешкають! І мало серед них тих, хто, як ти, швидко всі знання здатні душею сприйняти! Для цього душа має подорослішати, дозріти, мудрість виплекати, прагнення в собі розвинути до Бога — як до Головної Мети в своєму житті!

Малі діти перетворюють все — на ігри...

Можуть бути й ігри дорослих тілами людей — корисні, такі, що укріплюють пам'ятання про Бога, нагадують про моральність. А можуть бути — шкідливими, збоченими жерцями...

Ти, Олексію, маєш велику силу душі. Не одне життя ти прагнув до Бога! Тобі не вистачало

лише деяких прийомів та вмій, котрі б дозволили
набути повну чистоту сприйняття, ясність розу-
міння, повноту Злиття з Ним!

Втім, для душ молодих, менш готових — все
це буде незрівнянно складніше. І не осилити їм та-
ке за одне життя, навіть якщо перекажеш їм усе,
що сам знаєш нині!

Не думай, що будь-яку людину за короткий
час можна навчити всього того, що так легко й
швидко засвоїв ти сам! Не може молода душею
людина швидко відкинути в собі «земне» і поли-
нути до Божественного, тільки лиш просто захоті-
вши цього!...

Ось — горішок лісовий... Якщо спробувати
зняти оболонку з горіха, що тільки починає зріти,
— це не вийде! Поки ядро не визріло — оболонка і
плід, що визріває, поки зрощені. Лиш потім, коли
прийшла пора і горіх дозрів, — можна видалити
щільну шкаралупу і добути ядро.

Або — якщо розбити яйце, котре щойно зне-
сла пташка, то в ньому не буде ще пташенятка...

А пташеня не зуміє злетіти, поки не вкрили-
ся пір'ям і не зміцніли його крила!

Втім, послідовності медитативних прийомів
і навіть обряди, які правильно зрозуміли, можуть
полегшити духовний Шлях, пришвидшити просу-
вання...

Пам'ятай про все це, щоб людям допомогу
принести!

... Олексій, ретельно обмірковуючи та зва-
жуючи кожне слово, продовжував записувати те,
як мають допомагати людям духовні лідери.

Розділ восьмий: Розставання

Одного разу Благослав сказав Олексієві:
— Йти звідси нам слід! Незатишно довкіл!
Небезпеку відчувати став! Далі за гори Уральські,
до Сибіру йти потрібно! Там спокійніше буде, легше
сховатися...

Минулого року ще — я послав трьох наших
людей місця ті подивитися. Гарні вони знайшли
місця, потаємні. Зиму тут перечекаємо, а весною й
підемо...

* * *

Невдовзі після цієї розмови Олексій побував у повітовому містечку. Купив він папери для рукопису свого, купив і те нечисленне, що общинники для потреб своїх просили прихопити. Приніс він і новини тривожні:

До їхніх місць рухаються з півдня кілька військових загонів. Завершивши придушення чергових башкирських заворушень, тепер вони мають супроводжувати воєводу і піддячих, котрі будуть відшукувати й проводити перепис «розкольників» по всій окрузі. Є такий припис: провести перепис усіх старовірів для того, щоб обкласти їх подвійним податком... Наказ попередній, так звані «12 статей царівни Софії» про те, як карати «розкольників», — відмінили. Натомість нові накази прописано, начебто, м'якші. Проте, всім, хто не підкоряться, — смерть та інші покарання. А як все це насправді здійснюватиметься, це незрозуміло поки що...

Ще кажуть, що шукатимуть саме тут общину якусь. Донос написано, що в цих місцях сховалися «єретики». Це місце якийсь чоловік вказав. Чув він, ніби община тут стоїть. Він з чоловіком і жінкою з тієї общини розмову мав. І чоловік той намовляв його до «єресі»...

... Все це розповів Олексій Благославу.

— Отаке дізнався... Подробиць мені, звісно, не повідомляли.

... Благослав сказав із болем в голосі:

— Оцю от небезпеку — давно вже відчуваю!...

Іти нам потрібно вже, не дожидаючи весни!

Зараз зберемо раду, розкажеш усім те, що знаєш!

... На раді общини Олексій запропонував:

— Якщо будинки наші общинні навіть порожніми знайдуть, то шукати й переслідувати стануть. Я гадаю, що покажу їм те місце, де общину старовірів кілька років тому спалено було. Мені повірять. Можливо, тоді омине біда?

Благослав похитав головою:

— Все одно іти треба!... Краще — зараз! Тобі можуть і не повірити...

... На раді общини усіма було ухвалено рішення йти...

Опісля Благослав запитав Олексія:

— Підеш нині з нами?

— Гадаю, що мені потрібно спробувати зупинити тих, хто общину нашу шукають... Постараюся відвести небезпеку: щоб за вами слідом не пішли. В мене така можливість буде. А опісля — вас дожену...

... Він помовчав трохи, потім вимовив:

— Втім, можливо, — і зовсім опісля...

Зупинити це безумство ненависті до вір інших потрібно! Якщо зраз не наважуся, то потім все життя шкодуватиму!

Скоро книгу допишу! Небагато залишилося вже! Піду до столиці нової, з царем добиватимусь зустрічі! Скажу, що мислю про духовні реформи, котрі необхідні! Рукопис йому віддам!...

А там — як складеться, як Бог управить...

Якщо живий буду, то обов'язково знайду вас! Рада вже навчила, як можна будь-яке місце на Землі відшукати, де люди кохані знаходяться...

Благословиш це?

... Благослав мовчав... Довго мовчав...

Слухав Бога...

Заговорив потім дуже повільно і тихо, втім слова звучали якось особливо, ніби його слухали багато Найвищих Душ у Світобудові:

— Я б сам сказав тобі: «Ні, іди з нами!... Нічого ти в світі цім не поправиш! Тільки сам загинеш і Раду нещасливою зробиш!...».

Та не моя воля має бути нині, не мені це вирішувати!

Шансів, що тобі вдасться змінити хід історії держави Російської, — дуже небагато. Та вони є...

Бувають такі ключові моменти, коли справи й рішення окремих людей можуть скеровувати події в новому напрямку на століття...

Це — як роздоріжжя на шляхах країн, навіть цілих цивілізацій...

В такі моменти від вибору і вчинків конкретних людей — дуже багато що залежить!

Бог зазвичай не приймає за людей рішення. Тому народи отримують те правління, котрого вони достойні.

Та іноді Божественні Посланці трішки змінюють хід історії Землі...

Ти — не Месія: не все ще засвоїти зумів з того, чому ми тебе навчити змогли.

І все ж, від тебе і від того, що ти хочеш спробувати здійснити, може змінитися багато чого в цій країні. І я — не маю права тебе відмовляти...

Вирішувати — тобі!

Те, що повинні зробити я і Рада, це не примушувати тебе до того чи іншого рішення, а дозволити тобі реалізувати твій вибір — як серце підкаже, як сам Бога зрозумієш!

Сподіваюся, що повернешся до нас, до Ради... Втім, ілюзій не будуватиму.

Але чекати — буду! Всі ми будемо чекати й старатися допомагати тобі тією мірою, як це тільки можливо робити на відстані душами.

Якщо є можливість змінити умови життя, в яких будуть народжуватися і виховуватися нові покоління людей, що приходять на Землю, — це варто спробувати втілити!

Тільки пам'ятай і про те, що кожен з нас тут, звершуючи звичайні труди земні чи навіть подвиги особливі, — повинен, перш за все, стати сам Божественною Душею! Скільки не говори про це іншим, скільки книг не прочитай, скільки рукописів не напиши — підсумок цього життя зважується в Світі Божому так: «Увійшов — чи ще не увійшов?». Якщо досягнув — то здійснив Головний Подвиг життя тут на Землі! Не забувай і ти про це, прагнучи допомогти всім людям!

* * *

Опісля Олексій говорив з Радою:

— Кохана моя! Думав я, що в мене ще є час бути поруч з тобою, час вчитися, ставати сильніше, мудріше...

Не знав, що все так швидко закінчиться!...

Чи пробачиш ти мені? Чи відпустиш? Не можу я вчинити інакше!

... Рада мовчки дивилася на Олексія. Її любов була більше, ніж печаль від розлуки тілами... Її любов була настільки сильна, що давала коханому свободу...

* * *

Община йшла за Уральські гори, до Сибіру...

Благослав був спокійний і впевнено вів людей.

Під час ночівлі Рада сіла поряд біля багаття, пригорнулася до діда, промовила тихенько:

— У мене буде дитя, син. Знаю, що син...

Син — мій і Олексія...

Я не сказала йому...

Йому було б дуже важко впоратися з вибором, якби він знав про це...

Дідусю, ти ж умієш бачити майбутнє! Скажи: він — повернеться?

— Не можна про це дізнатися нині... Все залежатиме від того, як багато людей це майбутнє зараз сотворюють...

Ось — і ти внесла свою частку: ти відпустила його — найближчу людину!...

— А якщо — на смерть відпустила?

— Може і так статися... І ти, і я — це знаємо... Знаємо й те, що без тіл — життя триває у Світлі Любові Божественного Буття...

Знаємо й те, як тяжко буває іноді жити далеко від коханих людей, хоч і можемо нині вже входити у світ Божественний...

Такі випробування даються нам не як покарання, а щоб зробити ще сильніше, мудріше...

В чому сенс життя для нас зараз? І як підбити підсумок? Чи зуміли ми, залишаючи цей світ, стати Частинками Світу Божественної Любові?

Щоб стати *Одне* з Богом — потрібно навчитися любити так, як любить Бог! Любити — разом з Ним, з Нього!

Потрібно перерости любов малу — і стати Любов'ю Великою! Потрібно *дійти* — і стати *Божественним Сонцем*, промені Котрого світять світу цьому, а Серце злите з Першопочатковим!

І допомога тим, хто йдуть слідом, — має литися, як світло від Сонця, кожної миті життя такого — і поки ми в тілах, і після, коли вже без тіл.

А приймають цю допомогу ті, хто відвернулися від мороку — й устрімилися поглядом душ до Бога. Вони тоді починають бачити Світло й поступово устрімляються до Творця: кожен і кожна — усією душею, усім життям своїм!

Розділ дев'ятий: **Дорога до столиці**

Олексій повернувся до скиту, де раніше жив зі старцем Миколаєм, і продовжував працювати над книгою.

Щоб бути в курсі всього, що відбуватиметься в околиці, він попросив Тихона, сина Євфимії, заходити й усі новини розповідати.

Тихін заходив і, затамувавши подих, зачаровано дивився, як під пером Олексія на папері з'являються рівні рядки.

... Коли прибули воєвода, піддячі й війська, Олексій зумів переконати тих, хто ухвалювали рішення, що донесення ґрунтувалося на старих чутках: просто хотів, вочевидь, донощик вислужитися і про справи, що давно минули, сказав... Олексій показав місце, де становище старовірів було колись спалено. Військовики, змучені довгим воєнним походом під час придушення повстання башкирів, тепер раділи можливості не прочісувати ліси й болота на багато верст довкола.

Все обійшлося якнайкраще.

Тепер Олексій був спокійний за своїх.

* * *

Книга писалася легко. Часом Ісус був присутній у келії, наповнював Собою серце Олексія, скеровував його думки.

Часом Олексій яскраво відчував Благослава, сприймав його нові мудрі поради про терпіння й обережність у виборі слів.

А Рада... Олексія вражало, як майже завжди спокійно й ласкаво вона могла бути поруч, наповнюючи прозорою ніжністю простір.

Він розповідав їй подумки міркування й надії свої...

Рада, навіть не будучи поруч тілом, продовжувала допомагати в подальшому освоєнні медитацій Злиття з Богом.

Олексій учився якомога довше залишатися в тих станах, коли душа, розкрита, розчахнута для Бога, сприймала Божу Волю. Вчився він, щоб Божя Любов легко протікала крізь тлінне тіло — щоб наповнювався мислительний процес Божим Промислом.

Жити в єднанні розуму з Богом — це раніше здавалося Олексієві великим дивом, коли йому про такий стан душі старець Миколай пояснював. А тепер... — можливо це! Нехай іще не весь час він може так жити, проте вже — може!

А ще до нього тепер часто заходили Тихін і Дуняша.

Задивившись на роботу Олексія, вони попросили його навчити їх грамоті.

Олексій учив — і бачив, як захоплене бажання пізнавати — швидко преображує дітей.

Невдовзі його роботу було завершено.

Випав сніг, підморозило... Пора було в путь.

* * *

Спочатку Олексій їхав з попутними обозами, що везли залізо, мідь, сіль. Були також в обозах і гармати, і рушниці... Війна, що тривала, вимагала дедалі більше зброї, і нові промисли на Уралі тепер множилися, міцніли, розросталися.

Безкраї простори, густі ліси, зубожілі села, брудні повітові містечка, маленькі церковки, багаті монастирі...

Поступово заїжджі двори ставали дедалі більш людними.

Олексій тепер вже їхав з ямською поштою, що було набагато швидше.

Гроші в Олексія на дорогу були. Про це подбав старійшина Благослав. Він наполіг і виділив Олексієві грошей з общинних. В цьому старійшина був як завжди розумний і практичний; відмов Олексія він слухати не став.

* * *

Олексій згадував, ніби підбиваючи підсумок прожитому, як все змінилося в його житті за час, що минув відтоді, як його було вигнано з Москви.

Згадав він і те, як в юності своїй вже мріяв, що зуміє здійснити те, на що зараз наважився. Посміхався він тепер думкам того колишнього юного мрійника...

Розмірковував Олексій і про те, як потрапити на прийом до царя Петра, як з ним поговорити. Він намагався згадати яких-небудь впливових родичів чи знайомих покійного батька. Але це не уявлялося перспективним: навряд чи хто-небудь з них його навіть впізнає, не те що погодиться відрекомендувати його государеві.

Подейкували, що цар простий у спілкуванні, може й із теслею чи ковалем без чинів розмову провадити. Втім, може бути й запальний, гнівний.

Треба буде довідатися, де він буває в новому місті, що будується, — так, щоб безпосередньо до нього звернутися. Там це має бути простіше, ніж в Москві...

Після дум таких, Олексій знову впевнено занурювався в Божественне Світло — і приходило спокійне знання, що все — в Божих Руках! Олексій тоді — разом з Богом — обіймав сердечною любов'ю безмежжя! Ніби весь простір — від далекої Сибірської тайги, де нині були Рада й усі об-

щинники, і до нової північної столиці Росії — вміщався тепер в духовне серце, з'єднане з Любов'ю і Спокоєм Божественних *Глибин*.

* * *

Починалася сильна заметіль.

Візник вирішив перечекати негоду на заїжджому дворі.

Він пішов розпрягати коней.

Олексій обтрусив сніг, попрямував до дому, увійшов. Хотів запитати господаря щодо кімнати на цю ніч...

Втім, схоже було, що тому зараз не до нового пожильця...

Багато вбраний, міцної статури чоловік в сюртуку нового європейського зразка, але весь розхристаний, без перуки, що пасувала б такому вбранню, тряс господаря, котрий слабко намагався опиратися.

— Що хочеш роби — а лікаря знайди! Де хочеш! Негайно пошли!

— Ваша милість, Ларивоне Гавриловичу! Де ж я візьму лікаря? Заметіль, хуртовина! Який лікар поїде?! Та тут в околиці і немає лікарів! У місті лише!... Тут раніше бабка одна лікарювала, та померла вона минулого року! Лиш цирюльник тутешній зуби виринає... Втім, як дочку Вашої милості лікувати, він навряд чи розуміє: не освічений він!...

— Якщо вона помре... Роби! Ну роби щонебудь! Знайди лікаря! Врятуєш її — озолочу, помере — і тобі світ білий не милий буде!

— Та що ж я можу?

— Накажи запрягати, посилай лікаря шукати!

... Він з силою востаннє струсонув господаря заїжджого двору й відпустив. Той ледве втримався на ногах. Не знаючи, що далі робити, він налякано озирався.

Заможний пожилець сів, обхопив голову руками й застогнав. На його очі наринувли сльози.

Цієї миті з кімнати напроти вибіг хлопчик років восьми, теж в багатому новомодному вбранні, і вимовив у відчай:

— Тату, тату, Даринці геть погано, помирає! Тату, я боюся!...

... Хлопчик підійшов до батька і зупинився в нерішучості.

Олексій відчув, що може втрутитися і спробувати допомогти.

Він торкнув Ларіона Гавриловича за плече:

— Я маю з собою трави цілющі, і я іноді допомагав людям, коли траплялися недуги, не тільки молитвами. Якщо дозволите, то я огляну хвору, можливо, щось зумію зробити для неї ...

— Так, так! Зараз же! Благаю, врятуйте її!

... Олексій увійшов до кімнати, де на постелі металася в гарячці й стогнала білява дівчинка років десяти або трохи старше...

Олексієві досить легко вдалося впоратися із хворобою дівчинки. Світло й Сила Божа впевнено текли крізь руки його тіла, очищуючи й повертаючи здоров'я.

Загроза для життя минула, гарячка спала, зцілена дівчинка заснула спокійним сном.

Тепер зусилля Олексія були спрямовані на те, щоб усе, що сталося, не здавалося надзвичайним дивом. Він напував відхворілу настоянками з трав, зібраних Радою, говорив про важливе прос-

тими словами, допомагаючи душі пройти те очищення, котре було необхідне...

Невдовзі дівчинка була повністю здорова.

— Сам Бог Вас послав!... От же!

Попросилися діти наш дід новий в Санкт-Петербурзі подивитися! Узяв їх з собою!... Якби не Ви!... Тепер вже з нами поїдете, не прийму відмови! — дякував граф Ларіон Гаврилович.

... Олексій погодився їхати з графом і його дітьми.

Критий візок зі зручними сидіннями, оббитий всередині оксамитом, хороші коні... Все складалося ніби саме собою, полегшуючи шлях до столиці.

Граф дорогою розпитував Олексія:

— Ви, отець Олексій, прихідським священиком були? А до столиці в якій справі прямуєте?

— Ні, приходу в мене не було, монахом у скиту жив, у старця вчився, схиму збирався прийняти.

Розмірковував багато про що. Ось – книгу написав про устрій духовного життя в країні. Хотів би тепер государеві, Петрові Олексієвичу, доповісти про цей задум, щоб реформи благі здійснити можна було.

... Граф запропонував свою допомогу для того, щоб відрекомендувати Олексія цареві Петру.

Він багато розповідав Олексієві про звичаї при дворі, про нововведення Петра, про потужне протистояння його реформам багатьох бояр і служителів церкви.

Дорогою Олексій говорив і з дітьми графа.

Кмітливий хлопчик, ніжна й ласкава дівчинка — були для Олексія досить цікавими попутниками.

Все це навело на роздуми про те, наскільки важливо саме дітей виховувати правильно.

Після приїзду до столиці, граф гостинно запропонував розташуватися в його домі. Він обіцяв невдовзі влаштувати так, щоб государ прийняв і вислухав Олексія.

Олексієві відвели кімнату.

Він знову занурився в роботу над рукописом, доповнюючи свою працю розділом, присвяченим навчанню дітей різних верств. Натхненно писав він про те, яку користь принесе правильне виховання і яко́го розквіту досягне країна, коли її діти виростуть, отримавши хорошу освіту й укріплять в душах моральні принципи.

Розділ десятий: **Зустріч із царем**

І ось, цар Петро прийняв Олексія:

— Якої милості прийшов просити?

— Не милості... Справедливості й благополуччя народу, що в країні нашій живе.

— Що ж я, по-твоєму, несправедливий?

— Якби я так думав, то хіба прийшов би до Вас, государю?

... Олексій почав говорити про необхідність реформ у духовному житті, про жорстокість і відсталість деяких правил, яких слід позбутися. Говорив про важливість змін, про те, що з вільних від такого роду обмежень людей має складатися народ оновленої держави. Говорив про те, що

слід запровадити свободу віросповідання, оскільки Єдиний Бог над усіма людьми має владу.

Багато на що Петро схвально кивав, особливо йому сподобалося те, що говорив Олексій про освіту, про навчання дітей усіх верств.

Коли ж Олексій перейшов більш детально до реформ церковного устрою, то Петро перестав слухати, зупинив:

— Давно мислю, що потрібна реформа, про це вже проект почав писати єпископ Федір Прокопович⁵. Він — людина освічена, розсудлива. Ось йому й передам рукопис цей. Невдовзі він з Пскова повернеться. Вам зустрітися треба буде, детально все йому викладете.

Петро взяв рукопис, поставив свій підпис, звелів передати цей проект на розгляд єпископу Федору.

На цьому і завершилася бесіда.

* * *

Граф Ларіон Гаврилович з дітьми мав повертатися до Сибіру.

Олексій від усього серця дякував йому за допомогу й гостинність.

⁵ Кілька років потому, в 1721 році, цар Петро Перший провів суттєві реформи церковного життя. Було ухвалено «Духовний регламент», створено Синод.

Проте майже всі зміни й нововведення було спрямовано на зменшення впливу церкви й підкорення її державі, а не на духовні перетворення.

Підготовкою й проведенням цих реформ займався єпископ, а надалі архієпископ, Федір.

Тепер він переселився до заїзду й чекав на зустріч із єпископом Федором.

... Та в Олексія з'явилося майже нав'язливе відчуття, що йому час звідси від'їжджати, що він вже зробив усе можливе...

«Але як же поїхати, не довівши справи до кінця? Адже сам цар доручив розповісти єпископові Федору всі деталі про реформу церковну!...»

... А довкола все сильніше нагніталася, згущувалася темна, задушлива атмосфера, подібна до того часу, коли Олексія задумували вигнати з Москви.

... Коли до кімнати увійшли четверо озброєних кинджалами людей, то Олексій відразу все зрозумів.

Розправа була настільки швидкою, що Олексій майже не встиг відчутти біль і легко покинув тіло.

Один із убивць зло вимовив над закривавленим тілом:

— Розвелосся ж тепер єретиків!... Одного лиходія в Москві на вогнищі спалили на пострах — так не допомогло ж: нові плодяться натомість!...

Раз цар до них милостивий нині, то ми самі «суд Божий» тепер вершити будемо!

Не порушать віру! Не вийде! Всіх знищимо!

... А Олексія — в урочистому Сяйві Божественного Світла — було прийнято в Обійми Всіх Досконалих!

Для нього настала нова пора — Божественне Життя без тіла.

Розділ одинадцятий: Відхід Благослава

Навесні народився син Ради й Олексія. Його назвали Єремією.

Благослав дуже радів народженню хлопчика! Розумів він, як це має допомогти Раді! Бачив він і те, яку мудру і вже дорослу душу було послано Богом у це тіло!

... Минув ще рік.

Община облаштувалася, обжилася на новому місці.

Одного разу Благослав покликав до себе Раду.

— Відходити мені пора! Мовчи! Не перебивай! Сама бачиш — час мій настав!

Не печалься, внученько! Для всього свій строк настає...

Бачила ти не раз, що захід сонечка може бути так само гарний, як і схід... Інша краса у зорі вечірньої — та прекрасна і вона буває!

Ось і захід життя земного людини — достойним може бути!...

Ти була для мене радістю всі роки, була надією і втіхою в найскладніші моменти життя мого земного. Ти подарувала мені й щастя знати про майбутнє світле: зійде над Землею нашою Сонечко правнука мого, синочка твого, — Єремії!

Ну що ти, внученько, тобі вже плакати зовсім не личить!

— Я не плачу, дідусю! — Рада змахнула сльозинку і, посміхаючись, обійняла Благослава.

— Ну, отак краще! Ти ж бо знаєш, що *Сонце Сварога* — незгасиме! І настав мій час поповнити

Його Сяйво тими Світлом і Любов'ю, що плекав у душі.

Ходи, збери общину! Прощання буде!

Всі зібралися від малого до старого.

Благослав уклонився общинникам поклоном земним. Довго в тиші обіймав величезною душею всіх.

Потім він заговорив:

— Настав мій час прощатися. Сьогодні я маю залишити вас, залишити це тіло і тягар земних турбот, відповідальності за всю общину, що лежить на ньому.

Пробачте, якщо чим образив кого, якщо несправедливий був!

На заміну мені пропоную обрати Раду. Не тому, що внучка вона мені... А тому лише, що Воля Божественна їй відкрита завжди без таємниць! Мудрість Бога — Роду, Сварога Всевишнього — вона завжди сприймати готова, і немає їй в цьому перешкод від бажань власних чи думок особистих!

Чи хочете цього?

Чи є хтось інший, хто для вас бажаніший, — щоб керувати общиною тепер?

— Раду! Раду хочемо!

— Добре це... Втім, не впорається вона без підтримки вашої! Син її малий ще, турботи багато дитя вимагає!

Чи приймете її таку, як є? Допомогати — станете? Поруч із нею — сильні й віддані люди мають стати, лиш тоді зможе община бути місцем Божої Любові на Землі!

— Допоможемо!

... Благослав вклонився усім ще раз, увійшов до своєї хати й зачинив двері...

* * *

Рада постаралася зануритися в медитацію якомога глибше, щоб не завадити дідусеві. І — щоб своєю присутністю не втримувати його *тут*, але зустрічати *Там*!

... Побачила вона у Світлі батька свого Радомира, прапрадіда, з Котрим теж нерідко бесідувала, Олексія, багатьох Інших знайомих і незнайомих Божественних Вчителів. Тут — у світі Божественному — Вони разом радісно зустрічали Благослава!

... Вона, поки перебувала *Там*, по той бік, не поспішала говорити про це общинникам.

Потім — вийшла перед людьми й сказала кілька слів про те, що бачила.

Розділ дванадцятий: **Божественний Спадок**

А життя земне тривало...

В розпалі була нова весна... Природа пробуджувалася, сповнюючи все довкола красою і силою.

Втім, Раді було дуже нелегко: «Як жити далі, як впоратися з тією відповідальністю, що прийняла нині?».

Маленький Єремія сидів на підлозі й ловив рученятами проміння сонячного світла з віконця...

Раптом простір сповнило Божественне Світло, що дедалі посилювалося...

Рада побачила в цьому Світлі Великих Волхвів Русі й багатьох Вчителів, що прийшли через інші духовні традиції.

Їх було багато. Вони були спокійні й прекрасні — Божественні чоловіки й Жінки. Серед Них були і геть молоді, і вбілені сивиною.

Вони всі були тут заради неї — Ради!

Вони прийшли, щоб допомогти, підтримати:

— Не бійся труднощів! Не бійся відповідальності! Те, що ти приймаєш зараз, — це твоя робота для Бога! Це — Наша Спільна Справа, Наш Спільний Спадок! Це — результат Нашої праці в багатьох Наших втілених життях! Ми будемо допомагати й продовжувати вчити тебе для того, щоб ти змогла ще досконаліше допомагати іншим!

... Рада була — в цьому Сяйві Любові та Світла — абсолютно вільна і щаслива!

Наблизився Олексій, обійняв з Божественною Ніжністю й Ласкою.

Потім наблизилися Інші. Їхні Постаті стали зростати, наповнюючи простір Великою Силою!

В Божественних Тілах зі Світла — величезні — Вони були подібні до Гір. Основи цих Гір були в неоглядній для звичайного людського зору *Глибині*, а верхівки мали Сяючі Постаті з Обличчями й Руками.

Рада тепер стояла серед Них, теж в подібному тілі зі Світла. Вона була трохи менше, та все ж — одна з Них!

Поруч були й Олексій, і Радомир, і Благослав, і ще багато Божественних Душ, Котрих Рада знала раніше. Та більше було Тих, Кого вона ба-

чила вперше. Їх ставало дедалі більше... Це було — як Хвилі Світла піднімалися з Єдиного Першопочаткового Океану на неозорих просторах доквіл! Вони були Спокоєм, Величчю, Ніжністю, Любов'ю та Силою!

— Кожен з Нас має Свою Роботу. Кожен виконує Своє Завдання, котре є частиною Божественного Задуму! Чи згодна ти нині прийняти й свою частку Божественних Трудів?

— Так.

— Чи не похитнешся ти від труднощів життя у світі матерії, від особистих земних бажань, від небезпек, що можуть загрожувати твоєму тілу і також тим, кого ти любиш?

— Я постараюся...

— Ти завжди житимеш під нашим Наглядом, в Променях Нашої Турботи!

Приймай же Силу Любові Божественної — щоб нести Її у світ втілених людей!

* * *

Тіло Ради здавалося позбавленим життя, вона сама все ще була *Там*, у Сяйві Божественного Світла.

... Маленький Єремія підповз навкарачки й почав спроби дістатися до грудей, повних молока. Настав час годувати хлопчика.

Раді коштувало певних зусиль заповнити знову своє земне тіло.

Вона підняла сина на руки, приклала до грудей.

Потім вона заспівала тихенько. І в цій пісні не було навіть тіні печалі. Радість, Світло, краса Землі й Краса Божественних Душ — все це звуча-

ло в унісон. Маленький Єремія ніби парив у цьому полі Світла й Любові.

Вона співала синові, поки він не заснув на її руках.

І — спустилася Тиша, в Котрій був тільки Бог, Його Спокій, Його Любов, Його Всемогутність, Його Розуміння, Його Мудрість... І все це було тепер в Ній, Божественній Раді!

Рекомендована література

1. Антонов В.В. — Бог говорить. Підручник релігії. «Полюс», Спб, 2002.
2. Антонов В.В. (ред.) — Духовне серце: Шлях до Творця (вірші-медитації та Одкровення). «New Atlanteans», 2007.
3. Антонов В.В. — Як пізнається Бог. Автобіографія вченого, що вивчав Бога. «New Atlanteans», 2008.
4. Антонов В.В. (ред.) — Як пізнається Бог. Книга 2. Автобіографії учнів Бога. «New Atlanteans», 2008.
5. Антонов В.В. (ред.) — Духовна робота з дітьми. «New Atlanteans», 2008.
6. Антонов В.В. (ред.) — Класика духовної філософії та сучасність. «New Atlanteans», 2008.
7. Антонов В.В. — Екопсихологія. «New Atlanteans», 2008.
8. Антонов В.В. — Духовне серце — Релігія Єдності. «New Atlanteans», 2008.
9. Антонов В.В. — Бгаґавад-Ґіта з коментарями. «New Atlanteans», 2008.

10. Антонов В.В. — Дао-Де-Цзин. «New Atlanteans», 2008.
11. Антонов В.В. — Лісові лекції про Вищу Йогу. «New Atlanteans», 2008.
12. Антонов В.В. — Вчення Ісуса Христа про наш сенс життя і як його реалізувати. «New Atlanteans», 2013.
13. Антонов В.В. — Анатомія Бога. «New Atlanteans», 2014.
14. Антонов В.В. — Життя для Бога. «New Atlanteans», 2014.
15. Антонов В.В. — «Пузири сприйняття». «New Atlanteans», 2014.
16. Антонов В.В. — Зрозуміти Бога. «New Atlanteans», 2014.
17. Антонов В.В., Зубкова А.Б. — Даосизм. «New Atlanteans», 2013.
18. Зубкова А.Б. — Казка про царівну Несміяну та Івана. «New Atlanteans», 2007.
19. Зубкова А.Б. — Добриня — Билини. «New Atlanteans», 2008.
20. Зубкова А.Б. — Діалоги з Піфагором. «New Atlanteans», 2008.
21. Зубкова А.Б. — Божественні Притчі. «New Atlanteans», 2008.
22. Зубкова А.Б. — Книга Тих, Що Народилися у Світлі. Одкровення Божественних Атлантів. «New Atlanteans», 2008.
23. Зубкова А.Б. — Притчі Лао-Цзи. «New Atlanteans», 2011.
24. Зубкова А.Б. — Притчі про старця Зосиму. «New Atlanteans», 2013.
25. Зубкова А.Б. — Божественні сказання земель слов'янських. «New Atlanteans», 2013.

26. Зубкова А.Б. — Сказання про князя Дмитра і Волхву. «New Atlanteans», 2013.
27. Зубкова А.Б. — Суфійські притчі. «New Atlanteans», 2014.
28. Зубкова А.Б. — Уроки Піфагора. «New Atlanteans», 2015.
29. Зубкова А.Б. — Добрі казки. «New Atlanteans», 2016.
30. Зубкова А.Б. — Сага Óдина. «New Atlanteans», 2016.
31. Тетяна М. — Ізнанка світу матерії. «New Atlanteans», 2012.
32. Теплий А.В. (уклад.) — Книга Воїна Духу. «New Atlanteans», 2008.

Відеофільми

Занурення в гармонію природи. Шлях до раю. (Слайд-шоу). 90 хвилин (на CD чи DVD).

Духовне серце. 70 хвилин.

Саттва (Гармонія, Чистота). 60 хвилин.

Саттва туманів. 75 хвилин.

Саттва весни. 90 хвилин.

Мистецтво бути щасливим. 42 хвилини (HD-video).

Практична екопсихологія. 60 хвилин (HD-video).

Ключі до таємниць буття. Здобуття Безсмертя. 38 хвилин (HD-video).

Відеоролики на www.ru.spiritual-art.info

1. Ранкова гармонія

2. Сім'я лисух
3. Горобчики
4. Тетеревиний тік
5. Саттва качок
6. Черні
7. Чаєнята
8. Чомги
9. Ховрахи
10. Бог створив красу для тебе!
11. Радість зимового лісу!
12. Полюби!

Аудіокниги

Добриня — Билини: 2 CD: 80 і 60 хв.
Казка про царівну Несміяну та Івана: CD: 45 хв.
Божественні Притчі: CD: 180 хв.
Дао-Де-Цзин: CD: 120 хв.
Бгаґавад-Ґіта: CD: 205 мин.
Євангеліє від Пилипа: CD: 110 хв.
Вірші-медитації. 2 CD: 67 и 79 хв.
Притчі про старця Зосиму. CD: 510 хв.

Пісні

<http://ru.spiritual-art.info/music.html>

Книги та фільми можна замовити з сайтів:

<http://stores.lulu.com/spiritualheart>,

<http://ru.spiritual-art.info>.

Поштою по Росії — <http://spiritual-books.ru>

З іншими матеріалами можна ознайомитися, в тому числі, на сайтах:

www.new-ecopsychology.org/ru
www.ru.path-to-tao.info
www.swami-center.org/ru
www.ru.spiritual-art.info
www.ru.encyclopedia-of-religion.org